

4084/61

222594 / 1

APPENDIX
DECLARA-
TIONIS ORDINVM

Ciuitatis Gedanēsis de præ-
senti rerum statu mense

Aprili nuper euul-

~~gata.~~

Rebasnam Lubn. Dyberpis h. 1772

GEDANI

Mense Iulio

1577.

H. 94.

222594

1

OMNIBVS AC SIN-
gulis quorum interest, præ-
sentium literarum noticiam
habituris, repetita seruitio-
rum, & obsequiorum no-
strorum cōmendatione, pro cuiusvis or-
dinis & dignitatis conditione, notum te-
statumq; denuò facimus, nos Præconsu-
les, Consules, Scabini, Centumui-
ri, totaque Cōmunitas Ciuitatis Gedanensis.

Superiori mense Aprili Declaratio-
nem veram, quibus de causis Ordines
huius Ciuitatis cum Serenissimo Polo-
niæ Rege &c. Domino nostro clemen-
tissimo, aduersariorum impulsu, iam pri-
dem in eam, quæ nunc etiam durat con-
trouersiam pertracti fuerint, pro rationi-
bus innocentiae nostræ palàm demon-
strandis, typis excudi curauimus (quam
tamē hactenus, spe cōficiendæ pacis, quò

minus ante mensē Iulium euulgaretur
consultò suppressimus) in qua præterita-
rum actionum rationes & circumstanti-
as, vsque ad Responsum quod vltimum
Bidgostix nostris Internuncijs datum e-
rat, quo nobis aqua & igni interdicitur,
ac hostilia denunciantur, quæ paulò pòst
secuta sunt, satis prolixè demonstraui-
mus, quantum quidem res præsens exi-
gere videbatur. Adiecimus in fine rati-
ōnes innocentix nostræ, quam cum sum-
mo nostrorum omnium præiudicio va-
rijs modis in eo responso proscindi ma-
nifestum est, & his fermè terminis De-
clarationē qua de loquimur cōclusimus.

Cum autem progressu temporis,
bello iam illato, dum Ciuitas & portus
obsideri, ac palàm hostilia patrari cæpe-
runt, nihilominus actiones alię, pro com-
ponendis offensionibus, & pace recupe-
randa

randā fuerint institutæ, non abs re visum
fuit, ea quæ vel priorib. defunt, vel in po-
sterum accesserunt, præsertim quæ paci-
ficationis tractatum concernunt, eodem
quo prius ordine, paucis saltem subtexe-
re, quò dilucidius & rerum gestarum se-
ries, et precum nostrarum perpetua sum-
ma, recuperandæ pacis assiduo studio
continuata, palàm ob omnium oculos
ponatur.

AC primum inter cætera Declarationi nostræ neces-
sario videntur addendæ literæ Maiestatis Regiæ,
quibus Conuentus Inowladislauiam in ~~rebat~~ebatur, quæ cum
summo sævè nostrorum omnium dolore fuerunt coniun-
ctæ, cum quod in ijs non minus ac in responso Bidgosti-
ensi, nostræ fidei subiectionisq. studio perperam detrahi-
tur, tum quod harum Terrarum status & Ordines ad
partem belli contra Cinitatem suscipiendi, præter conditi-
onem à se pacis causa prius initam excitantur, quod ex
ipsarum literarum tenore liquidò cognoscitur.

LITERÆ QVIBVS CONVENTVS

Inowladislauiensis indicitur, ad Terrarum

Prussie Consiliarios editæ.

A. 3.

Stephanus

Stephanus DEI gratia Rex Poloniae,
Magnus Dux Lithuaniae, Russiae, Prus-
siae, Masouiae, Samogitię, Liuania q3 &c.
Dominus, & Transyluania Princeps.

Magnifice syncerè nobis dilecte: Quem tãdem exis-
tum consilia & tergiversationes Gedanensium
habeant, quorsum friuola ac simulata subiectionis & fi-
delitatis eorum ostentatio & pollicitatio euaserit, & si
antea satis, tamen vel maximè intelleximus ex eo respon-
so, quod Rosenbergius ad nos postliminio reuersus vna
cum Syndico attulit. Non putamus ignorare Sync. T.
quid hoc omni tempore cum illis actum sit, quid Thorunij
tractatum, quàm longa expectacione & patientia eorum
obstinatas voluntates etiam cum nostra indignitate tuler-
imus. Et sperãmus quidem post multas & frequentes
tractationes Rosenbergiũ paulò ante à nobis isthuc able-
gatum aliquas alias pacis stabiliendę rationes adferre de-
buisse, nihil tamen attulit. Etenim valetudinem aduer-
sam causatus Gedani restitit, Ciuitasq; per Doctorem
Lemkium Syndicum plura adhuc quam antea nobis scri-
pto obtulit & flagitauit. Quę quidem etsi videbamus ad
extrahendum tempus tantummodo comparata fuisse, ta-
men vt clementia & benignitate nostra vincerentur, eo-
rum omnibus petitionibus acceptis & diligēter examina-
tis, finem his omnib. tractationibus talem imposueramus.

In primis

In primis quidem Responsum & declarationem conditionum à nobis oblatarum illis dedimus, cuius exemplū S. T. mittimus. Gravamina quæ ipsi soli poteramus abrogare, dato Priuilegio abrogauimus, Cōmissionis negotium ad futurum Regni cōuentum reieciimus, vt de eo ex omnium Regni ordinum consensu decernatur. Formam confirmationis lurium in amplissima forma citra omnem exceptionem illis dedimus: vt nihil superesset, quod eorum animos obstinatos à præstanda fidelitate, ac relinquēda temeritate retrahere posse videretur. His itaque constitutis, sex dierum spaciū datum est vt Senatui & Cōmunitati ea omnia videnda mitterentur. Expectati sunt duodecim dies, quibus cunctationem hanc certam pacem parituram esse credebamus. Ecce autem Rosenbergius cum Syndico aduenit, Responsum nobis attulit, in quo non modo ea, quæ pacto, & responso nostro conclusa fuerunt, inuersa sunt, Verum etiam multa alia adiecta, quæ non modo dignitatem nostram, verum etiam iura publica perstringere videbantur. Etenim ducenta millia, quæ nos non placationis, sed debitorum Regno retētorum nomine ab illis pacti eramus, quæ ipsi etiam tempore constituto solui e promiserant, in tempus postea longissimum ac incertum transtulerunt. Cōtributionem accise abiecerunt. Regalia nostra quæ nobis à Ciuitate singulis annis pendī solent, in dubium vocarunt, Cōmissionem abrogari auctoritate solummodo nostra extra conuentū voluerunt. Cum Regno
nihil

nihil se habere cōmune scripserunt: & alia quæ non com-
memoramus, quæ ex hoc illorum responso, quod etiam
mittimus, facile S. T. intelliget Quid Saluo conductu du-
rante fecerint, omnib. notum est. Internuncijs pacis præ-
textu ablegatis, nihil minus quam pacem in Ciuitate tra-
ctarunt. Hanc propugnaculis & ante muralibus extru-
ctis munierunt, militem qui dimitti debuit auxerunt, eru-
ptiones multas fecerunt, ex villis & domibus Nobilium
prædas egerunt, villas incenderunt, Euentus vt demon-
strauerit, illos non pacificationis sed ludificationis causam
nobiscum egisse. Tacemus alia eorum innumera in nos &
Rempub. commissa delicta, iam videmus eorum animos
planè obcæcatos in perniciem suam ruere, sed nobis Deus
testis est quod lenis & clementis Principis officio hæc-
tenus vsi sumus, & curauimus vt illos ad sanam rationis
obsequentem mentem reduceremus. Nihil profecerunt
hortationes, Legationes, persuasiones, cundationes no-
stræ. Expectatum diu est, cum summa etiam & nostra
& Reipub. indignitate, nihil est prætermisum, quod ad
quietem & tranquillitatem publicam retinendam perti-
nere videretur. Quid igitur aliud restat faciendum, quam
ne nobis & Reipub. desimus, atq; vt sequamur & susci-
piamus ea consilia, quæ ratio suadet, & iustus dolor ex-
primit. Quæ cum ita sint non dubitamus Sy. T. pro suo
erga nos & Remp studio nobis consilio & auxilio non
defecturam. Conuocamus Senatores Regni Inowladista-
niam

niam ad 15 diem Martij, Dabit igitur operam S. T. ut eo
veniat, & eam manum quam poterit, in subsidium no-
bis & Reipub. adducat. Quo in genere quidcunque S. T.
nostri & Reipub. causa fecerit, id certe non frustra im-
pendet. Etenim nos eam quam debemus officij ipsius ra-
tionem suo tempore habebimus. Ad Turcarum Impera-
torem mittimus Generosum Iohannem à Szienno Castel-
lanum Haliciensem, cum præscripto Legationis eo quod in
Comitys Thoruniensibus conclusum erat. Missuri itidem
Oratores ad Moscorum Principem sumus, quibus vero
cum mandatis mittere debeamus, & quam longi temporis
inducias cum illo constituere, hortamur ut S. T. nobis
consilium suum per Cubiculariū nostrum perscribat: quod
hanc Legationem statim mittere velimus, cum hoc nego-
tium isto rerum statu moram pati non videatur, pro gra-
tia nostra & officio suo S. T. secus non factura. Quam
bene valere cupimus. Datum Bidgostij xj. die Februarij
Anno Dñj 1577. Regni vero nostri Anno primo
Stephanus Rex.

Appendix literarum.

Iam igitur armis petendos esse decrevimus, & contra
illos Decretum rebellionis extendendum duximus, quod
certè consilium à nobis non voluntas sed necessitas extor-
sit. Ad id igitur spectat & pertinet hoc etiam ut Sync. &
Fid. vestra duo millia peditum nobis oblata quamprimū
B apud

apud nos fistant, atque vt quam celerrimè conficiantur
omniò curent. Contributionem præterea Accisæ nobis
per Sync. & Fid. vestras promissâ & conclusam in The-
saurum nostrum inferant ac inferri curent, atque hoc va-
trumque tam miles quam pecunia vt quàm citissimè, cele-
rius etiam quam in conuentu Graudentinè conclusum
est, statuatur, Sync. & Fid. vestræ efficiant. Cupimus
enim occasionem nullam prætermittere, nostræ & Reip.
iniuriæ ex Ciuitate rebelli quam primum vindicandæ. No-
tæ sint præterea vobis rationes Cōmeatus subministrandi,
vt suscepti belli ratio ordinata fiat, ac nemini damnum ac
præiudicium adferat. Nos verò dabimus operam, vt mi-
litari disciplina in bonum ordinem redacta, bellum hoc
isti Prouinciæ nullum damnū adferat, atque deinceps oīa
ita conficiantur, vt agnoscant omnes Deum bonæ parti
fauisse, & nunquā secandauisse impios & sceleratos subdi-
torum conatus erga Regem & Dominū, nulla ipsis causa
sed ne suspitione quidē malæ causæ obnoxium. Cupimus
vt Syn. & Fid. vestræ rem in cōmune quamprimum con-
ferant, aut quod iam constitutum habent, quam celerrimè
nobis explicent. Cupimus Sync. & Fide. vestras bene va-
lere. Datum Bidgosti die xj. Februarij Anno Domini
M. D. Lxxvij. Regni vero nostri primo.
Stephanus Rex.

Non minus mœrori nobis fuerunt vniuersales literæ,
passim sparsæ, quæ diuersas in publica Ciuitatis sa-
lute,

lute, Ciuium factiones innuere videbantur, ac ideo qui Regiæ Maiestatis partes fouerent, cum rebus & bonis suis intra præstitutum tempus Ciuitate iubeantur excedere. Enimuerò neminem bonum Ciuem animaduertimus qui non saluis priuilegijs & libertatibus publicis, intra Ciuitatem manens, subiectionis fidem Regiæ Maiestati præstare vellet, neque necessarium erat, vt ideo quisquam ad pleniorē fidei testificationem lares suos remq; familiarem desereret. Literæ de quibus loquimur tales ad nos perlatae sunt:

Stephanus Dei gratia Rex Poloniæ &c.

*S*ignificamus presentibus quorum interest vniuersis & singulis, harum noticiam habituris. Quod cum naturæ legumq; ratio iubeat bonos præmio, malos autem pœna affici, & videatur æquitati consentaneum esse, vbi mali bonis miscentur, efficere, ne vtrorumq; vna eademq; ratio habeatur, sed isti quidem clementiæ, illi verò seueritatis sententiæ subyciantur. Ideo nos cum accepissemus, in Ciuitate Gedanensi rebellionis ac defectionis nefaria nota hoc tempore contaminata multos esse probos & modestos ciues, qui pessimorum ciuium consilia abhorrent, ac in fide nobis et Regno debita perstant, eius tamen in Ciuitate cōditionis sunt, vt malis admixti, & inter spem ac metum positi isthic hæreāt, his itaq; cōmiseratione dignis subuenire volentes, ne in pœnas perduellium incurrant,

vitaq; fame & facultatum suarum iacturam patiantur,
ex clementia nostra concedendū esse duximus, prout hisce
p̄sentibus concedimus, vt omne periculū vite fortunariūq;
suarum euitantes, infra totos viginti dies inclusiue à data
præsentium computandos è Ciuitate Gedanensi discedere,
migrare, & se à consortio & societate rebellium segrega-
re, libereq; ac tuto cum rebus ac facultatibus suis egredi
possint ac valeant, Ita tamen, vt sine fūco & fallacia, fi-
delitatem suam nobis re & nomine testentur, & literas
passus à nobis siue à præfecto militiae nostræ capiāt. Qui-
cunque verò post præfatos viginti dies in Ciuitate Geda-
nensi permanserint, hos omnes cuiuscunque conditionis
sunt, infames, rebelles, perduelles, hostes patriæ habendos
esse decernimus ac indicamus. Quod vt ad omnium noti-
ciam deueniat, has præsentēs voce præconis publicari, &
in portis Ciuitatum & oppidorum affigi mandauimus.
In quorum fidem sigillum nostrū apprimi iussimus. Da-
tum Bidgostij die xij. mensis February Anno. 1577.
Regni vero nostri Anno primo.

Ex Commissione
S. R. M. propria;

Petrus Dunin Volski
No. Ep̄us Pr. & R. P. Cancell.

CÆterum superioribus literis ad Terrarum Consili-
arios scriptis permotos, res ipsa nos monebat, vt ad
Eosdem Grudenti tum congregatos, in hanc sententiam
denno perscriberemus.

Ad.

Ad Consiliarios & Status Terrarum Prussiae.

Salute & obsequiorum cōmendatione pramissa &c.
Quaquam non ita pridem ad Reuerendiss: Mag: Gen: & Sp. Dom. vestras de statu rerum praesentium sigillatim, quae necessaria videbantur, perscripsimus: tamen cum audiremus Easdem cum ceteris Statibus, literis ac postulatis Regiae M^{tis} adductas, Grudenti conuentum agere, facere non potuimus, quin nunc etiam horum temporum conditionē, quae nisi maturo consilio provideatur, toti Prussiae perniciem allatura videtur, iisdem ad animū denuò reuocaremus.

Ac primum quod ad literas Serenissimae R. M^{tis} attinet, quibus praeter meritum insimulamur, quasi per nos haec lenus stetisset, quo minus rebus controuersis in pacatum deductis, pax & tranquillitas recuperata fuerit: certò nobis conscij sumus, & compluribus literis testati fuimus, nos in omnibus hanc ob rem institutis actionibus, pro summis facultatum nostrarum viribus, eas inire voluisse conditiones, quibus nec fidem, nec subiectionem, nec ullam aequitatis rationem, conciliandae paci parem, detrahere mus. Nam quod dicitur privilegium nobis pro grauarum abolitione datum, privilegiorum verò cōfirmationem in amplissima forma concessam, illo quidem idcirco parum nobis prospectum videtur, quod praecipua grauarum

naminum capita, quæ maximè nobis oneri sunt, ad cognitionem Comitiorum Regni reijciuntur, ex quibus ut plurimum illorum controuersia descendit.

Hoc enim pacto non solum Ciuitas, sed vniuersa Prouincia maximum sanè iurium et priuilegiorum præiudicium patitur, quandoquidem notabiles causas, quibus verbis publica nostrorum omnium incolumitas continetur, quæ non in Comitibus Polonicis, sed in ipsa Prouincia cum consilio Consiliariorum Prussie tractari, terminari, definiari debebāt, rebus ac iuribus Polonicis commiscantur. Sic enim contrarijs exemplis, præcipuum hoc principalis Priuilegij caput, in abusum trahitur, & interpretatione sinistra prorsus euertitur. Deinde per nudam priuilegiorum confirmationem parum nobis utilitatis accedit, nisi grauamina & abusus eorundem tollantur, quibus non abolitis, haudquaquam libertates, iura & Priuilegia manent integra, sed summa cum nostrorum omnium iniuria ad nihilum rediguntur. Proinde Reuerendiss: Mag. Gen. & Sp. Dom. vras perquam reuerenter ac diligenter oramus, ne ppenſæ nimis esse velint ad quamuis sinistram de nobis opinionem concipiendam, sed innocentia quoque nostræ rationibus locum aliquem benignè relinquant.

Non ignorant ipsæmet, quibus modis per annos aliquot, non nos solum, sed etiam vniuersa ppuincia fuerimus afflicti, quibus item interpretationibus libertates & priuilegia in sensum planè sinistrum detorta, sic ut dixi vnum
illorum

illorum caput sit, quod nō vel corruptum fuerit, vel planē
subuersum. Quò minus vitio nobis verti potest, quod cum
nostra, tū cōis patriæ priuilegia, q̄ & ipsa nobis cōmunia
sunt, sarta tectaq̄ perpetuò cupimus. Sanē nihil hīc aliud
querimus, de solis libertatib. ac priuilegijs agitur, q̄ maio-
res nostri suis facultatibus, suoq̄ sanguine pepererūt. Ho-
rum vestigijs inherentes, vt eadem priuilegia posteris per-
manum tradamus, eo quo nos accepimus modo, non maxi-
mē solum optamus, verum etiā debito quodam adstrictos
nos opinamur. Nec interim verò fidem & subiectionem
detreclamus, nedum pacem aspernamur, quam vtī semper
præ rebus cæteris petiuimus, ita nunc etiam omnibus facul-
tatum nostrarum viribus redimere non recusamus. Qua-
propter iterum atq̄ iterum diligētissimis precibus rogamus
benignē velint operam dare Reuerēdissimæ Mag: Gen. et
Sp. Dom. vestræ, quibus cōmunis patriæ salus ex officio
Senatorio plusquā cæteris incūbit, quo maturē periculis
imminentib. quā optimē cōsulatur, & R. Mīs animus
ad tutiora consilia pmoueatur, ne sit necessum totam pro-
uinciam eo quo iam inceptum est modo, vastari, vel vna
nobiscum ad extremam redigi calamitatem.

Neque certē confidimus, Eas ad oppugnationem
nostri suppetias duorum millium militum comparaturas.
Meminimus enim, hanc eius rei ab initio fuisse rationē,
vt vel militem eum pro securitate prouincialium in tres
menses alerent, vel ineunda pacis gratia nonnullam pe-
cunie summam conferrent.

Verum

Verum cum nihilominus audiamus, nouas contributiones laudari, munitiones, arma, & instrumenta bellica ad nos oppugnandos ex Ciuitatibus subministrari, facile quidem intelligi potest, quid tandem inde mali consecuturum sit, vniuersæ nempe prouinciæ & incolarum, qui bellicis iniurijs maximè sunt obnoxij, vastitas, clades, & exitium: nec vlla profectò poterit tam exacta, discipline militaris ratio confici, vt non maximam inde damnum ad prouinciam redundet. Meliora sanè sperabimus, & in Earundem Dom. vestrarum intercessione, consilio, & solitudine belli abolitionem, pacis autem redintegrationem sitam fore, confidimus: præsertim quod etiam alias ob causas pestis hæc lenibus initijs exorta, latius aliquantò serpere possit, quàm nunc aliquis cogitatione complectatur. Non est obscurum, quæ temeritate nuper Ernestus VVeierus Danos quosdam sub vicino maris promotorio aggressus, pecunia, mercibus, ac rebus omnib. spoliauerit, ac euacuatatis demum nauibus huc remiserit. Quòd si Serenissimus Daniæ Rex. qui iam antea naues instructas & armatas in p̄cinctu habet, subditorum iniurias vlcisci volet, quantum inde detrimenti ad incolarum plurimos, quantum periculi ad portum nostrum redundabit? Quid si eadem occasione alij quoque Principes ad arma deueniant, quanto labore tantum incēdium poterit sopiri? vt taceamus merces omnes, quæ ex Regno deuehuntur, vna cum nauibus, quæ per fretum Danici maris excurrere solent, discrimen pignorationum,

pignorationum, & direptionis, in eorum qui se laesos hoc loco conquerentur compensationem, quaudquaẽ euasuras: nobis autem ac cæteris itidem cõmerciorum & nauigandi liberum vsu penitus ademptum iri.

Præterea certis rumoribus huc affertur, Ciuium nostrorum merces & bona tam in Regno Polonia, quàm in terris Prussie passim, etiam à Consiliarijs nonnullis, pignorari, confiscari, vel prædæ exponi. Quod vti eodem iuris ordine, quo superiores iniuriæ, procedit: ita minimè fuerit iniquũ, damna Ciuium illorum, ex rebus, mercibus, & pecunijs, quas incolæ Regni & Prussie non contemnendas in Ciuitate reliquas habent, eodem modo resarciri. Quo maioribus votis expetendum, vt æquis ac prudentibus rationibus, & publicæ quæ videntur imminere calamitates, & priuatorum iniuriæ, quântum adhuc fieri possit, maturè amputentur. Neque merito nostro quis dixerit, ob Oliuensis monasterij destructionem, isthæc mala nobis inferri. Nam cum Abbatis istius consilia minimè nos lateret, ac apertè intelligeremus, per Ernestum VVeierum castris & munitiõibus locandis locum eum deligi, quibus Ciuitas oppugnaretur, magis ex vsu Ciuitatis videbatur monasteriũ destruere, quàm obsidionis perpetuæ diuerticulum vltro præbere, præsertim cum iam publicè nobis aqua & igni fuisset interdictum, & hostilia quæq; denunciata.

Tandem illud etiam recordari sine dolore non possumus,

C

fumus, Internuncios nostros, præter publicarum literarū
fidem, & securitatis pollicitationem, captiuos detineri,
& præter superiores iniurias & contumelias, nunc etiam
durius quàm æquum est, tractari: qui cum mandati sui
præscriptum excedere nō potuerint, nihil certè per se mali
cōmeruerunt. Quare cum nec aditus ad Regiam Miēm,
nec locus liberè de Republica dicendi nobis relictus sit,
quinimò potius oīa quæ fideli & sincero à nobis animo pe-
tuntur, in contrariam partem accipiuntur, denuò quàm
maximis possumus precibus rogamus, vt apud Reg. Ma-
iestatē Reuerendiß: Mag. Gen. & Spect. Dom. vestrae,
cum pro publicæ tranquillitatis cōmodo, tum quod ipsarū
etiam vt plurimum interest, auctoritatē suam interpone-
re per Internuncios suos non grauentur, & æquis & tole-
rabilibus conditionibus quicquid est cōtrouersiarum, sine
Ciuitatis extremo detrimento pacificè componatur, bellum
et inde prouentura mala quàm longissimè propulsentur.
Quantum in nobis est, neq. fidem subiectionis, neq. ratio-
nem æquitatis vllam, saluis iuribus & priuilegijs nostris,
meritò desiderari patiemur, &c. Gedani die xvj. Martij
Anno Domini M. D. Lxxvij.

A Dea rescripserunt dñi Consiliarij, Se quidem iam
Antea hoc eodē in negotio nec labori, nec intercessio-
ni, nec facultatibus suis in Accisa conferenda pepercisse,
quod existimassent hoc modo controuersias oēs componi
debuissē, nec immerito se dubitare, nūquid amplius operæ
sibi

sibi foret huc impendendum: præsertim quod rem iam
longè apertius in discrimen adductam, Regiæ verò Ma-
iestatis offensionem magis ac magis prouocatam animad-
uerterent: Nihilominus tamen, ne deinceps quoq; publico
pacis conciliandæ studio defuisse viderentur, denuò se lite-
ris suis apud Regiam Maiestatem intercessuros, ac operã
datuos, si quibus imminenti calamitati remedijs occurri,
& in tranquilliorẽ statum prouincia reduci posset.

Scriptimus in eandem Sententiam ad Dominos
Regni Consiliarios, vicinorum etiam Regum ac Princi-
pum intercessionem humiliter implorauimus, nihil reliquũ
facientes, quod ad pacem conditionibus æquis & honestis
retinendã, & calamitates q̃ bellum comitari solent auer-
tendas pertinere videretur. Verum vti postea res ipsa do-
cuit, nihil his omnibus proficere potuimus.

Exemplum literarũ ad Dominos Con- siliarios & Status Regni scriptarum.

Reuereudissimi, Illustrissimi, Illustres, Magnifici ac
Gen. Dñi, &c. Coniectura facile assequimur, nos,
obortis hisce difficultatibus, quibus, pròh dolor, præter
meritum & omnem expectationem nostram, nunc confli-
etamur, apud Reuerendiss: &c. D. vr̃as traduci, quasi ij-
simus, qui non tantum S. Reg: Mti Dño nostro clemen-
tissimo rebellare, sed etiam rationes nostras ab inclyti Po-
loniæ Regni rationibus seiungere, & ei vltimũ valedicere
decreuerimus.

Notum est autem dubio procul Reuerendiss: &c. D. vestris, nos in presentes difficultates nō temerario quodam ausu aut rebellandi animo delapsos esse, sed propter electionē Regiam, cui nostra suffragatione ita accessimus, vt ab ea, propter varia quæ à Romano Imperio & eius socijs, non tantum huic ciuitati, sed etiam vicinis Regionib. impendēre videbantur pericula atque incōmoda, nobis tam facili recedere non fuerit integrum, sed in oēs partes aduertendus erat animus, ne, cum de nobis potissimum terramariq; agatur, præsens damnum atque periculum, cum omni vicinia, contraheremus.

Interim vero multoties & per literas & per Internuncios nostros testati sumus, nihil de nostra fidē, obedientia ac subiectione dubitandum esse, nos exemplo Maiorum nostrorum nihil minus facturos quam vt fidem falleremus, & rationes nostras ab inclyti Poloniae Regni rationibus seiungeremus. Quomodo vero nihilominus potiora ciuitatis bona deuastata, & nos publicorum hostium numero habitifuerimus nihil hic attinet dicere, cum ea Reuerendiss: &c. D. vestris existimemus esse notiora, quā vt longiori explicatione egeant, Quamuis eam ob rem ne minimum quidem admittere voluerimus, quod ab obedientia fide et subiectione nostra alienum esset, sed quā primum licuit, ad Sac. Regiā Mtēm Internuncios nostros ablegauimus, qui subiectionem nostram deferrent, & nihil amplius submisē peterent, quam vt Sac. R. Mtās nos
penes

penes Religionem Augustanae confessionis, iura, Priuilegia, libertates & antiquas consuetudines, abrogatis quæ per hosce aliquot annos proximos contra irrepperunt incōmodis atque difficultatibus, clementissimè conseruare dignaretur, atque vt nobis ad eius Mtis gratiam, oblitteratis omnibus ex hisce erroribus enatis offensis, rexitus benignissimè pateret. Et quamuis res omnis ex integro componi tum non posset, cum Thorunij Sac. Mtās Reg. publica Comitia indixisset, nos tamē vt extra omnem culpam nos poneremus, in nobis nihil desiderari passi sumus, ne ij videri possemus, qui bello nos minus necessario implicare cōstituissemus, sed Syndicum nostrum Thorunium quoque misimus, vt securitatis literas pro Internūcijs nostris impetraret, & simul innocentiae nostrae rationes, & quo in statu res nostra essent, cum ore tenus, tum per literas, quas eius fidei cōmiseramus, explicaret. Is vero in hospitium ita conclusus fuit, ne pedem vsquam efferre posset, Quin Magnus D. Palatinus Sandomiriē, ad quem, præsētib. adhuc aliquot alijs Senatorib. vocatus fuerat, literas nominis Regio inscriptas in ipsius conspectu aperuit, atque perscrutatus est antequam ad Sac. Mtēm R. perferretur, Cum reliquis vero omnibus, quæ tam ad Reuerendissimas &c. D. vestras, quam reliquos proceres perscriptæ fuerant, proposito interdicto, ne quidquam earum cuiquam exhiberet, domum ad nos, impetratis tamen pro Internūcijs nostris publicis literis remissus fuit. Quibus cum con-

ditiones fermè impossibiles additæ fuissent, diu multu m^q
deliberauimus, num Internuncios mittere vellemus nec ne,
verum vicit plurimorum sententia, qui affirmarent cum
ex aula Sacræ Maiestatis Regiæ, tum aliunde quoque per-
ferri, Nihil aliud Maiestatem Regiam quam animum de-
missum & humilem, humiles ac supplices preces exposce-
re, Ea igitur in parte ne quidquam etiam prætermisisse
existimari possemus, Internuncios nostros, præter omni-
um fermè hominum expectationem Thorunium ad gene-
ralia Comitia ablegauimus, vt eam subiectionis & obedi-
entiae nostræ sententiam non tantum Sacræ Maiestati
Regiæ, sed omnibus etiam in vniuersum Statibus &
Ordinibus Regni & omnium reliquarum Prouinciarum
submisso studio peragerent, innocentiae nostræ rationes in
publicis Comitijis explicarent, & quo in statu res nostræ
essent omnibus exponerent, Verum in conspectum Reue-
rendissimæ &c. Dominationis vestræ & reliquorum Or-
dinum admitti non potuerunt, sed mandata sua seorsim
quibusdam deputatis Regijs explicare, & præterea nemi-
nem vel ex Senatoribus vel reliqua nobilitate adire coacti
fuerunt. Quinimò contra aperta verba literarum securi-
tatis, quarum exemplum Reuerendissimis &c. D. vris
transmittimus, ita in custodiam conditi fuere, vt facino-
rosorum instar nusquam illis egredi liberum aut tutum
fuerit. Deinde ad tractatus vbi peruentum esset, ne quid
nobis merito imputari posset, ita nos ad retinendam in
cōmuni

communi Repub. pacem & tranquillitatem publicam
comparauimus, quemadmodum nullam vnquam ciuitatē
etiam manifestissimæ rebellionis conuictam, quo crimine
famam nostram semper vacasse extra controuersiam est,
fecisse vllis historiæ monumētis proditum est, cum su-
pra vires facultatum nostrarum, exulcerato hoc rerum
statu, Ciuitatis rationib. nūc valdè attritis, & ære alieno,
propter Poloniæ Regnum oppressis, modo Sacra Regia
Maestas nos penes iura, Priuilegia, libertates & consue-
tudines nostras, abolitis quæ in contrarium irrepserunt
grauaminibus, conseruare clementissimè dignaretur, non
vero alicuius debiti gratia, ducenta florenorū millia, qua-
tuor saltem annorum spatio exoluenda humillimè obtule-
rimus. Et ne quid ad recuperandam M^{ti}s R. gratiam, &
cōmunem tranquillitatē conseruandam quoquo modo de-
esset, Status etiam & Ordines harum Terrarum centum
florenorum millia se daturus esse receperunt, modo miles
abduceretur, & omnia in pristinum statum reducerētur.
Verum eorum omnium nulla haberi potuit ratio, sed
supradictæ pecuniæ summa in tam angusto tēporis spa-
cio nihilominus à nobis extorqueri capta fuit, quo eam
cogere omnino fuit impossibile, Et id præterea à nobis po-
stulatum est, sine quo Ciuitatis rationes nullatenus consi-
stere aut saluæ esse possunt. Accessit etiam illud quod
præcipuorum capitum Priuilegiorum nostrorum gratia
ad Comitiorum cognitionem reiecti fuerimus, cum quibus
nobis

nobis ex harum Terrarum Priuilegio nihil cōmune St.
Cum omnes notabiles caussæ quæ has Terras concernunt,
cum harum Terrarum Consiliarijs in hisce Terris tradēda
de terminandæ & diffiniēdæ sint. Præterq̃ quod Priuilegia nostra, in quorum libero vsu & pacifica possessio-
ne, cum maioribus nostris supra centum viginti annorum
spatium atque ita supra hominum memoriam fuimus,
nunc tandem Comitiorum cognitioni Decretis subycere
nulla ratione possimus.

Hiscē vero omnibus non attentis, nihilominus in
admodum angusto temporis spacio tam ingens pecunie
vis à nobis extorquebatur, quo eam cōflare non fuit possi-
bile, Et cum citra damnum & detrimentum nostrum ir-
recuperabile eo modo præstari non posset, Internuncij no-
stri in Polonia Regnum, in quem locum nescimus, contra
aperta literarum securitatis verba abducti, & nobis per
Syndicum nostrum literæ sub manu Regia & Regni Si-
gillo missæ sunt, quibus non tantum fama & existimatio
nostra indignis planè modis proscinditur, sed Decretum
cuius promulgationi ab initio propter obfessa omnia iti-
nera, interesse nō potuimus, quo perduellionis præter me-
ritum nostrum damnamur, publicatur, omnis securitas
tam terra quam aqua nobis adimitur, & tanquam impijs
in principem & patriam hominibus aqua & igne inter-
dicitur, quemadmodum id Reuerendiss: &c. D. vestrae
ex adiecta earum literarū copia melius cognoscere poterūt.

Ex

Ex supradictis igitur omnibus Reuerendis: &c.
D. vestra colligere dignabuntur, num in nobis, quo ad
fidem, obedientiam & subiectionem nostram, quidq̃ desi-
derari passi fuerimus, & num satis caussæ sit, fideles sub-
ditos flamma & ferro persequi, bona Reipub. deuastare,
innocentem sanguinem fundere, & nobiscum tanq̃ cum
fœdissimis hostibus, vel illis hominibus agere, qui rationes
suas ab inclyti Poloniæ Regni rationibus vnquam sepa-
rare constituerint, quod nullo tempore in mentem nostrā
venisse, aut ad cogitationes nostras penetrasse, ille nobis te-
stis est, qui corda & renes hominum scrutatur.

Et licet nobis obijci possit, nos plerisq̃ defectionis
suspicionem præbuisse, eò quod militem externū conscrip-
serimus, et etiamnum in Ciuitate retineamus, & quemad-
modum non ita pridem famam de nobis vulgatam fuisse
cognouimus, quasi familiares nostros in Germaniam ad
accerfenda externa auxilia, & ineundas de mutādo prin-
cipe rationes, mittere debuerimus, Item quod vicinum no-
bis Oliuen Monasterium solo æquare præsumpserimus:
tamen optimæ mentis conscientia nos consolamur, neminē
verè dicturum, nos militem rebellandi animo collegisse
vel apud nos alere, Cum illum ab initio, allatis ex varijs
locis belli rumoribus, tantum ad tutandas Ciuitatis portas
conscripserimus, Neque eius numerum augere constitue-
ramus, nisi bona ciuitatis hostiliter occupata, deuastata,
igne absumpta, homines trucidati, abducti, in perpetuam
D seruitutem

seruitutem venditi, & animus noster ad alias suscipien-
das cogitationes impulsus fuisset. Quod vero illum eti-
amnum apud nos retinemus ea causa est, quod miles va-
rijs in locis tam Regiomonti quam in Germania quoque
per Ernestum VVeierum cōscribitur, illiq; locus cōmeandi
Neotichi, in insula maiori, & in agro Puceñ, in hac no-
stra vicinia, assignatur, qui nobis varijs modis insultat
& dira omnia minatur. Quamuis nos nihilominus pacis
percupidi, maiorem iam equitum partem exauētoraueri-
mus, et reliquos etiā mittere cuperemus, nisi à nobis missi,
ab Ernesto VVeiero aduersus nos illic cōscriberentur.

Quod etiam familiares nostros in Germaniam ad
accerenda externa auxilia, et ineundas de mutādo Prin-
cipe rationes mittere debuerimus, non existimam⁹ quenq;
futurum, qui id se ita habere asseuerare possit, sed euen-
tus, Deo benè iuuante, docebit, nos id in rem nostram, nō
tātum pro cōmodo huius ciuitatis, sed etiam totius Regni
Poloniæ fecisse. Oliueñ Monasterium quod diruere ac de-
moliri coacti fuerimus, occasio non ex nobis sed ipso Dñō
Abbate profecta est, ex cuius indicijs cognouimus, Erne-
stum VVeierum opportunum quendam locum sibi & suo
militi eligere debuisse, Cum autem locum magis oportunū
ad incōmodā huius Ciuitati & eius rationibus non inue-
niremus, satius esse duximus Monasterium illud deicere,
quam hosti oēs nobis damnū inferendi occasiones prabere.

Ex quibus omnibus circumstantijs nihil dubitam⁹

quin

quin Reuerendiss: &c. D. V. aperte pssiciant, non tantū
in nobis culpæ residere, quantum in nos, pter omne meri-
tum nostrum, ab aduersarijs, qui per hosce aliquot annos
nihil aliud quam huius vrbis excidium et sanguinem no-
strum sitierunt, conijcitur. Et eam ob causam maiorem in-
modum et obnixè rogamus, obsecramus et obtestamur, vt
hæc negotia q̄ magnam secum molem trahere vidētur, pe-
nitius considerare, in medium consulere, & auctoritatem
suam apud Sac. Mtēm R. gratiosissimè interponcre dig-
nentur, vt oēs istæ, præter expectationem nostram, enatæ
difficultates absq; cōmuni incōmodo sopiri & complanari
possint, cum hoc malum, quod leue fortassis quibusdā vi-
detur, latius serpere possit, quam quisquā nunc cogitatio-
ne assequitur. Existimamus enim Reuerendiss: &c. D. V.
iam antehac cognouisse, quomodo Ernestus VVeierus non
ita pridem quasdam naues Danicas, aliquot saltē ab hinc
milliaribus, vi aggressus sit, omnib. bonis spoliauerit &
nihil reliqui fecerit, quod ad extremū illorum excidiū pti-
nuerit, vnde facilis cōiectura est, Sereniss: R. Danicæ, qui
aliquot naues onerarias cū triremib. nō paucis instructas
habere dicitur, id æquo animo minimè laturum, sed data
opportunitate illud damnum atq; detrimentū huic vicinie
daturum esse, quod oēs hæ Terræ vix auertere poterant:
Præterq̄ quod verendum est, ne per eam occasionem multi
Germaniæ & aliorum locorum Principes excitentur, qui
eas difficultates concilient, quas humana ratione assequi
difficile sit.

Præterea cum fermè omnes naues ex his locis per fances
Sundicas & Regnum Daniae necessario transire cogan-
tur, periculum est, ne illæ vicissim detineantur, & illis qui
Ernestum VVeierum spoliati sint tantisper concedantur,
donec ipsi damnum hîc illatum plenè sarciatur, Quod
quanto cum periculo atque detrimento harum Terrarum
cōiunctum sit, Reuerendiss: & c. D. vestrae gratiosissimè
expendere dignabuntur. Adhæc non tantum rumore,
quodam sed etiam constanti fama hac perlatum est, mer-
ces nostras nō tantū in Regno Poloniae sed etiam in hisce
Terris sequestrari, & in publicam quasi prædam exponi.
Quod vero quam graue nobis sit, ipsæ Reuerendiss: & c.
D. vestrae cogitent, & vix nobis temperare poterimus,
quin tam Regnicolarum quam indigenarū aqua nos ex-
tantia & bona & debita, illorum vicissim potestati per-
mittamus, quorum bona vel sequestrata vel in publicam
prædam data ostendentur, Quas autem difficultates ea res
paritura sit Reuerendiss: & c. D. vestrae coniectura faci-
limè reperient. Atque ea propter tanto maiori studio ob-
secramus & obtestamur, dignentur eas gratiosissimè inire
rationes, quibus Sac Reg. Mtās ad alia quærenda media
quibus omnes hæ præter nostram expectationē enata dif-
ficultates sopiri et componi possint, inducatur, cum fidem,
obedientiam & subiectionem non detrectemus, neque in
nobis quidquam desiderari vnquam passi fuerimus.

Sint vero æquissimarum precumstrarum nulla
ratio.

ratio haberi, sed præter meritum nostrum, iuribus, Pri-
uilegijs, libertatibus & consuetudinibus nostris, quarum
saltem conseruationem, & incōmodorum atq; grauami-
num quæ contra ea irrepsērunt abolitionem humillimè pe-
timus, vis aliqua inferri debet: Deum & Reuerendiss:
&c. D. vestras testamur, Nos ijs malis atque incōmodis
quæ inde quoquo modo subsequi possint occasionem nullā
præbuisse, Cum toties iterata supplicationes nostræ nō au-
dite nec acceptæ fuerint, & nos tñ ita nos comparaueri-
mus, vt omnium rectè sentientium censuram atque iudici-
um ea in parte facile feramus, Cum almam pacem, atque
iura, libertates & Priuilegia nostra, Maiorum nostrorū
sanguine parta, denuo cum omnium fermè facultatū no-
strarum profusione redimere, & ita nos comparare volue-
rimus, ne de fide obedientia & subiectione nostra quisquā
dubitare potuerit, neque etiamnum possit.

Postremo cum Internuncij nostri contra præscri-
ptum literarum securitatis in exilium illud, præter omnē
expectationem nostram & omnium gentium iura missi
fuerint, obsequiosè & obnixè rogamus atq; obtestamur,
dignentur apud Sac. Mtēm Regiam Reuerendiss. &c. D.
Vestræ gratiosissimè intercedere, vt pristina libertati quā-
primum restituantur, Cum nihil magis omnium incolarū
animos percellere visum sit, quam quod Internuncij Ciui-
tatis contra aperta Saluiconduclūs verba in custodiā con-
diti fuerint, Et omninò sunt dubij quantum in posteram

non tantum susceptis translationibus sed etiam literis Regijs fidei habere debeant.

Quam nostram sollicitudinem atque intercessionem pro fidei nostræ debito susceptam & interpositam ut Reuerendiss: &c. D. vestræ pro suo candore gratiosissimè accipere dignentur maiorem in modum & obnixè rogamus atque obsecramus, Easdem immortalī Deo cum cumulatissima rerum omnium acceptione diutissimè saluas & incolumes summa animi deuotione cōmendantes. Datum Gedani die 10. Marcij Anno 1577.

Porrò quid pro liberatione captiuorum Internunciorum vltro citroq; literis agitatū fuerit, quibus maximè de Saluo conductu, cuius nomine passim iniuriam captiuis fieri conquerimur, disceptatum sit, ex sequentibus liquidò patet.

Literæ Ordinum ad Regiam Maiestatem pro detentis Internuncijs.

Serenissime Rex ac clementissime Dñe, Perlatum est ad nos, Sereniss: Reg. Mtēm vestram Internuncios nostros, quos pro subiectionis nostræ officio, ad euitanda omnis generis pericula, freti literis securitatis Sacræ Mtis vestræ, ad generalia Comitia Thorunium ablegaueramus, vbi Mtās vestra eos denuò Saluo conductu suo Regio adhibita propria Regia manu & Regni Sigillo, ne vllum de ipsorum securitate posset oboriri dubiū, clementissimè munire

munire dignata fuit, ante dies aliquot Bidgostia in Polonia
niam abduci curasse. Quare nos qui eos ad Sac. M^{te}m. ve-
strā ablegauimus, & illis vt iter illud ad generalia Comi-
tia susciperent, iniunximus, opere pratum facturos exi-
stimauimus, si presentes nostras literas ad M^{te}m. vrām
R. submissè daremus et humillimo studio rogaremus, Ne
S. M. V. R. Internuncios nostros literis M^{ti}s vestra ma-
nu ppria subscriptis & Regni Sigillo appresso munitos,
quibusq; ea clementissima promissio facta fuit, vt post su-
sceptarum tractationum determinationē domum ad nos
securē redirent, contra diuinum & ipsum ius gentium eo
pacto p̄grauare dignetur, neūe quæ aliās multarū Regia-
rum virtutum prædicatione passim extollitur, illud sibi
nomen adsciscere eamq; samam subire, quod fideles subdi-
tos, quibus nihil magis vnq; in votis fuit, quam vt recupe-
rata Maiestatis vestra Regiæ gratia, nullam malo occa-
sionem præberent, contra præscriptum literarum suarum
in extremum periculum coniecerit.

Non autem speramus nos vllam Maiestati vestræ
ad eas suscipiendas cogitationes occasionē dedisse, cum fer-
mè supra facultatum nostrarum vires, ad recuperandam
M^{ti}s vestra gratiam, si qua in parte offendisse existima-
ri possemus, ita nos comparauerimus, quemadmodū nul-
lam vnquam Ciuitatem fecisse memoria proditum est.

Et planè cōfidimus, Sereniss. M^{te}m. R. clemētiores
adhuc inituram rationes, nec minus necessarium bellū aut
Christiani

Christiani sanguinis profusionem, quam nos vnice euitare
semper cupiuimus, quamq̃ in rem oēs facultates nostras
detulimus, vt pax & tranquillitas in cōmuni Repub. cō-
seruari possit, suscepturam esse, sed potius liberalitate fi-
deles subditos, qui subiectionem & obedientiam nunquā
detrectarunt, quam metu & austeritate in officio retentu-
ram esse. Nos vicissim ita nos comparabimus, quemad-
modum fideles & humiles subditos, Saluis iuribus &
Priuilegijs facere conuenit. Iterum atq; iterum submissē
rogantes, dignetur Internuncios nostros pro sua Regia
clementia & bonitate ad nos clementissimē remittere, &
nobis responsum optatum ad has nostras literas benigni-
ssimē dare, &c. Datum Gedani 20. Febr. Anno 77.

Ad quas literas Domini Cancellarij
sic responderunt:

Scripsistis ad Sac. Regiam M̃tē dominum nostrum
clementissimum litteras, quas amanuensis quidam
nunciorum Ciuitatis Regiæ Torunensis huc Bidgostiam
attulit, traditas illi à quodam Iacobo Ridier, cum Toru-
nio Bidgostiam nuncios subsequeretur. Quando de ijs li-
teris resciuimus, diu sane quid nobis faciendum foret per-
plexi fuimus, vtrum eas acciperemus, & acceptas Sacrae
R. M̃tē recitaremus. Quo minus eas acciperemus, & R.
M̃tē recitaremus, retinebat nos humanitas, quam erga
hanc Ciuitatem etiam peccantem retinemus, vt scilicet cu-
piamus,

piamus, si nō possit cōciliare sibi gratiā R. M^{ts}, ne illius M. magis offendat, Itaq; cum animaduertissemus, vos prioribus vestris scriptis, asperiora verba aspersisse, verebamus ne si q̄ in his quoq; litteris reperiretur asperitas, M. R. satis iā à vobis alio modo offensam, magis irritaret. Nō recipere itidē altera ex parte inhumanū videri potuit. Cū p̄sertim nihil restaret, quo min⁹ nobis in mentē veniret, vos errore agnito, tandē fortasse de officio vestro cogitare cepisse, et literas hasce scripsisse, quib. id quod antea R. M. debuistis, vos exoluturos, p̄fiteremini. Accepimus igitur eo consilio, vt eas primum ipsi aperiremus & p̄legeremus, quod pro iure magistratū, quos in hoc regno gerim⁹, nobis licebat. Eo cōsilio, vt si ea litera, ad reconciliandum vobis gratiā S. R. M. vtilis esse posset, illius M^{ts} ostēderemus, sin min⁹, de errore in quo haretis vos admoneremus. Perlectis literis animaduertimus, nihil vobis de pristina animorū vestrorū obfirmatione decessisse. Hoc solū vōs agere, vt nuncij vestri Gedanū remittantur, graui & cū acerba expostulatione: eos detineri cōtra ius diuinū, ac omniū gentiū, et cum laudis, ac existimationis S. R. M. periculo. Ne igitur hac noua & insigni iniuria, S. R. M. magis magisq; offenderetur, non putauimus illi reddēdas esse literas hasce, ipsa indignas, vobis, si redderētur, p̄nitiosas. A nobis autem hoc habete, Salui cōducllus hanc primā & potissimā legē fuisse, diserte cū potestas hisce nuncijs veniēdi Toruniū daretur, p̄scriptam, vt, milite dimisso, et ciuitate pacata, veniēt, ac veniam deprecarentur. Hoc nō solum minime factū fuisse, sed sub tractationis tēpus, nouū militem adductū, copias ex vrbe, q̄ nobilem ac aliorum subditorū S. R. M. domos ac possessiones vexarunt, diripuerunt, exusserunt, emissas constat.

Quibus rebus etsi à vobis ipsis Saluus conductus violatus fuerit, nihil tamen adhuc graue de hisce nuncijs vestris S. R. Mtās constituit. Nec cōstituet, nisi de re tota simul. Ea ratione, vt quandoquidem Ciuitas peruersorum hominum fraudulentis consilijs ac factionibus concitata, remedia leniora & paterna spernit, nec vllum insolentiae suae modum habet, operam det, vt eam necessarijs remedijs ad officium reducat, & vt illius improbos, ac factiosos ciues, causam huius mali, adeptus, coniunctim de ipsis statuat, & hac corruptela & tetra luce, Ciuitatem purget, & liberet. Valete, Bidzostiae die iij. mensis Martij, Anno Dñj M. D. Lxxvj.

Petrus Dunin V Volski nominatus Epūs Præmisliē, & Regni Poloniarum Cancellarius.

Ioannes Zamoiſki de Zamoscie, R. P. Vicecancellarius Belsē, Knisneſē, Zamcheſē Capitaneus.

Responsum Ordinum ad literas Dominorum Cancellariorum.

Reuere[n]disſime & Magnifice Dñe, & c. Literæ Reuerendiſſ: & Magnificæ D. vestrarum nobis ante dies aliquot traditæ, et in corona nostrum omnium publice perlectæ fuere. Ex quibus cognouimus Reuerendiſſ: & Magnificæ D. vestris nostras literas, quas non ita pridem ad Sacram Mtēm R. Dominum nostrum clementiſſimum Internunciorum nostrorum nomine humillimo studio perscripseramus redditas esse, Et quam sollicitudinē habuerint,

habuerint, ne Sacra M^{as} Reg. per eas magis offenderetur &c. Quo nomine, quàm etiam quod pristinam erga nos humanitatem & benevolentiam retinuerint, Reuerendis: Mag. D. vestris immortales planè ac permagnas agimus gratias. Quamuis nihil magis in votis habuissemus, quàm vt Sac. M^u R. illæ nostræ literæ traditæ & perlectæ fuissent, cum nihil aliud humillimè & demississimè petierimus, quam vt Internuncij nostri custodia illa liberati, securè ad nos ex præscripto literarum securitatis, domum redire possent, Atque existimauimus nostri, tanquam bonorum virorum, illud esse muneris, omnem curam atque sollicitudinem pro Internūcijs nostris & eorum liberatione adire. Quod vero addidimus illos contra ius diuinum & omnium gentium abductos esse, non sperauimus ea re, Sac. M^{tem} R. offendi debere, cum Reuerendis: & Mag. D. vestris, ex iure & scripto & omnium gentium notum sit, Internuncijs id non imputari, quod ab ijs peccatum videri possit (quamuis ea in parte innocentie nostræ rationes sæpius ostenderimus) à quibus missi & ad suscipiendum Internūciorum munus impulsii sunt. Nam si nobis vitio vertitur, quod conditionibus in Saluo conductu propositis eò nō satisfecerimus, quod miles à nobis conscriptus missus non fuerit: optassemus quidem ad eam rem commodè perficiendam, cum idoneum ac sufficiens temporis spatium, tum eam occasionem, qua nobis militem præter voluntatem nostram diutius retinendi causa

nulla data fuisset. Nos enim militem mittere iussi sumus,
cum interim alij fermè in conspectu & oculis nostris, ra-
pinis, homicidijs & incendijs modum nullum facerent,
Quæ nos cum extrema fermè nostra internatione & exci-
dio spectare, & tamen nos non cōmouere debuimus. Et
quāuis ea non eo modo perpetrata, & nobis militem reti-
nendi talis occasio data non fuisset, tamen id Internuncijs
imputari non potuisset, Cum literæ securitatis non Inter-
nuncijs, sed nobis & vniuersæ cōmunitati datæ fuerint,
Et Internūcij non suo, sed nostro nomine eò profecti sint
& munus illud Legationis susceperint, eamq; ob causam
nō eo modo tractari debuissent. Ac licet priores literæ ipsis
patrocinari non potuissent, tamen posteriores Thorunij
clementissimè concessæ, eos ab eo onere meritò subleuare
debebant, cum in illis ea expressa verba contineantur;
Quod liberum illis esse debeat, ad illud temporis spatium,
quo suscepta tractatio atque compositio durauerit, securè
Vltrò citroq; cōmeare & denique ad suos domum redire.
Quam securè autem Vltrò citroq; cōmeare potue-rit, illis in
custodiā ita conditis, vt nusq; egredi tutū aut liberū fuerit,
vt taceamus, quod nunc postremò accidit, Reue.ē. dñs: &
M. D. vestris notius est; q̄ vt de ijs multa scribere necesse
sit. Et quāuis dici audiamus, posteriores literas tantum
prorogationem esse priorum, tamen ipso iure posteriores
prioribus semper derogant, nisi earum expressa mentio
in posterioribus fiat. Militis autem in posterioribus nu-
llam mentionem fieri tam certum est, quam quod certiss-
imum.

num. Si itaque prioribus conditionibus in posterioribus
literis cautum esse debuisset, nihil necesse fuisset addere,
illa expressa verba: Quod liberum illis esse deberet, post
finitam negotiorum compositionem, domum denique ad
suos redire. Imò etiam si absque ullo Saluo conductu ad
Sac. Miēm Regiam à nobis subiectionis deferenda gra-
tia missi fuissent, Non tamē videmus, licet à nobis quid-
quam commissum esset, quamobrem Internuncij detineri
& in custodiā dari deberent. Ex quibus cum Reuerēdis:
& Mag. D. vestrae gratiosè animaduertant, eas nostras
litteras, non offendēdi gratia, ad S. M. R. humillimo stu-
dio pscriptas esse: quanti possumus maximis precib. enixè
rogamus, dignētur pro ratione officij sui, nihilominus cō-
tenta illarū nostrarū litterarum, si asperius scriptas esse
indicauerit, quod nos factum fuisse non existimaueramus,
M. R. gratiosissimè pro singulari sua beneuolētia & hu-
manitate explicare, & S. M. R. Dominū nostrum clemē-
tiss: eò benignè inducere et pmouere, vt Internūcijs nostri
ad susceptas tractationes reuertendi potestātē ex præscri-
pto illorum mandatorū q̄ nuper famato Ioanni Bolemano
publicæ tranquillitatis retinendæ studio transmissimus,
clementissimè faciat. Quod quemadmodum ad retinendā
cōm pacem plurimum facturū esse indicamus, ita etiam in
nobis nihil desiderari patiemur, et illud studium humani-
tatem ac beneuolentiam omnibus quibus poterimus modis
reipsa de Reuerendis: & Mag. D. vestris quouis tēpore
pmereri conabimur.

Ad posteriorem vero illarum literarum partem,
qua Reuerendiss: & Mag. D. vestra scribunt, Nihil
graue adhuc de Internūcijs nostris Mtēm R. constituisse,
nec decreturam nisi de re tota simul. Ea ratione, vt quā-
doquidem ciuitas peruersorum hominum fraudulentis cō-
silijs ac factionibus concitata, remedia leniora & paterna
spernat, nec vllum insolētia modum statuatur, operam det,
vt eam necessarijs remedijs ad officium reducat, & vt il-
lius improbos ac factiosos ciues, causam huius mali adepa-
tus, cōiunctim de ipsis statuatur, & ea corruptela & tetra-
lue Ciuitatem purget & liberet quod attinet, dolemus
sanē ex animo, nos in eam suspicionem incidisse, cum
nunq̃ y fuerimus, neque per Dei gratiam futuri simus,
qui vllum in clyto Poloniae Regno infidelitatis argumen-
tum prābuerimus, sed ita nos potius gesserimus, vt cuius-
uis cēsura & iudicium ea in parte facillē feramus. Atq̃
eam ob causam maiorem in modum & obnixē rogamus,
ne eiusmodi verbis famam nostram, quam ys criminibus
semper vacasse, nihil ambigimus, extenuare, nec existima-
re velint, nos quidquam contra officij nostri debitum ten-
tare, quemadmodum animos Reuerendiss: & Mag. D.
vestrarum maleuolorum persuasionibus occupatos vido-
mus, quasi factionibus laborare, & alter absque altero in
his difficillimis Reipub: negotijs quidq̃ statuere aut agere
debeat, sed hoc sibi potius persuasum habere, omnia vna-
nimi consensu, cōmunicatis consilijs, fieri, vt alicui seor-
sim

ſim nihil eo nomine imputari poſſit. Cum ad retinendam
cōmunem tranquillitatem, ad retinenda Priuilegia & li-
bertates noſtras, hæc omnia à nobis omnibus, ſumma co-
gente neceſſitate ita in aētum deducta fuerint. Nec aliam
cauſam videmus, cur hæ Terræ flamma, & ferro miſe-
randum in modum, quemadmodum pròb dolor captum
eſt vaſtētur. Nos enim ſi quis reſpiciat, nonne ab initio,
quamuis Caſaris electioni noſtra ſuffragatione ita acceſſi-
mus, vt ab ea ſine cōmuni incommodo nobis recedere non
eſſet integrum, nihilominus eam eſſe animi noſtri ſenten-
tiam diximus, quod rationes noſtras ab inclyti Poloniæ
Regni & harum Terrarum rationibus ſeiungere nō de-
creuiſſemus, de fide obedientia, & ſubiectione noſtra du-
bitandum nō eſſe? Nonne ad eam peragendam ſentētiā
Internūcios noſtros Grebinum primum, deinde ad publi-
ca Thorunenſia Comitia ablegauimus, vt omnibus in genere
innocentie noſtræ rationes oſtenderemus? Nonne ad re-
cuperandam Sac. Mtis R. gratiam, ſi qua in parte offen-
diſſe exiſtimari poſſemus, omnes ſeruē facultates noſtras,
ducenta nimirum florenorum millia obtulimus, & ita
nos comparauimus, quemadmodum nullam vnquam ciui-
tatem feciſſe hitoriarum monumētis proditum eſt? Non-
ne ad deprecandum Internūcios noſtros Thorunium mi-
ſimus, & ita nos per oīa geſſimus, quemadmodum fideles
ſubditos decet? Sed quid quaſumus hætenus obſtitit, quo-
minus hæc negotia complanarentur, quam ne Priuilegiorū
confirmatio

cōfirmatio, daretur, et ne grauamina, sine quorum aboli-
tione Priuilegia cōsistere & salua esse nulla ratiōe possūt,
tollerentur? Quod de iure nobis cōpetebat, quod nunc am-
plius in dubium vocari non potest, cum in Priuilegiorum
vsu cum maioribus nostris supra hominum memoriā fue-
rimus, ex eo omnis huius mali causa conflata est, Quam
autem recte, ij viderint, qui Sac. Mtem R. eò impulerunt.
Sed nos nihil dubitabimus, quin Deus qui mortalia iustis
oculis aspicit, ea aliquando reuelaturus & in aprium de-
ducturus sit, & quam tum ij, qui nunc omnes adhibent
artes & media, ne ea Sac. Mti Reg. à nobis ad amussim
explanentur, gratiam relaturi sint, videbunt.

Quē enim præteritorum annorum res gestæ S. Mti
Reg. Principi nuper in hoc Regnum aduentāti notæ esse
possunt? Quæ ratione ab aduersarijs nostris nobis & Pri-
uilegijs ac iurib. nostris varijs modis detractum sit, Quo-
modo omnem operam nauarint, vt nos paulatim viribus
& Priuilegijs omnibus exutos, sub iugum mitterent. Sed
Reuerendiss. & Mag. Domini, ea Priuilegia nostra ma-
iorum nostrorum nō tantum facultatibus, sed etiam san-
guine parta sunt, multum sudarunt, antequā iugum exa-
citerent, & nos libertati pristinæ restitutos ad inclyti Po-
loniæ Regni sceptrum vltro ac sua sponte adducerent, &
nihil posset excogitari iniquius, quam nunc eam illis gra-
tiam in nobis suis posteris referri.

Atque cum nullas sufficientes caussas subesse
existimemus, Sac. Mtem Regiam ad sumenda aduersus fi-
deles

deles subditos arma impellendi, Reuerendiss: & Mag. D. vestras, quantis possumus maximis precibus rogamus & obtestamur, dignentur suam, qua apud M. Reg. plurimum possunt, auctoritatem gratiosissimè interponere, ac intercedere, vt alias clemētissimè dignetur inire rationes, quibus omnes istæ enatæ difficultates pacificè sopiri et cōponi possint, cum saluis Priuilegijs & iuribus nostris fidem obedientiam & subiectionem non detrectemus, neque in nobis quidq̃ desiderari vnquam passi fuerimus. Neque de singulari humanitate & beneuolentia Reuerendiss: et Mag. D. vestrarū dubitabimus, quin suas partes benigne interposituræ sint, præsertim quod hoc malum latius serpere possit, q̃ quisq̃ nunc cogitatione assequitur. Existimamus enim Reuerēdis: & Mag. D. vestras iam antehac cognouisse, quomodo Ernestus VVeierus quasdā naues Danicas vi aggressus sit, omnib. bonis spoliauerit, et nihil reliqui fecerit, quod ad extremum illarum excidium pertinuerit. Vnde facilis coniectura est, Sereniss: Regem Dania, qui aliquot naues onerarias, cum non paucis triremibus, instructas habere dicitur, id æquo animo minimè laturum, sed data opportunitate illud damnum atque detrimentum huic viciniæ fortè daturum, quod omnes hæ Terræ vix auertere possint: Præterquam quod verendum est, ne per eam occasionem multi Germania & aliorum locorum Principes excitentur, qui eas nobis difficultates concilient, quas humana ratione assequi difficile sit.

F

Præterea

Præterea cum firmè cõs naues ex his locis per fauces Sundicas & Regnum Daniae necessario trāsire cogantur, periculum est ne ille vicissim detineantur, & eorum, qui per Ernestum VVeierum spoliati sunt potestati tantisper pmitantur, donec illis damnum hic illatum plenè sarciantur. Quod autem quanto cum periculo ac detrimento harum Terrarum & huius seorsim Ciuitatis ac portus coniunctum sit, Reuerendiss: & Mag. D. vestra pro sua singulari prudentia gratiosissimè expendere dignabuntur. Atq; ea propter tanto maiori studio obsecramus & obtestamur, dignentur apud Sac. Mtem Reg. D. n. c. benignè intercedere, vt omnia hæc negotia pacificè sopiantur & oia pericula atque incõmoda ab his locis per Dei gratiam bonis modis auertantur. Erit vicissim nostra sempiterna cura, vt nulum studij aut obsequij genus in cõtestanda nostra obseruantia vnquam intermissuri simus, Ac iterum & iterum maiorem in modum & obuixè rogamus, ne Reuerendiss: & Mag. D. vestra has nās literas in aliam quam optimam partem accipere gratiosè dignentur, neq; existimare nos ys hæc, quæ de iurium ac Priuilegiorum nostrorum violatione dicta sunt, adscribere, cum sciamus eas omni culpa ea in parte vacare, nec eiusmodi consilijs interfuisse, sed tantum ad declarandam innocentiam nostram, vt ea tam Sac. Mti R. quam Reuerendiss: & Mag. D. vestris quas cor Principis esse nouimus, innotescat, & rebus nostris tanto cõmodius consuli & prospici possit. Sin vero

hæc

hæ preces & supplicationes nostræ multifariam interpō-
sitæ exaudiri non debebunt, quod neutiq̃ speramus, nos
Deum, Reuerendiss: & Mag. D. vestras ac omnes ho-
mines testamur, nos ijs malis atque incōmodis quæ inde
quoquo modo subsequi possint occasionem nullam præbu-
isse, cum id fecerimus, quod bonos viros & fideles subdi-
tos facere conuenit. Datum Gedani die 16. Martij Anno
Domini M. D. Lxxvij.

Q Vanquã autem deinceps res indies in deterius ver-
gere cepit, ac in Conuētū Inowladislauensi, pau-
cis ex numero Consiliariorū Regni præsentibus, & opem
pollicentibus, Nuncijs autem Nobilitatis minimè compro-
bantibus, bellum aduersus Ciuitatem decretum fuit, inté-
rim exercitus Regius Dirschauia & vicinis in locis ma-
gis ac magis augeri, omnisq̃ generis damnis ac dep̃dationi-
bus Ciuitatem affligere, quo factum est vt & nostri mili-
tes tot iniurijs lateßiti eruptionem facerent, haud quidem
feliciter, quod eorum plurimi cæsi sunt: Tamen quoniam
indicio certorum hominum cognouimus, magnificos Do-
minos Palatinum Sandomiriensem, & Exercitus Regij
præfectum Ioannem Sborouium, etiamnum haud alienos
esse à studio intercedendi apud Regiam Maiestatem, quò
controuersia composita, ab armis ad pacem pueniri posset,
impetratis publicæ fidei literis, Internuncios nostros mis-
imus, qui cum illis hac de re colloquerētur, ac inprimis ex-
plorarent,

plorarent, quibuscumque medijs vel conditionibus rem tandem consiliari posse censerent. Habitum est colloquium calendis Maij in pago Lesien, ubi verbis de rei summa pluribus vtriusque commutatis, hanc unam esse viam recuperandæ pacis, & evitandæ calamitatis extreme censuerunt, ut literis ad Reg. Maiestatem humilissime perscriptis, subiectionis fidem deferremus, confirmationem Privilegiorum, & abolitionem gravaminum supplices peteremus, simul Dños Regni Consiliarios intercessimus ergo imploraremus, priusquam ad extrema, quæ iam instarent, Reg. Mtes procederet. Pollicentes se literas nostras simul cum suis ad Regiam Mtem missuros, & operam suam quantam maximè possent interposituros. Hoc consilium secuti, eo quo sequitur modo scripsimus.

Literæ ad Regiam Maiestatem.

Serenissime Rex & clementissime Dñe, &c. Quam varij hinc prateritis temporibus inter S. M. vestram R. & hanc civitatem, ratione electionis Regiæ, casus intercesserint, & quibus difficultatibus cōflictati fuerimus superuacaneum esse arbitramur M. vestra Reg. ad animum iterum reuocare, cum ea antehac & per literas & alijs quoque satis superque demonstrata fuerint. Vñ nunc saltem cōmemorabimus, Nos, licet multis hætenus incommodis affecti fuerimus, nunquam tamen in animum induxisse, multo vero minus rem huc deducere voluisse: cum
ab ipso

ab ipso deditiois initio, quo Maiores nostri ad inchyti Po-
 lonie Regni sceptrum ultro ac sua sponte accesserunt, &
 illud sibi summo officio summaq; obseruantia deuincire
 semper cōtenderunt, nulla macula vnq; eo nomine vel ip-
 sis vel nobis etiam iniusta fuerit: quod à Polonia Regno
 vel secessionem parare, vel ab eius corpore contra iusiurā-
 dum à Maioribus nostris datum, & vetustissima incorpo-
 ratione se regere nos constituissimus, Quin potius oīa ea
 incōmoda & difficultates, tanq; fideles subditi, perpetui q;
 quidquam fide & subiectione nostra indignum admittere
 volumus, & nihil aliud humillimis & demississimis pre-
 cibus rogauius q; vt S. R. M. vestra nos penes iura, Pri-
 uilegia, libertates & consuetudines nostras, abrogatis q;
 in contrarium irrepsērunt incōmodis atq; difficultatibus
 conseruare clementissimè dignaretur. Verum adeò nihil
 humillimis istis precib. nostris impetrare potuimus, vt ad
 cumulum difficultatū semper etiam aliquid adderetur, &
 animus S. R. M. vestra (quod ex animo dolemus) prater
 omnē expectatōnē nostrā, magis magisq; offenderetur. Ne
 autē quidq; ppter ea intactum relinqueremus, sapius et per
 literas & aliās quoq; tentauimus, num isthæc negotia ad
 eum finem perducī possent, vt animo M. vestra emollito,
 nobis pristina rerum facies per oīa restitueretur. Quod in
 institutum nostrum, Deo fortasse peccatis nostris irato, ad
 h. ec vsq; tēpora incassum cecidit, donec varijs intercedētib.
 remedijs, ante paucos dies. in Mag. ac Gen. Dom. Ioannis
 Costka à Stēberg Palatini Sādomiriē, et Ioānis Zborow

Castellani Gnesneñ & Exercitus Mis vestre sup^{re}mi
præf^{ecti} colloquium veniremus, perscrutatum, num ea su-
pereffent remedia, quibus animus Sac. Reg. Mis vestre
leniri, & quidquid hætenus dubium atque cōtrouersum
fuiſſet, pacificè componi & complanari posset. Qui vni-
cum illud adhuc supereſſe remedium arbitrati sunt, vt li-
teras nostras, ad Sac. M^{tem} vestram R. in eam sententi-
am humillimè daremus, qua fidem, obedientiam & sub-
iectionem demissè deferremus, & supplicibus precibus ro-
garemus, dignaretur Sac. Reg. M^{as} vestra ex singulari
Regia & verè paterna gratia atque innata clementia, nos
penes iura, Priuilegia, libertates & cōsuetudines, abolitis
& abrogatis quæ in contrarium irreps^{erunt} incommodis
atque difficultatibus, clementissimè conseruare: Et quem-
admodum ipsis tanquam de re æquissima dubium non es-
set, ita etiam studio & literis suis conatibus nostris mini-
mè defuturos.

Cum igitur arbitraremur ijs remedijs publicam pa-
cem & tranquillitatem reparari, & enatis difficultatibus
ad eam modum consuli & mederi posse, ac ea re nihil po-
tius aut antiquius vnquā habuerimus, ea quoque in parte
à fide, studia & diligētia nostra nihil decedere volumus,
sed has nostras qualescunque literas ad Sac. M^{tem} Reg.
humillimo studio dandas esse censuimus, suppliciter rogā-
tes & obtestantes, dignetur Sacra Segia M^{as} vestra nos
pro fidelibus subditis clementissimè accipere, & in fidelis-
simorum

simorum clientum numero benignissimè habere, quo nomine Mti quoque vestrae Regiae debitam fidem, obedientiam & subiectionem nostram humillimis verbis deserimus, modo Sac. R. Mtās vestra nobis per reuersales suas literas, de Religionis, Augustanae scilicet Confessionis, libertate, iurium, Priuilegiorum, libertatum, & consuetudinum indemnitate & grauaminum abolutione clementissimè cauere dignetur, vbi fidelitatem nostram ex aequo & bono praestiterimus, nihil dubij vel controuersi in ijs omnibus relictum, sed omnia quae in hoc Electionis acciderunt negotio, vel dissidium illud quoquo modo tam publicè quam priuatim ad hoc vsque temporis momentam subsecuta sunt, ita sublatum iri, vt nemini cuiuscunque status vel conditionis periculo, fraudi, vel detrimento esse possint. Quae omnia cum ab aequitate nullatenus videantur aliena, nihil ambigimus, quin Sac. Reg. Mtās vestra, tanquam pius & Christianus princeps, ea omnia nobis clementissimè concessura, & id quoque ad gloriae atque laudum suarum cumulum adiectura sit, quod iura & libertates nostras non saltem fartas teclas esse, sed pro Regia sua clementia augere quoque & cum totius vrbis incolumitate pristino nitore restituere voluerit. Et nos ita quoque nos comparabimus, ne à fidelium clientum & subditorum officio vel latum vnguem recessisse existimari possimus, Quin in eam rem omnibus neruis incumtemus, vt pro cōmodo & incolumitate Sac. Reg. Mtis vestrae in omnibus rebus

rebus licitis & in facultatibus ac potestate nostra positis, non tantum omnes fortunas nostras, sed vitam etiam ipsam & sanguinem, necessitate exigente, profundamus.

Postremo cum Internuncij nostri, præter omnem expectationem nostram in Regnū Poloniae abducti fuerit, supplicibus precibus rogamus, dignetur Sac. R. M. vestra illis eam gratiam & clementiam benignissimè exhibere, ut pristinae libertati restituti, ad harum controuersiarum compositionem nobiscum admitti possint. Erit vicissim ea nostra sempiterna cura, ut nullum seruitij & obsequij genus in contestanda obedientia & subiectione nostra, pro tanto tamq̃ illustri ac verè Regio beneficio vnquam intermissuri simus, omnia nostra subiectionis studia & obsequia iterum atque iterum Sereniss. Mti vestrae tanquam Regi nostro clementissimo summa animorum submissione suppliciter deferentes. Datum Gedani die 4. Maij Anno Domini M. D. Lxxvij.

Ad Regni Consiliarios.

ReuereNDissimi, Illustres, &c. Non tantum Reuerendiss: &c. D. vestris existimamus notum esse, sed famam etiam longè lateq̃ vulgatam, qua ratione propter diuersitatem electionis Regiæ in presentes, quibus proò dolor conflamur, difficultates inciderimus, cui tantum propter cōmunem salutem & vtilitatem aliquāto diutius quam reliqui oēs fecerint inherere visum fuit, Quamuis

Quamuis eam ob causam à vetustissima maiorum nostro-
rum incorporatione saluis iuribus & privilegijs recedere
nostri non fuerit instituti vel propositi, quemadmodum
sepius eam nostram esse sententiam tam per literas quam
oretenus etiam ostendimus, ita vt non satis causæ fuisse
existimemus, nos ad eum modum quemadmodum cum cō-
munis Reipub: dispendio captum est persequēdi, cum de-
finitum ac certum sit, nos ad hoc vsque temporis momen-
tum ne minimam quidem alicuius secessionis suspicionem
præbuisse, Et leniora fortassis potuissent adhiberi & mo-
deratiora remedia atque consilia, res illas dubias atq; con-
trouersas sopiendi & componendi.

Cum vero immortalī Deo, peccatis fortē nostris ira-
to, aliter visum fuerit, hanc eius animadversionem atque
paternam castigationem nos patienter ferre, & diuinum
eius auxilium veris gemitib. implorare oportet, vt spiritū
pacis adhuc clementissimè mittere dignetur, cuius diuino
afflatu & inspiratione quidquid superest cōtrouersiarum
& difficultatum pacificè sopiri & complanari possit. Et
quemadmodum ea in re nihil vnquam in nobis desiderari
passi fuimus, ita etiam data occasione ante paucos dies eo
nomine ad Magnificos & Generosos Dominos Ioannem
Costka à Stemberg Palatinum Sandomiriē, Mariabur-
gē Dirschauien Pucēq̃, & Ioannem Zboroniū Castel-
lanum Gnesnē, Sereniss: Mtis R. Exercitus supremum
Præfectū, Odolauien, VVenden & VVolpen Capitaneos,
G Internuncios

Internuncios nostros ablegauimus, perquisitum num quædam adhuc superessent remedia, quib. alma pax his Terris atque huic inprimis Ciuitati reponi & pristina rerum facies per omnia restitui posset. Qui eam remedij rationem nobis ostenderunt, vt literas nostras ad S. M. R. D. n. c. humillimo studio daremus, illiq. fidem, obedientiã & subiectionẽ debito modo deferremus et polliceremur, ac demississimis verbis rogaremus, vt nos cum reliquis suis subditis penes iura, Priuilegia, libertates & consuetudines nostras, abrogatis quæ in contrarium irrepperunt incõmodis atq. difficultatibus, clemētissimè cõseruare dignaretur. Atque vt Sac. R. Mtās ad nos ea ratione complectendos facilius ac clementius permoneri posset, vt simul ad Reuerendiss. Illustriss. Illustres Mag. & Gen. D. vestras obsequiosè scriberemus & diligenter peteremus, dignarẽtur apud Sac. Mtēm R. auctoritatem suam nostro nomine gratiosissimè interponere, atque benignè intercedere, ne nobis ea subiectionis nostræ delatio fraudi vel periculo sit, sed vt nobis ante eius professionem de Religionis, iurium Priuilegiorum ac libertatum indemnitate idoneè caueatur & prospiciatur. Quod fidele præfatorum Dominorum consilium quemadmodum amplexi sumus, ita quoq. ad S. Mtēm Regiam literas nostras humillimo studio dedimus, & Reuerendiss. Illustriss. Illustres Dom. vestras hisce quoque compellandas, & enixo studio ac diligēter rogandas esse existimauimus, vt nostri propter cõmunem salutem

tem

tem benignam rationem habere, & apud Sacram Ma-
iestatem Regiam Dominum nostrum clementissimum
authoritatem suam interponere & pro nobis gratiosissi-
mè intercedere dignentur, vt Sacra Reg. Maiestas plu-
ris cōmune bonum, quam quicquid offensionum interces-
serit, pluris cōmunem harum Terrarum salutem atq; hu-
ius Ciuitatis incolumitatē, qua omnium reliquarum pro-
uinciarum felicitas quouis tempore augeri per DEI gra-
tiam potest, quàm propositam vindicationem, qua omnia
peffum ire necesse est, clementissimè facere dignetur, &
ea consilia benignissimè suscipere, quibus omnes enata
offensæ atq; difficultates, sine publico incommodo & san-
guinis humanifusione sopiri ac cōplanari potius possint,
quàm vt Terræ hæc, quemadmodum pròb dolor ceptum
est amplius deuastentur, & Ciuitas hæc ad extremam ca-
lamitatem redigatur, Cum fidem obedientiam & subiecti-
onem non detrectemus, sed Priuilegiorum saltem ac liber-
tatum conseruationem humillimè ac obnixè petamus. Ni-
hil dubitantes Reuerendissimas Illustrissimas Illustres ac
Magnificas Dom. vestras tanquam patres patriæ & de-
fensores vniuscuiusque libertatis eò magis nostri benignā
rationem habituras & nequaquam permissuras esse,
vt Priuilegijs, iuribus & consuetudinibus nostris præ-
iudicium aliquod adferatur, quod ipsi suis libertatibus
& prerogatiuis nihil detractum vel derogatum cupiant,

sed eas fartas teclas per omnia sibi constare velint, vt ita nobis fieri non patiantur, quod sibiipsis fieri nolint.

Postremo cum Internuncij quoque nostri præter omnem expectationem nostram in Regnum Polonia abducti fuerint, maiorem in modum & obnixè etiam rogamus, vt Reuerendis: Illustris: Illustres ac Mag. Dom. vestrae pro illis quoque apud Sereniss: Mitē Reg. intercedere dignentur, vt pristinae libertati quā primum restitui, & ad hanc controuersiarum compositionem nobiscum admitti possint. Factura rem non tantum suæ æquanimitati, maximè conuenientem, sed publicæ etiam tranquillitati valdè accōmodam, & nobis omnibus obsequiorum ac seruitiorum generibus quouis tempore promerendam. Datum Gedani die 4. Maij Anno 1577.

HÆ literæ, quanq̃ ab initio dati nobis consilij spem non exiguam fecerant, postea tamen expectationi respondere minimè videbantur. Interim cum Magnifico domino Exercitus Regij præfecto, non desitum est agi, si qua facultas esset vel amplius de rei summa colloquendi, vel Internuncios ad Regiam Maiestatem ablegandi. Cumq̃ certiores facti fuissetus Maiestatem Regiam Marieburgum aduenisse, iterum ad Eandem humillimè scripsimus, fidem & obedientiam detulimus, conseruationem Priuilegiolorum, & abolitionem grauaminum, proscriptionis, & offensarum, supplices deprecati sumus, Dominorum
etiam

etiam Regni Consiliariorum intercessionem denuò petiui-
mus. Eas autem literas neque Regiæ Maiestati neq; Consi-
liarijs exhibitas, memoratus Dñs Prasfeciùs ad nos remi-
sit, hoc adiecto, sibi curæ futurum vt etiam absque literis
illis res conficeretur. Conuentum deinde est de colloquio
Iutlandiæ habendo, & ad condictum diem Internuncij à
nobis ablegati cum his fermè mandatis, vt literarum de
quibus antea diximus capita repeterent, simul ostenderēt
difficultatem exoluendi ducenta florenorum millia quæ
conditionib; adiecta fuerant, explicarent rationes porto-
ry maritimi, Priuilegiorum, ac granaminum, de quibus
necessarium esset Ciuitati literis publicis cauere, priusquā
ad iusiurandum adigeretur. Eaq; capita breuiter his ar-
ticulis circumscripta sunt:

Articuli Declaratorij Regiæ Ciuita- tis Gedanensis.

I.

IN ysliteris, quas ad Sacram Maiestatem Regiā,
Dominum nostrum clementissimum humilimo studio
dedimus, subiectionem nostram submissè detulimus, mo-
dò nobis Sacra Maiestas Regia Reuersalibus suis literis,
de Religionis libertate, iurium, Priuilegiorum, libertatū
ac consuetudinum indemnitate clementissimè cauere, &
ea omnia quæ hoc Electionis dissidium quomodolibet sub-
secuta sunt, benignissimè tollere ac remittere dignetur.

Ad recuperandam Serenissimæ M^{ti}s Regiæ gratiam, & abroganda omnia & singula incōmoda, Maiestati eius Reg. ducenta florenorum millia demissè obtulimus. Quæ M^{ti}s quoq; Reg. clementissimè accepit, sed exolendarum pensionum saltem diuersitas quædam internuenit.

Cum verò interim maximos sumptus facere coacti fuerimus, & graua damna sustinuerimus, neque modū aut rationem inueniamus, qua tantam pecuniæ summam eo temporis spacio quod antea diximus, persoluamus, humilimè rogamus, vt tolerabilia nunc proponantur media, quibus munus promissi conficere cōmodè possimus.

Ad portorij auclionem & Cōmissorialia negotia, quod attinet, eam spem conceperamus, fore, vt ducentorū millium florenorum oblatione Serenissimæ Maiestati Regiæ per omnia satisfieret, Cum verò animaduertamus, nos ea re hæctenus nihil profecisse, cognoscere percupimus, quid tandem sit, quo negotijs ijs omnibus & singulis suprema manus imponi possit.

Graua mina illa, quæ contra manifestum tenorem iurium, Priuilegiorum, libertatum & cōsuetudinum irrogata sunt, nihil dubitamus, quin Sac. M^{ti}s R. absque aliqua mora clementissimè abolitura sit. Et reliquorum nomine eam quoque gratiam benignissimè facturæ, vt primo quoque tempore tollantur & abrogentur.

His itaque de conditionibus, cum magnifico Domino Praefecto, die tertio mensis Iunij per internuncios nostros variè tractatum disceptatumq̃ fuit. Ac ille quidē asseuerabat, R. M̃tē priuilegia clementissimè confirmaturam, grauamina quæ potestatis eius essent abolituram, nolle Maiestatem eius subditos perdere, pacem cum illis colere, vim autem belli in Tartaros hostes conuertere malle, modò vt ipsimet etiam subiectionis officia præstaremus, gratiam principis expeteremus, ac verbo eius Regio fidem haberemus. Omnia tandem quæ Internuncij proposuissent, bona se fide relaturum ad Reg. M̃tē, nec de studio suo quicquam remissurum recepit.

Interiectis aliquot diebus, cum interim nullum hostilitatis genus prætermitteretur, & in Neringa præsertim fœminæ & infantes crudeliter dissecarentur, nonnulli manibus ac pedibus mutilarentur, nec homines simplici passim mortis genere caderentur, vndecimo deinceps Iunij die magnificus Dominus praefectus, iisdem Internuncijs nostris, in pago Krisekol, hanc esse Regiæ Maiestatis sententiam ad ea de quibus colloquium institutum fuerat, retulit. Primum (inquit) R. M̃tē gratum auditu fuit, quod Ciuitas officium & fidem subiectionis agnoscit. Priuilegia quæ iustè & legitimè sunt obtenta confirmabit, grauamina quæ auctoritate eius tolli possunt abrogabit, cetera ad Comitiorum cognitionem necessario reijcienda sunt, vsum liberum Augustanæ Confessionis vobis permittit.

Vt.

Vt autem Ciuitati literis Reuersalibus caueat, nunc dum in armis est, eo quo vos petitis modo, nequaquam adduci potest, cum hoc non sit ex dignitate & reputatione principis, sed potius ad despectum eius pertineat, quasi id ipsum vi & armis eius Maestati fuerit extortum, quasi non cum subditis, sed cum vicino quopiam vel alio principe negocium gerat. Nulli certè Statuum totius Regni tantum licuit. Neque sanè Reuersales literæ dari possunt, priusquam militem dimiseritis, & veniam supplices deprecari fueritis. Quo factò, quod deinceps ex vsu Ciuitatis futurū erit, debito cum humilitatis studio petendū est.

Quod attinet ad ducenta florenorum millia, quorum exolutio statis terminis Ciuitati grauis esse videtur, quandoquidem interim sumptus non exiguos impendere coacta fuerit, hac de re cum Reg. Maestate facile poterit conueniri. Quod autem ad portorium, ad placationis & Cōmissionis negocia pertinet, siquidem ea abolere cupitis, ad Regni cognitionem necessario reiiciendum est, sin autē alijs rationibus transigere vultis, non ad vitam R. Mtis, quæ isthoc pacto ditari non cupit, sed ad emolumentum Regni, à quo Mtās eius Rex electus est, res erit referenda. De offensis demum, de p̄scriptionis decreto, deq; inducijs, facile quoque cum R. M. poterunt æquæ rationes iniri.

Ad hæc Internuncij nostri responderunt in hanc sententiam. Quod Regia Mtās clementissimè pollicetur confirmationem Priuilegiorum quæ iustè & legitimè ob-
tenta

tenta sunt, non satis expeditum videtur, nec eo modo Cō-
firmationis formam, quæ Torunio mittebatur, conscrip-
tam fuisse meminimus. Et iam antea difficilis hac de re
quæstio fuit, cum hisce verbis aperte in dubium vocari vi-
deantur Priuilegia, quæ vltra hominum memoriam paci-
ficè & quietè citra controuersiam vsurpauimus, quæ Se-
renissimi Reges Antecessores continua successionis serie,
rata firmaq; esse iusserunt. Grauamina verò, præsertim
ex Commissorialibus negocijs oriunda sunt eius generis,
vt nisi reuera aboleantur, Ciuitas neque Priuilegijs suis
vti frui, nec in honesto vel integro statu, quo minus planè
pessum eat, conseruari possit. Nec sanè verisimile vide-
tur, Dños Regni Consiliarios in Comitjs ea facile muta-
turos, quæ nobis absentibus inter sese ad Cōmissariorum
relationem decreuisse dicuntur. Ad Reuersales literas
quod attinet, existimamus Ordinibus haud quidq; posse
psuaderi, nisi prius per literas illis idoneè caueatur. Ma-
iestas certè Regia Lituanis idem indulgit, vt de iuribus
& libertatibus illorum caueret, priusquam subiectionis
professionem ederent. Nec sanè videmus quidquā hac in
parte reputationi Reg. Mtis derogari, cum dignitas prin-
cipis potissimum consistat in conseruandis iuribus & pri-
uilegijs subditorum. Ac omnino nulla ratio paret compo-
nendæ rei, nisi de Priuilegijs conseruandis, de grauami-
nibus, proscriptione, & offensionibus abolendis idoneè ca-
ueatur. Quapropter iterum ac iterum diligentissimis ver-

his rogamus, ut aqua Ciuitatis hac in parte ratio habeatur. Discedens itaque magnificus Dominus Regiæ militiæ præfectus, recepit sibi rem denuò curam futuram, nec de studio suo quidq̃ remissurum. Aceiusdem diei vespere, literas ad Internuncios qui ibidem substituerant misit sequentis tenoris:

Literæ Magnifici Domini Ioannis Zborouij Regiæ Maiestatis Præfecti ad Internuncios Gedaneñ.

Spectabilibus Famatis & prudētib. Dominis Petro Behm &c. Domino Reinholdo Molner &c. cum reliquis collegis suis Internuncijs Ciuitatis Gedaneñ &c. tradantur.

Salutatione amica & omnis boni comprecatione præmissa, Spectabiles Famati ac prudentes Domini &c. Ea quæ ex vobis intellexi, summis adnexus sum viribus, ut Dominis Senatoribus Sacræ Regiæ Mt̃is & Regni, dominis & amicis meis, diligenter referrem, & ad animũ renocarem, quæ in hoc rerum exulcerato statu in deliberationem potissimum veniant, salus videlicet cõmunis Reipub: & ne lethifero sanguine prouincia misceatur, ut ad ~~ea~~ omni meliori modo Mt̃is R. animum inflecterẽt, ut ex ingenerata

ingenerata clementia, cum alia remedia inueniri nequeāt,
eam Ciuitati dignetur facere gratiam, qua negotia hec du-
bia & controuersa ad optatum finem perducantur, ita vt
incolis omnibus de Priuilegiōrum, quæ iustè & legitimè
emanata sunt, indemnitate p̄spiciatur. In primis vero vt
eos penes Religionem Augustanæ Confessionis conseruet,
& grauamina oīa, Cōmissionis seorsim, tollat et abroget.
Ea omnia Dñi Consiliarij Regni intellexerunt, cum lati-
us à me prolata & proposita fuerint.

Magna Dñi Consiliarij afficiuntur admiratione,
rem eò perductam esse, vnde, quantumuis maximè cupi-
ant, deduci vix possit, Et nihil magis in votis habent, quā
vt his malis oportunū aliquod remediū parari posset. Sed
eo in cardine res oīs versatur, quēadmodum ex me fusius
intellexistis, quod M. Reg. cōsultores esse nolint, vt quidq̃
contra dignitatem suam admittat, & cautionē illam pro-
ferat dum Ciuitas in armis est. Verum vt omnes R. Mtis
beneuolentiam & propensionis gratiam erga Ciuitatem
illam cognoscant, Legatos suos cum authoritate in vrbem
mittere constituit, qui animum Mtis eius beneuolum non
tantum omnib. statibus, sed etiam toti cōmunitati & In-
colis Ciuitatis Gedanenē solenniter in Prætorio declarēt, vt
omnes videant & audiant, alium Mtēm R. erga Ciuita-
tem illam animum gerere, quam de ea passim prædicatur.
De illis itaque Legatis recipiendis, necesse erit vt Domi-
nis Consiliarijs & mihi cras suam sententiam dicant.

Et non tantum securitatis literis, sed etiam obsidibus caueant, ut eo tutius Legati in urbem mittantur, cum non tantum ad Senatum, Centumuiros, & opifices, sed etiam ad vniuersam Cōmunitatem mitti debeant. Id ubi M^{ti}s Regia vos cupere intellexerit, non tantum publica fidei literis Ciuitati prospiciet, sed mandabit quoque ut ab omni hostilitate aduersus Ciuitatem in diem crastinum & ulterius etiam, si id necessitas exigere visa fuerit, absteineatur. Gratia Dei adsit nobis omnibus. Datum ex Castris nostris die vndecima Iunij Anno Dñi M. D. Lxxvij.

Ioannes Zborovvski à Zborovv 8to c. manu propria.

Rescripserunt ad ea Internuncij, pollicentes se quantum possent rebus expediendis apud Ordines operam duros, eoque celerius eadem vespere domum reuersuros. Petiuerunt autem ut propter publicorum cōsiliorum prolixitatem, tridui forsitan spacium concederetur, quo commodius Ordines consilia sua possent explicare, & ut interim R. M^{ti}s accessum ad urbem suspendere dignaretur, ne res ea tractatum pacificationis penitus abrumperet.

Postero diluculo diei xij. mensis Iunij, rumor in urbem perlatus est, Regia castra ex agro Dirschowien^{si} mota, et urbē versus metari, simul etiam Ernesti VVeier^j exercitus & nonnulli Polonorum in vicinis montibus tendere conspecti sunt. Quæ res non solum deliberationem omnem de Legatis Regijs expectandis penitus abruptit, ve-

rum.

rum etiam causam praeiuit, ut horti suburbani, ne receptaculum hostibus essent, cum insigni multorum iactura Cinium incenderentur. Die mox sequenti qui mensis eiusdem decimus tertius erat, totus exercitus ad urbem armatus accessit, ex quo procurrentes velites, Cives nonnullos, & alios in hortis deprehensos inuadunt, alios cadunt, alios capiunt, pecora autem prope ripam fluminis infra urbem abigunt. Interim ex nostris etiam militibus aliquot cohortes subsidio Ciuibuserumpunt, & cum Polonis usque ad meridiem digladiantur, plurimos eorum versus montana repellunt, qua simul occasione hortorum incendium propagatur. Ceteris in aedificijs, quibus incendium parserat, nec non supra infraque montes, circum circa locata sunt castra, vallo fossisque communita, atque inde per quatrimum penè non interdiu solum, sed etiam noctu crebris tormentorum fulminibus urbs continuè oppugnata, ignes ex tormentis missiles iniecti, munitiones, muri, turres, aedificia ferreis lapideisque globis passim impetu vehemèti concussa. Quo tamen in feruore, per totum id tempus pauci saltem homines tormentis sunt violati. Ac quanquam interim nihilominus de mittendis Legatis Regijs, de inducijs, colloquijs, & alijs eius generis ultro citroque tractaretur, interea tamen ab exonerandis tormentis, & inferendis quatenus fieri potuit iniurijs, à muniendis castris tam ante urbem, quam ad propugnaculum portus ab Ernesto Weiero, induciarum pretextu, minimè cessatum fuit.

Eodem tempore magnificus dñs Exercituum præs-
ens Ioannes Zborowsky literas ex Episcopali monte, qui
Ciuitati imminet, ad nos misit, quib. significabat, se cum
ceteris Consiliarijs, secundum ea q̄ cum Internuncijs no-
stris tractata fuissent, à R. Mte publicæ fidei literas, nec
non inducias quatuor dierum impetrasse, R. verò Mtē
interim in eo monte stationem habere voluisse, non quidē
animo Ciuitatem hostiliter oppugnandi, sed quatrimum
expectandi proposito, quod sententiam nostrā, de mitten-
dis obsidibus, & legatis in urbem acceptandis cognouisset.
Quoniam autem miles noster eius Maiestati ad resistendū
occurrisset, in tantum indignitate rei fuisse cōmotam, ut
iam inducias cōcedere nolle, quin potius eò pgressam esse,
vnde verendum sit, ne res magis ac magis in apertum di-
scrimen conijceretur. Nihilominus se non destitisse Reg.
Mtis animum emollire, & hoc tandē obtinuisse, quo Ma-
iestas eius ad priorem sententiam reuersa constituisset, si
nos obsides in castra daremus, legatos in urbem mittere, et
per eos vniuersis incolis voluntatē Regiā palām declarare.

Quod vltimum in literis erat, vti iam antea optaue-
ramus, ita tum etiam cupidis animis acceptauimus, futu-
rum omnino confidentes, eo modo pacem planē iam posse
recuperari, in cuius rei testimonium ad Regiam Maiesta-
tem literas, quarum exemplum sequitur, humillimē per-
scripsimus. Quātumuis interea milites Regij, quotiescunq̄
nocendi fuisset occasio, sæpe numero inducias violarent.

Literæ

Literæ ad Regiam Maiestatem in
castra perscriptæ.

Serenissime Potētissimeq; Rex ac Dñe Dñe clemētiss:
Ec. Cum in hisce rerum præsentīū grauissimis dif-
ficultatibus, quæ præter omnem expectationem inciderūt,
nihil hæcenus maiori curæ nobis fuerit, q̃ vt imminētium
malorum inuenire modum aliquē, ac R. Vestræ M. gratiā
& clementiam recuperare possemus, eodem consilio nō ita
pridem non solum R. M. vestræ literis nostris denuò sub-
iectionem & fidem, ea, quæ fideles subditos decet, venera-
tione obtulimus, ac vt nobis in gratiam Regiam susceptis
iura ac Priuilegia salua essent, saluo Religionis vsu, &
offensis, quæ iam dudum intercesserūt, humilimè supplica-
uimus: verum etiam per Internūcios cum Magnifico Dño
Ioanne Zborowsky. Exercituum Præfecto variè nō semel
vltro citroq; tractauimus. Quæ quidē actiones quod hæcē-
nus ad finem exoptatum perducī nequiuērunt, non medio-
cri dolore sumus affecti, p̃sertim quod videmus motus bel-
licos indies magis ac magis incrementa sumere, & iam sub
ipsis Ciuitatis portis belli terrorem circumferri. Nos certè,
quemadmodū iam antea, neq; fidē, subiectionē, officiū, nec
quicq̃ aliud in æquitate & virib. nostris positū, vnq̃ detre-
ctauimus: Ita nunc iterū etiā fidē & obedientiā humilimè
deferimus, & fidelissimorū subditorū officio fungi ppetuo
cupimus: ac vt id cum R. V. M. grā obtineamus, & sub
eius felicissimo regimine diutissimè degam⁹, nihil in nobis
ōnino, quoad facultatū nostrarū erit, desiderari patiemur.

Ex.

Ex quo fonte manauerit funesti huius dissidij caussa, nihil ad rem attinet hoc loco pluribus cōmemorare. Nobis vero nō tam dolet, quod per se merito dolendū est, Ciuitatem inde tot incōmodis, difficultatibus, & damnis implicatam & afflictam, quā summo cum dolore deploramus, fidem nostram tot illustribus documentis Sereniss: Antecessoribus Regibus cōprobatam nunc in dubium vocari, & Reg. Mtiē vestram ea causa tantopere offensam esse, quæ malo potius fato & infelicitate seculi, quā rebellio- nis aut temeritatis instituto quopiam accidit. Porro quicquid tandem aduersi præter expectationem (vt humana sunt) contigit, Reg. Mtiē vestram humilimis & subiectissimis votis precamur, vt omnium præteritarum offensionum clementissimè gratiam nobis faciat, & quod per rerum naturam infectum fieri nō potest, benignissimè seponere, ac nos fidelium subditorum loco deinceps habere clementissimè dignetur. Quo pacto, quemadmodum nihil est Reg. Mti vestræ laudabilius ad perpetuam posteritatis memoriam, nec vlla re propius ad diuinæ Mtis similitudinem accedunt Terrarum Principes ac Reges, quā clementia & mansuetudine erga subditos: Ita nos, Deo volente, dabimus operam, vt quod præteritis defuit, eò diligentioribus humilimæ fidelitatis obsequijs in posterū saciatur, quò cupidiores sumus Mtis vestræ gratiam perpetuam nobis ac posteris nostris, quibusuis inseruiendi generibus, quantum in nobis est, humilimè promerendi.

Deinde

Deinde cum non ita pridem ex colloquijs cum memorato Praefecto habitis intellexerimus, Reg. M^{tem} vestram, ad Dominorum Regni Consiliariorum intercessionem constituisse Legatos suos huc ablegare, qui Ciuitatis Ordines de eius voluntate denuò certiores faciant, illud quidem auditu gratissimum nobis fuit, ac votis omnibus precamur, vt annuente diuina clementia res omnis ad optatissimæ tranquillitatis statum reducat. Quantum attinget obsides & cetera, quæ futura sunt ad eas actiones necessaria, vt omnia citra periculum fiant, nihil in officio nostro desiderari patiemur, quemadmodum id Magnifico D. Praefecto fusius perscripsimus. Quapropter q̄ possumus ac debemus humilimis precibus iterum atque iterum demississimè supplicamus, vt Regia vestra M^{tas} eas clementissimè rationes inire dignetur, quibus cum Iurium ac Priuilegiorum nostrorum indemnitate, abolitis grauaminibus, ac sepositis omnibus offensionibus ac damnis hæc lenus exortis, Ciuitatem hanc suam et fidelissimos subditos, vndè cum gratia sua Regia, pristino quoque nitore, paci, fortunæ & felicitati restituat. Hoc quemadmodum longè Regiæ M^{ti} vestræ laudabilius est, beneuolentia fideles subditos deuincire potius, quàm cuiusuis offensionis ergò, spem omnem clementiæ regalis præcidere, nedum atrocius quippiam in eos statuere, quod nec cum Reg. M^{tis} dignitate, nec eiusdem Regni cōmodo coniunctum sit: Ita, hoc benignitatis genere summam & immortalem à nobis ex po-

steris nostris omnibus pietatis & mansuetudinis laudem
comparabit, et quò benignius ac liberalius nobiscum aget,
eò nos & omnes Ciuitatis incolas ad perpetuam fidem &
promptissima debita subiectionis obsequia sibi reddet ma-
gis magisq; deuinctiores &c. Datum Gedani die xiiij.
mensis Iunij Anno Domini M. D. Lxxvij:

DEmum vt in pauca rem cōferam^o, multis hinc inde
tam verbis quam literis cōmutatis, cōfectis publicæ
fidei diplomatib^o, & obsidibus in castra missis, Legati R.
Mt̃s Magnifici, venerabiles, generosi & nobiles Dñi Io-
annes à Dzialin Palatinus Culmensis, Christophorus Co-
mes Rosdrauieñ, Laurentius Goslitzkj Secretarius Re-
gius, & Ioannes Bornamissa Vngarorum præfectus, die
decima nona Iunij in urbem honorificè deducti, sequenti
die mandata sua scripto latinè & germanicè compræhen-
sa in Curia coram omnibus Ordinib. ac Tribubus, iterum
per fenestras quæ forum spectant, coram vniuerso populo
exposuerunt, & vti concepta fuerant in mediam plebem
ex fenestris proiecerunt. Erant autem hisce verbis per-
scripta.

Declaratio voluntatis Sacræ Regiæ Ma-
iestatis quam misit ad Gedaneñ per
Nuncios suos die xvij. Iunij Anno
Domini M. D. Lxxvij.

Quemadmodum

Quemadmodū antea S. R. Mīas dñs noster clemē-
tissimus Deum testabatur, inuitū se trahi ab hac
Ciuitate ad sumenda arma, eodem modo et nunc testatur,
coactum se neceſſitate, non volūtate ſua, ad has rationes,
quas ſentitis, reducendæ illius ad officiū, deſcendiſſe.

Etenim in votis illud fuit Principi, vt prudentiſſi-
mo & bellicoſiſſimo ita pientiſſimo & benigniſſimo, vt
ijs dotibus, quib. à Deo opt. max. abundē inſtruelus eſt,
ad bella potius externa, cum perpetuis huius Reipub. ho-
ſtibus vteretur. Quod id & cum maiori ſua dignitate, &
Reipub. vtilitate futurum videret, ſi illius iniurias ab ip-
ſis vindicaret, & cum paribus conditione, ac opibus, alie-
nisq̃ non ſubditis, certamen ſubiret.

Nunc vero in eum ſtatū contra vota S. R. Mīis rem
adduxiſtis, vt de quorū deſenſione ab alijs, ſi res poſtula-
ret, cogitabat, in eos arma cōuertere neceſſe haberet: Cum
vos ipſi à cōmunionē eius Reipub. cui illi⁹ Mīas oīa debet,
ſeiūxeritis, et ipſius quoq̃ Sereniſſ: R. Mīem indies magis
magisq̃ offendere, ſumma cum peruiacia, nō deſtiteritis.

Eius rei cauſam an in fatalem neceſſitatem, an vero
in Ciuitatis temeritatem conferret, diu ſecum multumq̃
Sacra Regia Mīas cogitabat, verum tamen à neutra
earum hoc malum proſectum eſſe reperit: Nam & ſeries
ille caſuum humanorum, diuino conſilio ordinata, nemi-
nem ad ſpernendum magiſtratum ſupremum Dēi optimi
maximi voluntate conſtitutum adigit, nec credibile eſt,

tot homines illa in Ciuitate beneficiorum veterum Regni
Poloniae ac futurorū cōmodorum quibus maiora aliunde
sperare non possent oblitos, Reipub. illius cui post Deum
plurimum deberēt, & à qua magnas vtilitates expectarēt
vnā omnes subito communionem spreuisse, ac Regis eius
quem Reipub. Prouinciæ, Ordines, ac Ciuitates reliquæ
colerent, Maiestatem violare voluisse.

Paucorum hoc certe superbia ac luxus effecit, quorū
cupiditas priuatis illorū fructibus expleri non potuit, sed
qui antea magistratibus & muneribus publicis abusi ve-
tigalia publica depecularentur, & abligurirent, labori-
bus & sudore frugis ciuium se ingurgitarent.

Postremo etiam quod malefici omnes solent, vni-
uersam Ciuitatem suis artibus perdere, quam soli interire
vel saltem egere maluissent.

Ea humanitate Sacra Reg. Mtās ab initio statim
Regni vobiscum egit, vt illa certe, vel maximos alios
quosuis inimicos sibi conciliare posset, verum existimat
quæ ab illius Mtē clementer erga vos facta sunt, non om-
nibus prorsus nunciata fuisse Cognoscant igitur qui ante
nesciuerunt, qui vero sciuerunt, memoria repetant, quæ
Sac. Regiæ Mtīs clementia, et altitudo animi in tractan-
do cum Ciuitate fuerit.

Quomodo enim vos ad officium reuocabat, quàm
paternè infra prope dignitatem suam conseruandi vestri
studio se demittens, non modo per legatos, amplissimos vi-
ros,

ros, nō modo per Senatores & officiales Regni primarios, verum etiam viua voce nuncijs vestris, tum cōmoda si officio satisfeceritis, tum si in pertinacia perstaretis hac incōmoda quæ sentire intipitis proponendo.

Quid vero à vobis aliud requirebat, quam quod debuistis ex maiorum vestrorum iureiurando? Quid itidē deinceps vobis cōcedebat? certe id quicquid non modo iure debuit, sed quicquid insuper per leges regni potuit.

De religione Augustana nullus vobis locus dubitandi datus fuit. Quod eam Ordinibus ac omnibus hominibus regni iureiurando interposito, vigore cōsederationis in interregno factæ permisisset: Tamen cum id posceretis seorsim etiā de illa vobis priuilegio cauebat, & priuilegio ita conscripto, vt vos velle à Nuncijs vestris cognouerat.

Iura & Priuilegia vestra etsi itidem cōmuniter cum totius Regni Iuribus & Priuilegijs sanxerat, tamen separatim etiam illorum confirmationem vobis dabat, & confirmationem legitima Formula conceptam, proptereaquē vobis magis tutam ac vtilem.

Noua demum quædam capita immunitatum per Nuncios vestros proposita addebat, Quæ concedere non potuit sine ordinum omnium Regni auctoritate, in comitijs futuris proponere promittebat.

Quid vero interim in Ciuitate actum? Quid aliud quàm vt omnia regalia iura ex vrbe exterminarentur, vt pecunia in signum dominijs singulis annis conferri solita

non daretur, laetitia Regi venienti in urbem ex privilegio
prisco non suppeditarentur, Rex non aliter quam cum
paucis, velut priuatus & in ordinem reductus in urbem
admitteretur: Ea quæ in Comitibus Regni publicis sancita
essent rescinderentur, Ciuitas Gedanum, nihil cum ordi-
nibus Regni ac eius Concilijs cōmune haberet, Reg. M^{te}
tantum quoad viueret non Regno, & si in eius sortem,
subiectionem, ac titulum ex maiorum suorum iureiuran-
do concessisset, fidem obstringeret, ab ipsa demum Regia
M^{te} si quod Priuilegium illius non obseruatū vel seditio-
sissimus aliquis somniasset impune deficere illi liceret.

Præter iniquitatem vero postulorum illud certe
longe iniqui^{us} ac magis impium fuit, impetratis literis Sal-
uiconductus, vanitate verborum tempus extrahēdo, sub
tractatus tot crimina commisisse, militem numerosiorē
contra conditiones Saluiconductus adsciuisse, libellos con-
tumeliosos Regio & Polonico nomini per Germaniam
sparsisse, carmina vt insulsiſsime ita petulantissime con-
scripta de Rege ac gente Polona, Ciuem vestrum, sciente
& iubente magistratu, in vrbe typis mandasse, copias ve-
stras domos vicinorum subditorum itidem Regiæ M^{ti}s
nobilium virorum spoliasse, Monasterium Oliuense Re-
gium Antecessorum eius M^{ti}s ac vestræ Ciuitatis & ali-
orum Præſſicorum conditorum monumentum spoliatum
euertisse.

Ad imponendam nefariorum conatuum summam
postremo loco accessit institutum delendi exercitus Regij
in summa

in summam ac perpetuam ignominiam illius ac Poloniae Regni, Emissus igitur exercitus ex Vrbe, & emissus cum perpetuos Christianitatis hostes Tartaros Russiam vastare audiretis, emissus tum cum & Ciuitas missis literis & Illustriss: Dux in Prussia illa poscente in Cōuentu VVladislauieñ, vt à nobis in gratiam reciperemini peteret.

Non tamen fauit Deus iustissimus Iudex impijs captis, profligatus est à Regiæ Mti's copijs ille exercitus, pro Polonico sanguine quem sitiebatis, vester ac vestrorum perfusus est.

His igitur superborum & prodigorum vestrorum Consiliariorum vobis perniciosis consilijs, in hoc discrimen in quo versamini adducti estis: Hac insolentia, hec facinora, Sacram Regiam Mtiem ad supplicium devobis sumēdum, ad muros vrbis inuitam & longe diuersa in vtilitatem Reipub. ac vestrā meditatē attraxit.

Optime & Regiæ Mti & omnibus sunt notæ difficultates, quæ premunt. Non latet Regiā Mtiem & eius Consiliarios vbiq; à Principibus & Ciuitatibus vobis negari auxilia: Profitentur literis ad Regiam Mtiem datis quid Regno Poloniae pro veteri cum eo cōiunctione debeant: Profitentur Regiæ Mti's latē regnantis amicitiam illis magis vtilem & honorificam quam perduellium inopiam, vnius tantum vrbis mēibus inclusorum esse.

Hoc tamen est quod Sacram R. Mtiem Principem optimum & Regni sui amantiſsimum in eo rerum statu monet. Dolet Prouinciā hanc Regni sui pulcherrimā
magnis

magnis incōmodis affectam. Cernit et si ipsius exercitus hostilem terram vastare videatur, vastare tamen suam et si urbem rebellium demoliat, demoliturum tamen suam.

Animaduertit præterea Rex prudentissimus & iustissimus plurimos mortales in hac urbe culpæ omnis expertos esse, plurimos frugi ciues, qui potius de suis cōmercijs, & artificijs, quam de turbanda Ciuitate cogitabant, in hoc idem periculum cōiectos. Miseros præterea liberos, virgines, matronas, quorum omnium sanguini Sacra R. Mtās ita parcendum sibi esse existimat, vt etiam nocentissimos propter illos conseruare malit.

Admonendos igitur vos etiam nunc Sac. R. Mtās dominus noster clementissimus putauit, vt vel iam tandē impendente vobis exitio resipiscatis: Misereamini vestri, misereamini eorum, quorum vos maxime misereri oportet. Si tēpestate facultates vestrae, si incendio fortuito domus, si casu vel fato Ciues, consanguinei, coniuges, liberi vestri, charissima pignora perirent, gemeretis, Nunc ea propter obstinationem animorum vestrorum, propter nefariam cupiditatem aliquorum explendam vltro perdere vultis. Ploraretis tum frustra eos quos ob immotam factorum legem vestro fletu non restituere possetis: nunc cum vobis eorum salus ac incolumitas cōmendatur non mouemini? resipiscite igitur. Etenim nisi resipueritis, Sacra R. Mtās Deum testatur, non ipsius Miēm, sed consiliorum nefariorum autores, innoxiorum cadis aliarumq; calamitatum

mitatum causam fore, A quibus ipso iuuante, & pro in-
noxio sanguine, & pro violata sua & Reipub. Mte, cō-
missisq; sceleribus, penas ac supplicia breui exigit.

Si insanire destiteritis, primum etiam noxios om-
nes propter innocentes saluos esse vult: Deinde cuiusuis
vestrum fortunas, omnem rationem, omnia iura, augen-
darum vestrarum facultatum, Contuberniorum Iurisdic-
tioni vobis conseruat.

Hoc vt ingenuum Principem decet palam profi-
tetur, se nec debere nec posse relinquere Ciuitatē in hoc per-
turbato statu, ne in posterum malorum Ciuium artibus,
huiusmodi procellis Ciuitas obijciatur, aut graui & probi
homines ignarorum & insolētium luxum, & gulam suis
laboribus ac facultatibus explere necesse habeant.

Licitando nihil à Sacra Regia Mte obtinebitis, à
Rege sapiente, bellicoso ac dignitatis suae memore. Plusq;
conueniebat iam tractatum est: Conditiones vos accipere
non ferre, vt subditos, & eos qui Serenissimum Regem ac
Rempub. laesistis, oportet. Propter Mtem lesam non mo-
do vrbes, sed & Magni nominis ac magnarum Familia-
rum Principes oīa beneficia ac Priuilegia amisisse scitis.
Sancitum hoc est legibus. Exempla vobis suppeditare po-
test vicinum nostro Regno, Sacrum Romanum Imperiū.

Experiamini potius eius clementiam, cuius multi
summam ac incredibilem experti sunt: Ostendite vos plus
tanti Regis clementiae confidere quam muris vestris, prae-

K

ter quos

ter quos nihil vobis superest, & qui vos diu tueri non poterunt, paucis defendentibus militibus, pecunia ex publicis vestris vectigalibus antea per luxum consumpta, vt ne in primordijs quidem belli suppeteret, inopia aliarum rerum vos premente, vndique auxiliorum spe adempta, ac quod summum est Deo scelerum, ac inprimis periurij acerrimo vindice, vobis irato & infenso.

Inutilia imbellibus dextris arma gerentes, à Rege magnanimo nihil consequemini, qui ad omnia capta sua constantem, & non nisi re vna perfecta aliam molientem animum attulerit, cōmeatus ac rerum necessariarum commoditatem habeat, quantā Istula præbere potest, amplissimiq; & feracissimi regni fructus, quibus & vos ditati fuistis, & exteri etiam alebantur, militum in tam lato ac longe patienti Regno tantam quantam velit copiam, præter ærarij Proventus decretū ad bellum contra vos à Regno vniuerso tributum, decretum item ab Ordine Ecclesiastico tributum, decretum à Prussia tributum, à Lituania concessum portorium. Extra ordinem itidem ab Ecclesiastico ordine & Prussiae Terris donatina concessa, amicos in germania ac vicinis Prouincijs tot, quot cum Antecessoribus suæ Maiestatis beneuolentia, pactis conuentis, beneficijs acceptis, affinitatibus cōtractis, Ciuitates, Prouinciæ, Principes, Reges coniungi potuerunt.

Verum si spem in eius clementia posueritis, ac ad eam confugeritis: hæc vos non fallat, & fortasse ea vltro vobis

vobis conferentur, quæ vix quisquam non ignarus nego-
cij istius, non modo vos qui vobis culpæ vestræ conscij
estis, vobis tribui posse existimaretis.

Ioannes à Dzialin Palatinus
Culmenfis.

Laurentius Goslitzki L. L.
Secretarius Regius.

Ioannes Bornamissa de Kalno
Vngarorum præfectus.

Christophorus Comes
Roldrauen.

CÆterum, cum in hoc scripto partim Magistratus,
partim vniuersa Ciuitas, nonnihil etiam milites,
ignominiosis sanè verbis insimularentur, præfecti qui-
dem militum existimationem suam in re præsentis satis
tuebantur, quanquam & ipsi legati culpam durius scri-
ptorum ad interpretem transferebant: Ordines autem, ne
silentio criminationes tam enormes agnoscere censerent-
tur, per Syndicum suum ad potiora capita in continenti
palàm audiente vniuerso populo respondebant, paulò
post scripto prolixius innocentiam suam demonstraturi.
Illud imprimis ostendebant, falso sibi notam eam impin-
gi, quasi à communionem Regni Poloniae desiscere vo-
luissent. Nec enim id vnquam ab Ordinibus cogitatum
fuisse, nisi necessario ad consilia desperata compelle-
rentur, quod ne fieret, & equior aliquantò Ciuitatis ra-
tio haberetur, summis precibus contendebant. Hoc
repetitum inter cetera fuit, Magistratum etià palàm &

Ordines non temerè nec rebellandi proposito ad arma fuisse pertractos, sed saltem pro tuendis iuribus, priuilegijs & libertatibus suis, ijsq; tuendis etiam in posterum fortunas omnes & sanguinem constanter impensuros.

Quod cum frequenti acclamatione Ciuēs exciperent, Legati intelligentes, declarationem eam Regiæ voluntatis non eo modo quo putassent acceptam, verbis vltro citroq; variè commutatis quæsiuerunt quid tandem Ordines potissimum desiderarent, vel quam rationem esse reliquam putarent extremis hisce malis medendi. Responsum est inter cætera, nostros Internuncios in superioribus tractationibus ad Regiam Maiestatem non admissos, neque pro rerum necessitate sufficienter auditos, res omnes vt plurimum per Ciuitatis hætenus aduersarios tractatas & expeditas, quamdiu id fieret, ac Regia Mtās magis illorum consilijs, quam Ordinum rationibus aures daret, nihil inde boni tandem expectandum. Ibi tum Legati receperunt se propediem effecturos, vt ab ipsa R. Mtē Internuncij nostri coràm audirentur. Ita eodem die in castra reuersi, obsides in Ciuitatem sunt remissi.

Vbi de fidei publicæ literis conuentum, de quibus per dies aliquot disputatum erat, petebamus enim vt obsides ex castris Internunciorum loco remitterentur, nec impetrauimus, Internuncij nostri die xxvj. Iunij cum sequentibus literis in castra sunt emissi.

Instructio

INSTRVCTIO EORVM

quæ Sereniss: Maieſtati Regiæ Internū-
cij omnium Ordinum Regiæ Ciuitatis
Gedaneñ Strenui, Spectabiles, Clarissi-
mi, Famati ac honesti: Dñi & viri Ioan-
nes Proit Eques auratus & Præcōsul To-
achim Eler Consul, Hieronimus B
Scabinus, & Ciriacus à Vechtele, è
numero Centumuiorum, proponere &
explicare debebunt, die xxvj. Iunij
Anno Domini M. D. Lxxvij.

EA qua Sereniss: Regia Mās Dominus noster cle-
mētissimus per Legatos suos, Magnificos, Illustres,
Reuerendos ac Generosos Dominos Ioannem à Džalin
Palatinum Culmensē, Laurentium Goslitzkj Canoni-
cum Cracouiē, Ioannem Bornemissam de Kalno Capi-
tanem, & Christophorum Comitem de Rasdrzo, Cui-
tatis huius Ordinibus, ac vniuersis Ciuibus proponi clemē-
tissimè iussit, ex scripto nobis exhibito, debita cum vene-
rationis & humilitatis obseruantia, prolixè percepimus.

Vehementer in primis dolemus, quod in eo scripto,
cum Magistratus, tum vniuersi ciues, verbis ignominia-
plenis, passim traducuntur, rebellionis, p̄ſidia, secessionis à
K 3 Regno,

Regno, aliorumq; malefactorum, palàm incusantur, à quibus Deo conscientiaq; sua testibus, semper alienissimi fuerunt, ac ipsis etiam cogitationibus abhorrerūt. Existimant dubio procul isthac ab aduersarijs nostris, ad offensiones augendas, & impediendæ potius quàm promouendæ pacis studio Mti Regiæ persuaderi. Quapropter cum maximoperè nostræ existimationis inter sit, ea quæ præter culpam vitio nobis dantur, iustis & apertis rationibus purgare, ac Regiæ Mti in rebus ijs omnibus innocentiam nostram exactius probare, cōmisimus Internuncijs, vt Regiæ Mti scriptum innocentiae nostræ humilime offerant, additis supplicibus precibus, vt animo clementissimo defensionis huius rationes suscipere, ac nobis Regiā aurem alteram benignissime concedere dignetur. Deinceps verò quandocunque necessum erit, parati sumus ita nos de criminibus perperam irrogatis purgare, quo Mtās eius non solum innocentiam nostram liquidò cognoscat, verum etiam fidelissimum subiectionis nostræ studium re ipsa debitis cum obsequijs experiatur.

Caterum res ipsa demonstrat, quod actiones literis hælenus vt plurimum tractatæ, parum processerint, diffidentia verò magis ac magis incrementum sumpserit, ex eo potissimum, quod Regiæ quidem Maiestas in primis Iuramentum fidelitatis à nobis exigeret, Ordines autem varijs de causis illud periculosum sibi futurum putarent, nisi prius rationibus suis idoneè caueretur. Quapropter vt
vniuersi

Vniuersi Ciuēs Regiæ Maiestatis gratiæ, clementiæ, paternæq; propensionis certissima fiducia firmiter niti possint, cōmodissimum videbatur, vt priuatim Internuncijs ad rem omnem funditus expediendam, audientiam indulgeri supplicaremus. Quam vt Reg. Maiestas clementissimè concedere dignata fuit, ita gratias ob eam rem quāam possumus ac debemus, agimus maximas: Humilimè sperantes Regiam Maiestatem eius, fidelium subditorum huius suæ Ciuitatis rationes satis iam satis afflictas, eodem mansuetudinis & clementiæ genere, benignissimè complexuram. Quas nullis sanè conditionibus dignitati Regiæ Maiestatis aduersantibus includimus, sed ad debitæ subiectionis fidem & obedientiam, eo quo sequitur humilitatis studio, referimus.

Primum subiectionem Sacræ Regiæ Maiestati, Domino nostro clemētissimo debitam agnoscimus, & Eisdem humilimè deferimus, iuxta vinculum Incorporationis vetustissimæ, qua nostri Maiores inçlyto Polonia Regno coniuncti sunt, deinde etiam fidem & obedientiam, qua fideles subditos decet, omnimodo nos præstituros pollicemur. Humilimis precibus supplicantes, vt Regia Maiestas quicquid in præteritis erratum est, ex clementia Regia, & innata bonitatis mansuetudine, remittere, condonare, demum non amplius recordari, benignissimè dignetur.

Ac.

Ac vt subiectionem nostram solenni iureiurando
rite profiteri possimus, suppliciter ac demississimis verbis
Regiam M^{te}m obtestamur, vt pro gratia sua Regia, &
ingenitæ benignitatis indulgentia, proq; contestanda fide-
lissimis subditis paterna propensione, Decretum proscrip-
tionis, vna cum omnibus inde subsecutis offensis, dam-
nis, ac iniurijs, publicè priuatimq; tollere penitus, ac abo-
lere clementissimè dignetur.

Vsum liberum Augustanæ Confessionis, quem ex-
emplo cæterorum Satuum Regia M^{tas} nobis indulsit, hu-
milimè petimus, iterum vt antea, publico diplomate con-
firmari.

Humillimis itidem precibus supplicamus, vt cle-
mentissimè dignetur R. M^{tas} Iura ac Priuilegia nostra,
more Diuorum Antecessorum confirmare tueriq; graua-
mina quæ Priuilegijs, libertatibus, Iuribus, & receptis
consuetudinibus aduersari comprobata fuerint, emenda-
re vel abrogare: quæq; horum ad generalia Regni Comi-
tia, necessariò pertinere videbuntur, pro ijs abolendis vel
emendandis auctoritatem suam Regiam sic interponere,
ne Priuilegia nostra maiorum fidelissimis obsequijs egre-
giè comparata, ab omnibus inde Serenissimis Regibus
còtinua serie confirmata, quorum Vsum & possessionem,
vltra memoriam humanam pacificè obtinuimus, Comiti-
orum quibusuis Decretis in discriminè, disceptationem, vel
dubium aliquod deducantur.

His

*His consequenter, quanq̃ Ordines de Regie Mtis
verbo pro subiectionis sua perpetua constantia minime
dubitant, tamen cum ad maiorem vniuersorum Ciuium
fiduciam, tum posterorū etiam euidentioremem memoriam
conseruandam humilimis precib. iterum ac iterum suppli-
camus, vt Regia Maiestas de supradictis omnibus priusq̃
iuramentum præstemus, publicis literis sua manu, suoq̃
sigillo munitis Ciuitatis sue clementissime cauere dignetur.*

*Quod superest, humilima spe demum nos consolamur,
cum Ordinibus & vniuersis Ciuib. & Incolis li-
quidò constituerit, Regie Mtis salutem & incolumitatem
Ciuitatis ac Ciuium cordi esse, nec ab illius animo preces
illorum excludi, immo verò Mtis Regie benignissimum
esse propositum, Ciuitatem & incolas penes sua iura, pri-
uilegia, honorem, & fortunas clementissime tueri: haud
abfore quin non solum de his omnibus quæ dicta sunt,
coram plenius tractari, doceri, definiri, verum etiā Deo
Opt: Max: clementer annuente, cassis & abolitis omnibus
quæ hætenus interuenerunt offensionibus, difficultatib:
etiā quæ subsequi solent amputatis, ad pacem & tran-
quillitatem rerum omnium, præ ceteris exoptabilem, vni-
animi consensu deueniri possit.*

*Quod vt immortalī Deo, pacis auctore & auspice,
fauorem, gratiam, opem, & successum præbente, Regiaq̃
Maiestate pientissimè consentiente, cum perpetua benigni-
tatis eius erga subditos, gloria, totius quoq̃ Regni, necnon*

L Prussia

Prussiae Terrarum & huius Ciuitatis salute, cōmodo, & tranquillitate fiat, votis maximis optamus, precamur, ac supplicamus.

Tandem humilimè Regiā Mtēm precamur ac obtestamur pro Internuntijs detentis, dignetur Regia Mtās eam illis gratiam facere, vt si non omnino domum remittantur, tamen in vicinia saltem illis cōmorari liceat, quo & ipsi nobiscum simul pro patriæ salute in medium consulere possint. Ac quoniam audimus admodum duriter eos haberi, ac ad alendos plures homines grauioribus eos sumptibus distineri, perquā humilimè petimus, etiam hac in parte moderationem æquam adhiberi.

In quorum omnium fidem sigillum nostrum subappressum est.

*Responsum omnium Ciuitatis Gedaneñ Ordinum & incolarum, ad propositam non ita pridem per Legatos Mtīs Regiæ eiusdem voluntatis declarationem xxiiij. Iunij Anno
M. D. Lxxvij.*

*C**um Sereniss: Regia Mtās Dñus n. c. dubio procul maximis & pregnantibus de causis Legatos suos magnæ authoritatis viros, ad declarandam voluntatem suam Regiam, non tantum pro more veteri ad omnes huius Ciuitatis Ordines, sed omnes in vniuersum incolas ablegare.*

ablegarè dignata fuerit: operæpretium se facturos existi-
marunt omnes illi, quos negotia hæc quoquo modo cōcer-
nunt, si collatis suffragijs suam & publicæ Ciuitatis, quo-
ad eius fieri posset, defensionem pararent. Et cum intelli-
gant eam declarationem non tam à Mtē R. cui incolarum
huius Ciuitatis & rerum publicarum administratio non
satis cognita & perspecta esse potest, quàm ab aduersa-
rijs, qui animum Mtis Regiæ occuparunt; & eos seorsim
qui cum Magistratu sunt tanquā impios, in patriam cru-
deles, ac cum reliquorum ciuium numero periuros traduxe-
runt: Existimarunt eam suam, quam ipsa necessitas ex-
torsit, defensionem non aduersus Mtē Regiam, sed per-
petuos illos suos aduersarios parandam & exarandā esse:
Serenissimam Mtē R. interim enixo studio rogantes et
obsecrantes, ne hæc aliorum q̄ quemadmodū bona fide ac
integrè scribuntur, pro gratia & clementia sua Regia ac-
cipere, neque existimare clementissimè dignetur, nos hæc
offendendi, vel pacis excludendæ, sed tantum defendēdi et
innocentiam nostram ostendēdi animo scribere: demissis-
simè obtestantes, vt Mtās R. alteram suam Regiam au-
rem nobis quoq; præbere, & nō tantum vnius partis dicta
admittere, sed post eius causæ examen trutina castigatum
eas clementissimè rationes inire dignetur, quibus funestū
& minus necessarium hoc susceptum bellum, & Terra-
rum suarum ac fidelium subditorum deuastationes et di-
reptiones, per Dei gratiam in alium magis necessarium
locum transferri possit.

Ac quod initio insulamur, quasi nos ipsos à communionē eius Reipub. cui M^{tes} R. omnia debeat seiunxerimus, & ipsius quoque M^{tem} indies magis magisq. offendere, summa cum peruatia non destiterimus, Illum testamur, qui corda & renes scrutatur, ea nunquam ne ad cogitationes nostras penetrasse, nedum vt reipsa eum ad modum perpetrata fuisse quisq. ostendere possit, Quod omnes tam ore tenus quam scripto editæ declarationes nostræ satis superq. testantur, quib. apertè & manifestè demonstrauimus, non constituisse nos rationes nostras ab inclyti Polonia Regni rationibus seiungere, neq. in animum induxisse à vetustissima Maiorū nostrorum incorporatione nos segregare, sed omnia propter bonum publicum, & conseruationem iurium, Priuilegiorum & liberatum ad eum modum facere, quemadmodum in ea sentētia etiamnum persistimus, cupere scilicet nos insistere Maiorum nostrorum vestigijs & Regno Polonia, Saluis iuribus & Priuilegijs atque sublati grauaminib. nostris fidem nostram absque aliquo fūco fideliter probare.

Aduersariorum nostrorum à multis retroactis annis hoc vnicum fuit studium, vt nos in discrimen vitæ, honoris atque omnium facultatum nostrarum adducerēt, Et nihil illis ad eam rem cōmodè perficiendā hactenus defuit, quam ea quæ se illis prob dolor nunc cum harū Terrarū & huius Ciuitatis excidio fermè obtulit. Nam sceptrum Regni Polonia tenente D. Sigismundo Augusto
Rege

Rege laudabilis memoria, Cōmissionem quandam impe-
trauerant, qua non tantum iurium, Priuilegiorum & li-
bertatum, sed totius etiam Status huius Vrbis rationes
euertere, Et cum nobis iurium & Priuilegiorum indem-
nitatem promitterēt, illi ipsi contra Priuilegiorum nostro-
rum manifestum tenorem, bona Ciuitatis terrestria preca-
rio adipisci & in suos vsus transferre conati sunt, Vnde
infelix illa placatio, Constitutiones Cōmissoriales, varia
Decreta & oīs generis mala originem traxerūt. Quamuis
omnes Ciuitatis Ordines contra illius Commissionis seriem
solenniter protestati sint, nec quidq̃ quod in ea continere-
tur vlla ratione agnouerint vel acceptarint. Atq; vt tum
de illorum proposito & instituto nihil decederet, militem
quoque per Vrbem cōscripserunt, atque ita Ciuitatem va-
rijs difficultatibus implicarunt, & ad faciēdos minus ne-
cessarios sumptus impulerunt. Deus autem qui omnia pro
sua diuina providentia moderatur & gubernat, captis
tum illorum minimè fauit, sed Ciuitatem per suam diui-
nam gratiam liberauit & in pristino statu conseruauit.

Post obitum vero D. Sigismundi Regis Augu-
ste memoria, cum modernus Francorum Rex Christia-
nissimus omnium suffragijs in Regem Poloniae adsci-
scretur, sed aduentum suum in aliquod tempus ex-
traheret, illorum instinctu Ernestus VVeierus exer-
citus aliquot Centum equitum ac peditum collegit,

eumq; ad vrbis ferme mania adduxit, & ita omnem hanc viciniam miserè populatus est, & Ciuitatem multis incōmodis implicitam, varijs insuper difficultatibus affecit et sumptibus onerauit. Verum & tum temporis Deus iustissimus iudex omnes illorum conatus irritos esse voluit.

Nunc vero vbi Serenis: R. Mtās singulari DEI prouidentia in solum Regale, nō tamen sine votorum discrepantia, quibusdam R. Mtēm vestram, quibusdā vero, in quorum numero & nos fuimus, Romanorum Imperatorem vita laudabiliter defunctum nominantibus, collocata fuisset, & nos qui in ipso quasi limine terra marisq; varijs expositi sumus periculis, propter cōmunem vtilitatem diutius quā cæteri electioni Imperatoriae adherere coacti fuimus: ea tamen addita declaratione, quod ab vnione Reipub: cōmunis Regni Poloniæ secessionem parare non cōstituissemus: ibi aduersarij nostri diu expeditam ansam nacli, cum semper apud Mtēm R. præsentes essent, nos apud eam quasi homines extremè impios et omnium mortalium deterrimos traduxerunt, vnde procul dubio diu ante Serenis: Mtīs R. in has Terras aduentū exercitus immissus est, qui varias minas, etiam de ipsis infantibus trucidandis iactauit, & homines ex hac saltem Ciuitate oriūdos, licet alterius iurisdictioni subiectos, vinctos abduxit & omnibus bonis spoliavit. Quod vbi ad nos perlatum, & facilis coniectura esset, eas artes aduersariorum nostrorum ad nos perdendos, quod iam pridem instituerant,

instituerant, comparatas esse, paruam saltem eo initio
manum collegimus, vt nos cōmodè tutari, & ab illorum
technis tantisper securi esse possemus, donec Mti R. rem
omnem exponeremus, & de Priuilegiis ac iurium no-
strorum indemnitate nobiscaueri peteremus, Inde ipsi an-
sam nos apud Mtem R. traducendi nacli sunt, quasi nos
ab vnione Reipub: Regni Polonia seiungere constituisse-
mus, vnde proscriptionis stylo perculsi, & omnia ea incō-
moda atque difficultates ad hoc vsque temporis momentū
nobis conciliatæ sunt. Cum verò Deo & cōscientia nostra
testibus, secessionem ab inclyto Polonia Regno parare
nunquam constituerimus, quinimo nihil magis in votis
habeamus, quam vt saluis iuribus & Priuilegijs cum M.
Regia & Regno in gratiam redire possimus, quantis pos-
sumus maximis precibus rogamus & obtestamur, ne eas
Sereniss: M. R. de nobis cogitationes induere dignetur,
quasi nos ab vnione Reipub: vnquam subducere in ani-
mum induxerimus, & eapropter nos, quēadmodum pròh-
dolor cum cōmunis Reipub: exitio cæpit, nō armis & bel-
lo persequatur, sed totius causæ statum penitus potius di-
squirat & dispiciat, & proculdubio comperiet, nos ab
eiusmodi criminibus immunes prorsus esse.

Quod deinde nobis obijcitur, quod Mtem R. vio-
lare voluerimus, idq. paucorum superbiam & luxum ef-
fecisse, quorum cupiditas priuatis ipsorum fructibus ex-
pleri non potuerit, sed qui vectigalia publica depeculati
sunt.

sint, & abligurierint, laboribus & sudore frugum ciuium se
ingurgitauerint, & quod malefici omnes soleant, vniuer-
sam Ciuitatem suis artibus perdere quam soli interire vel
saltem egere maluerint. Ad ea respondemus nos qui nunc
Magistratus officio in hac Ciuitate fungimur, & propter
cōmunem vtilitatem tempus, cum periculo valetudinis &
omnium facultatum nostrarum, perdere cogimur, Nobis
id præter meritum nostrum imputari, & esse nos ab eius-
modi vitijs & criminibus immunes, & sumus parati pu-
blicis libris, computatis rationibus & registis docere, in
quem vsum proventus publici translati sint, quemadmo-
dum & eo tempore, cum D. Cōmissarij in Ciuitate regnā-
te D. Sigismundo Augusto Rege fuerunt, factum est, Si
verò id non sufficere existimatum, sed quisquam repetun-
darum reus postulatus fuerit, neque rationes officij sui
reddere possit, is quod iura æquum censent, ferat. Interim
vero rogamus, ne Mās R. reliquis bonis viris eam notam
cum ignominia labe inuri patiatur, sed eos ab eiusmodi
iniurijs & criminationibus clementer defendat & tuea-
tur.

Quid deinde Maiestas Regia à nobis requisie-
rit, memoria recolere possumus, & nos quoque nihil eo-
rum quæ in æquitate essent posita recusasse, sed id sal-
tem rogasse, vt nos penes Religionem nostram Augusta-
na Confessionis, (de qua etiam Maiestas eius nobis pro-
spectum esse voluit, quo nomine immortales plane
Maiestati

Mtī Regiē agimus gratias) iura, libertates ac Priuilegia, sublatiſ quæ in cōtrarium irreperſerunt grauaminibus, clementiſſimè conſeruare dignaretur. Ac licet dicatur Mtēm R. iura & Priuilegia noſtra cōmuniter cum totius Regni iuribus & Priuilegijs ſanxiſſe, & nobis etiam illorum confirmationem ſeparatim dediſſe: tamen magnam inter iura & Priuilegia Regni Poloniae & noſtra differentiā & diſcrepantiā eſſe animaduertimus, noſtris iuribus et Priuilegijs, cum Regni immunitatibus ex diametro pugnantibus, ita vt per iuramentum Mtis R. quo in iuramentum vtriuſque gentis Polonicae & Lithuanicae iuratum eſt, noſtra Priuilegia & iura ſublata prorsus intelligantur. Et quamuis memoria adhuc complectamur, quod Thorunij Status & Ordines harum Terrarum demiffiſſimè rogarint, dignaretur Sereniſſ. R. Mtās iuramētum ſuum clementiſſimè declarare, ne iuribus & Priuilegijs harum Terrarum eſſet præiudicio, & id etiam iterato per Mtēm R. illis promiſſum fuiſſe: tamen nondum audiui-
mus illos eam declarationem ſub Regni ſigillo & manu Mtis Regiē impetraſſe, ita vt non videamus, quid nobis de cōmunibus harum Terrarū iuribus & Priuilegijs pol-
liceri debeamus.

Licet nobis etiam noſtrorum Priuilegiorum confirmationis formula tranſmiſſa fuerit, pro qua immortales Mtī R. agimus gratias, tamen eā nobis parum pdeſſe poterit, niſi iuramētum Mtis R. ad eum, quo ſupra dictū

M est, mo

est, modum declaretur, & grauamina cōtra ea perperam
irrogata tollantur & abrogentur, præsertim quod ad pri-
ora grauamina hoc nunc quoque, præter omnem expecta-
tionem nostram, accesserit, quod in Responso Mtis Reg.
præcipuum ex Priuilegijs nostris de Contributionibus &
plebiscitis condendis, in dubiū vocari captum fuerit, quasi
in illius vsu nunq̃ fuerimus, cum tantum in eius vsu &
pacifica possessione cum Maioribus nostris supra centum
& viginti annorum spatium, atque ita supra hominum
memoriam fuerimus. Tum confirmatio etiam nihil noui
iuris addit, sed propterea saltem cōfirmantur Priuilegia,
vt eò Sereniss: Reges testentur, Priuilegia subditis meri-
tò esse concessa, & quod ad eorum conseruationem se ob-
strictos profiteantur.

Quod etiam quedam grauamina sublata fuerint,
Mtī Reg. demississimis verbis permagnas agimus gratias,
Maior tamen pars, in quibus salus & incolumitas Ciui-
tatis vertitur, ad Regni conuentum publicum reiecta est.
Qua in re summo quo possumus studio rogamus, ne Mtās
Regia nos in eas angustias conijcere dignetur, cum nihil
Ciuitati sit periculosius, quam Priuilegia supra hominum
memoriam possessa nunc demum in dubiam vocare, &
Comitiorum cognitioni & disceptationi subijcere, in quo-
rum pacifica possessione nos cum maioribus nostris semper
fuimus, quæ etiam ab omnib. Antecessorib. Mtīs vestræ
absq̃ aliquo dubio & disputatione confirmata, & ad hoc
vsque

vsque temporis momentum facta recte cōseruata sunt. Si
vero alia ratio iniri non possit, hoc saltem supplicibus pre-
cibus rogamus, vt nobis Mtās R. Reuersalibus suis literis
clementissimè cauere dignetur, id absque aliquo præiudi-
cio & detrimento nostrorum Priuilegiōrū futurum esse.
Nihil dubitātes, vbi id factum fuerit, facile aliquā rati-
onem inueniri posse, qua omnes istæ difficultates absque
armorum strepitu sopiantur & complanentur.

Quod postea nobis obijcitur, in Ciuitate nihil aliud
interim actum esse quam vt oīa Regalia iura ex vrbe ex-
terminarentur, vt pecunia in signum dominij singulis an-
nis conferri solita non daretur, lautitia Regi venienti in
vrbe ex Priuilegio prisco non suppeditarētur, &c. Certè
ea in parte debito suo hactenus non defuerūt Ordines, nec
in posterum quātum in ipsis est deerunt. Caterum D. Si-
gismundus Augustus pensionē illam annuam (ratas vo-
cant) q̄ Sereniss. Regibus quotannis pendī solebat, simul
& semel Ciuitati, tum cum bellum Liaonicum vrgeret, et
Reipub: necessitas exigeret, pro credito septuaginta milliū
florenorum, q̄ sua fide Ciuitas sub vsuris in mutuū accē-
pit, cum Cōsiliariorum Regni consensu, Successorb. suis
in eandem rem obligatis, hypothēcā loco reliquit: Sic vt
maiorē partē eius pensionis in vsuras annuas Ciuitas
erogaret, reliquum ad Mtīs eius ararium deferret. Quod
si igitur de sorte septuaginta millium florenorum Ciuitati
rectè satisfiat, nihil obstabit quo minus integræ pensio-
nes, vti consuetum erat, quotannis exoluantur.

Ad lautitia vero (stationem quam vocant) quod at-
tinet, ea nunq̃ planè recusauimus, sed Ciuitatis ærario id
perdifficile esse, quotannis etiam absente Mte R., stationē
trium dierum pendere ostendimus, & cum id antiquitus
nec in hac nec in alijs Ciuitatibus fieri consueuisset, vt no-
bis quoq; Sereniss: R. Mās ea in parte suam gratiam de-
clarare clementissimè dignaretur rogauimus, ita vt non
videamus, cur insimulemur, quod omnia Regalia iura
ex vrbe exterminare voluerimus, cum id nunquam ad co-
gitationes nostras penetrarit.

Quod etiam humillimè rogauimus, vt Reg. Mās,
cum Ciuitatem feliciter ingredietur, comitatus sui numerū
ita moderari clementissimè dignetur, ne vel oneri sit Cini-
tati vel maior inde aliqua perturbatio proueniat, Id non
existimamus in eam partem acceptum iri, quemadmodum
pròb dolor videmus, quasi rex non aliter quam cum pau-
cis priuatus & in ordinem redactus in vrbem admitti de-
beret, cum id ex debita quadam sollicitudine nō animo læ-
dendi vel offendendi Mtem R. profectū sit, ne status Cui-
tatis perturbetur, quemadmodum temporibus D. Sigis-
mundi Augusti factum fuisse meminimus, animis præfer-
tim nunc magis exacerbatis, quemadmodum id non ita
pridem ex quorundam verbis animaduertere potuimus.

Quod etiam ea in Comitjs Regni publicis sancitā
sunt rescindere voluerimus, nunq̃ nostri fuit vel instituti
vel propositi. Sed hoc non videmus quomodo quis nobis
aitio

vitio vertere velit, si rogamus, ut ea quæ in publicis Regni Comitibus in tergum nostrum, nobis non presentibus acta vel statuta sunt, quemadmodum in relatione negotiorum Commissorialium factum esse meminimus, ad cuius publicam refutationem nunquam admissi sumus, nobis in integrum restitutis, reuideantur & retractentur.

Cuius generis & illud est, quod cum Orbinibus Regni ac eius Conciliis nihil commune habere velimus, cum id non alia ratione dixerimus, quam quod cum consiliis incliti Regni Poloniae Status harum Terrarum & nos earum membrum nihil commune habeamus, cum proprii nobis sint Consiliarii & concilia in hisce Terris Prussiae, expresscripto communis Privilegii harum Terrarum. Ad quæ concilia seu conventus Serenissimi Reges Poloniae, quotiescunque de rebus has Terras concernentibus agendum esset, suos Oratores mittere, & cum Consiliariis harum Terrarum consilia de rebus Prussicis suscipere, & res omnes cum eorundem consilio tractare, terminare & definire, ac ita eos penes sua iura & Privilegia conservare consueverunt. A paucis vero retro actis annis Consiliarii harum Terrarum, contra tenorem communis Privilegii & communia iura, ad conventus Regni trahi ceperunt, ubi negotia Pruthenica Polonicis contra morem antiquissimum misceri cepta, & Consiliarii harum Terrarum numero pauci, pluralitate votorum à Consiliariis Regni facile victi, omnibus Privilegiis et libertatibus paulatim exuti sunt. Quod

onus nobis præ cæteris incumbit, qui à Deo immortali et Serenis: Polonia Regibus ob nostra et Maiorum nostrorum incomparabilia merita, quorum nempe opera Prutheni ad inclytum Poloniae sceptrum ultro ac sua sponte accesserunt, Priuilegijs & Libertatibus exornati sumus, ita vt præ cæteris non immerito quoq; conqueramur, Priuilegijs, iuribus & libertatibus nostris insigne præiudiciū allatum esse. Nec arbitramur vel M^{ti} R. vel quenquā æquitatis amantem id nobis vitio daturum, quod præ cæteris id quod res est dicimus, & vulneribus nostris remedium opportunum quarimus. Præter hæc cōmunionem, ex maiorum nostrorum iureiurando & obligatione, cum Ordinibus Regni agnoscimus & liberè profitemur.

Quod etiam dicitur, nos Regia M^{ti} tantum quoad viueret, nō Regno, etsi in eius sortem, subiectionem ac titulum ex maiorum iureiurando concessissemus, fidem obstringere voluisse, id nunq̃ factum fuisse meminimus. Et licet maximè factū fuisset, non videmus tamen, cur id nobis vitio verti debeat, cum M^{ti} R. quā Deus immortalis pro sua diuina voluntate diu saluam & incolumen cōseruet, post mortem obstricti nulla ratione esse possimus, sed ipsa necessitas exigat, vt nos denuo successorī obstringamus, salua cōmunionē & incorporatione, cum inclyto Poloniae Regno, in cuius titulum & sortē, non vero subiectionem (quam Serenis: Regibus nos tantum debere profitemur) Maiores nostri concesserunt, quam non Do-

minum

minum sed membrum vnius corporis, cuius caput est Rex Poloniae, agnoscimus, & propterea non arbitramur ea re cuius à nobis nunquam tamen vlla facta fuit mentio, Regiam Maiestatem offensam fuisse.

Quod etiam humillimis precibus rogauimus, si post praestitum à nobis iuramentum, quod Priuilegium obseruatum non fuisset, vt & nos à iureiurando dato liberi esse possemus, Non eò factum est, quod de M^{te} Regia, vel minimum dubitauerimus, sed quod memoria repetamus, quae haëtenus Priuilegiorum & libertatum nostrarum misera fuerit cōditio, & quomodo in Comitij Regni in dubium vocata fuerint, providere cupientes, ne in posterum tale quidpiam nobis iterum accadat.

Quod praeter iniquitatem postulatorum nostrorū, illud longè iniqui⁹ ac magis impium fuerit, quod impetratis literis Salui conductus, vanitate verborum tempus extrahere, sub tractatus tot crimina cōmitere debuerimus, Militem numerosiorem contra conditiones Saluiconductus adsciscendo, libellos contumeliosos Regio & Polonico nomini per Germaniam spargendo, carmina vt insulsi⁹ ita petulantissime conscripta de Rege ac gente Polonia per ciuem nostrum sciente & iubente Magistratu in Vrbe typis mandando, copijs nostris domos vicinorum subditorum itidem Regiae Maiestatis nobilium virorum spoliando, Monasterium Oliuē euertendo, &c.

Testamur

Testamur illum cui nihil absconditum est, quod post impetratas securitatis literas militem numerosiorem, quam qui iam collectus fuerat, non cōstripserimus, sed et eum qui reliquus fuit mittere in animo habuerimus, quam primum per rationes publicas & pecuniā ad eam rem apprime necessariam licuisset, quemadmodum etiā aliquot vna cum equitibus tum temporis exauctorauimus, Et Internuncios nostros ad eam peragendā sententiam nostrā, cum debita fidei & subiectionis delatione ad publica Comitia Thorunium ablegauimus, ac si qua in parte errasse existimari potuissemus, Mtem R. quatenus sine publica Ciuitatis infamia & ignominie labe fieri posset deprecarentur, vt ita in gratia Mtis R. suscepti omnium istorū malorum finis aliquando fieret. Cum vero, Internuncijs nostris in custodiam conditis nostri nulla habita fuerit ratio, & hic præforibus nullus rapinarum, incēdiorum, & hostilis conatus modus statueretur, ad nos defendēdos præter voluntatem nostram coacti fuimus, vt vim & iniuriam nobis et subditis nostris, illorum vxoribus, liberis, fortunis & facultatibus illatam à nobis propulsaremus, quod nunq̃ ad eum modum in actum deducere in animo habuimus, Si miles abductus & puincia hec pacata reddita fuisset, præsertim cum fidem, obedientiam & subiectionem debitam non detreclaremus, & nos saltem penes iura & Priuilegia nostra, abrogatis quæ in contrariū irrepererunt grauinib. conseruari humillimè peteremus.

Quomodo

Quomodo enim nobis militem mittere possibile fuerit, quorum possessiones indies incendijs & rapinis vexarentur, non tantum M^{ris} R. sed cuiusvis etiam esto iudicium.

Ad libellos illos famosos & carmina insulsiſſimè ac petulantissimè conscripta quod attinet, quæ etiam ad manus nostras aliqua ex parte peruenerunt, in hac Ciuitate typis non sunt excusa, multo vero minus nobis mandantibus vel scientibus, sed aduersariorum potius instinctu alibi excogitata, & ad nos magis magisq; aggrauandos & opprimendos sub huius Ciuitatis insignijs forsan edita, cum Ciuitatis insignia quouis alio in loco æque ac hîc exprimi queant. Et quemadmodum nunq̃ compertum fuit, nos res eiusmodi tractasse, vel carmina & libellos famosos in aliorum contumeliam excogitasse, ita etiam à typographo illius facti rationes exegimus, qui id sub amissione vitæ & omnium facultatū suarum à se factum esse negat, sed alibi ficta & excogitata, & ita prælo subiecta fuisse, quod & Ciuitatis male picta & adulterina signa atque typi etiam satis superq; edoceant.

Quod etiam vicinorum domibus aliquantum incōmodi allatum est, ipsi eius rei causſam & ansam præbuerunt, qui cines & subditos nostros nō tantum hostili animo aggressi sunt, sed etiā in vjs publicis interceptos viñctos in custodiam abduxerunt, & Ciuitatis etiam possessionibus tam publicis quam priuatis multum incōmodi ac detrimenti attulerunt, abactis tāquam ex hostico pecorib.

N

& frugibus

& frugibus ex granarijs abductis. Quod nisi fecissent, tu-
to vitam & securè agere potuissent.

Oliuē Monasterium quod dirutum fuerit, illius
rei causam ipse Dominus Abbas & antehac multoties et
nunc etiam multò magis præbuit, Cum literæ in illius Mo-
nasterio inuenirentur, in eam sententiam pscriptæ, vt Er-
nestus Veierus opportunum locum sibi & suo militi in
tempore deligeret, Cum vero locum magis opportunum ad
incomodandum Ciuitati & rationibus nostris non vider-
emus, satius esse duximus Monasterium illud deicere,
quam aduersarijs omnes nobis damnum inferendi occasi-
ones præbere.

Quod etiam postremo exercitum nostrum emittere
coacti fuerimus, non tantum assiduis rapinis & incendijs,
quibus possessiones tam publicæ quàm priuatae indies miserè
diuexabatur factum est, sed etiam quod subditi Ciuitatis
& eorum liberi abducerentur & in perpetuam seruitutem
diuenderentur, contra nos bellum in Comitjs Inowladi-
slauien publicè decerneretur, & eorum numerus, qui nobis
præ ipsis foribus superbe admodum insultabant, et ad pug-
nam verbis contumelia & contemptu plenis omni die pro-
uocabant, ad nos prorsus delendos & euertendos quotidie
augeretur, Coacti tandem fuimus fortunam nostram ex-
periri, num ad eum modum iniuriam & vim nobis illatā
à ceruicibus nostris & subditorum ppulsare & pacem
diu expetitam recuperare possemus. Verum cum Deo pec-
catis

catis fortassè nostris irato aliter visum fuerit, nos paternam hanc ipsius castigationem deuotissimis animis accipimus & oramus, vt in posterum clementer nos respiciat, & iram suam, pro sua diuina misericordia à nobis auertat. Quod vero tum temporis Tartaros Russiam vastare, vel Illustriss: Ducem in Prussia id poscere vt in gratiã Maiestatis Reg. reciperemur, audire debuerimus, verè fateri possumus, nos tanquam obsessos, omnibus vijs & cōmeatibus interclusis, eius rei ne minimum quidem verum argumētum vel inditiam habuisse, sed supradictas causas nos ad militis emissionem impulsisse. Ex quibus omnibus colligitur nos non temeritate quadam in has calamitates delapsos, sed eò grauibz ex causis deductos esse, atque ea propter cōfidimus & in ea spe sumus certi, Sereniss: Maiestatem R. nostri clementissimam rationem habiturã, & suam Regiam gratiam nobis eo magis benignissimè declaraturam esse.

Quod insuper additur Mt̃i R. & omnibus notas esse difficultates nostras q̃ nos premant, Nec latere Mt̃em Regiam & eius Consiliarios vbiq̃ à Principibus & Ciuitatibus nobis negari auxilia. Miramur sanè cur ea in vulgus spargantur, quæ nunquam ad animum nostrum admisimus, cum nulla vnquam auxilia à Principibus vel Ciuitatibus petierimus. Neq̃ arbitramur, cum literas suas ad Sereniss: M. R. dederint, & quid Regno Polonia pro veteri cum eo cōiunctione debeant p̃fessi sint, (quo nomine

Deum immortalem precamur, vt ea coniunctio & fœderū
quasita ratio Regno Poloniæ perpetuò salutaris sit, et ad
obtinendam pacem & tranquillitatem publicam p̄tineat)
quod simul ostenderint, nos auxilia ab eis vel consilia vn-
quam expetiuisse, cum ea ratione à communione Reipub:
Regni Poloniæ recessisse dici possemus, quod vero nunq̃
factum esse & conscientia nos nostra confortatur, & res
ipsa quoque docebit.

Ac cum ipsa Sereniss: R. Mtās has suas Terras
& Ciuitatem ijs incōmodis affectam minimè velit, quem-
admodum hoc pro sua ingenerata clementia satis superq̃
testatum nobis sua declaratione reliquit, supplicibus pre-
cibus humillimè rogamus & obsecramus, vt S. R. Mtās
nostri clementissimam rationem habere, caussas propter
quas in has difficultates delapsi sumus benignissimè expē-
dere, & sibi id de nobis persuasissimum habere dignetur,
nos non esse eos, neque vnquam per Dei gratiam futuros,
qui à cōmunione Reipub: Regni Poloniæ secessionem pa-
rare, vel rationes nostras ab illius rationibus seiungere cō-
stituerimus, Saluis nostris iuribus Priuilegijs & con-
suetudinibus, atque abrogatis quæ in contrarium irrepsē-
runt & irrogata sunt incōmodis & difficultatibus, atq̃
eapropter eas rationes clementissimè inire dignabitur, qui-
bus funestum hoc bellum et humani sanguinis fusio pror-
sus auferantur, & nos Mti R. reconciliati fidelium sub-
ditorum numero habeamur, &c. Et quemadmodū Mti
Regie

Regiæ laudabilius erit beneuolentia & mansuetudine fideles subditos deuincire potius, quam cuiusuis offensionis ergò, spem omnem clementiæ Regalis præcidere, nedum atrocius quippiã in eos statuere, ita nos etiam quemadmodum fideles subditos decet, pro fidei, obedientiæ ac subleuionis nostræ debito, comparabimus, ne M^tem R. vnquã peniteat, quod nobis clemētiam fauorem & gratiam suam Regiam ad eum modum impartiri dignata fuerit.

Omnino sperantes Sereniss: R. M^tem omnes offensas clementissimè seposituram, & nos gratia sua Regali benignissimè complexuram esse, Quod vt cum cōmuni totius Reip. bono fiat Deum ardentissimis votis precamur, vtq; hoc diutius Sereniss: M. R. pro cōmuni Reipub: salute amplificanda promouendaq; saluam, incolumem atq; florentem conseruet, oramus.

Literæ ad Consiliarios in castris agentes.

R Euerendissimi, Illustres, Magnifici, ac Generosi Dñj, &c. Quam infelici fato Ciuitas in eas quibus nunc laborat difficultates deuenerit, manifestius est Reuerendiss: Illust: Mag: ac Gen. Dom. vestris, quàm vt pluribus hoc loco verbis indigeat. Nos quidem nihil magis in votis habemus, quàm vt rebus pacificè cōpositis, in vniuersum publica tranquillitas restituatur, ac vt iam antea, saluis iuribus nostris, nihil omnino quod ad fidem, N. 3 officium

officium nostrum, & æquitatem ipsam pertineret detre-
ctauimus: ita nunc etiam Sacræ R. Mti Dño nostro cle-
mentissimo subeclionem & obediētiam ijs rationibus hu-
milimè obtulimus, quibus speramus trāquilliozem statum
haud difficulter posse recuperari. Quam ad rem cum plu-
rimum momenti Reuerēdis: Illustris: Mag. & Gen. D.
Vestra possint afferre, facere non debuimus, quin illarum
etiam studium, auctoritatem, & patrociniū, pro Ciui-
tatis incolumitate benignè tuenda, literis hisce nostris im-
ploraremus. Experti quidē sumus iam antea, nonnullos ex
ipsis (quod cum omnium gratia dictum sit) qui priuatis
forsan offensionibus ducti non optimè nobis voluerunt,
rebus nostris non parum obstitisse.

Veruntamen non dubitamus, propter communem
Reipublicæ salutem, de cætero benigniorem eos animum
ad pacis stabiliedæ studium allaturos: præsertim si, quod
perquàm reuerēter rogamus, auctoritate cæterorum amicè
fuerint admoniti. Quapropter in vniuersum Reuerēdis:
Illustris: Mag. & Gen. Dom. vestras quàm possumus
diligentissimis verbis obsecramus, vt pro conseruanda Ci-
uitatis salute & incolumitate, in medium clementer con-
sulere, si quid est priuatarum offensionum id tranquill-
tati publicæ condonare, demum ipsius Regiæ Maiestatis
animum ad clementiam & mansuetudinem potius erga
fideles subditos, quàm vltiorem aliquam offensionem
permouere dignentur. Cuius rei facilius obtinendæ spem
quemad-

quemadmodum in Earundem benignitate maximè repositam habemus: ita nos omnes isthoc paternæ pppensionis beneficio, ad omnium quæ nostræ facultatis erunt obsequiorum studia longè sibi reddent deuinctissimos. Quas benè feliciterq; valere peroptamus. Datum Gedani die xxvj. Iunij. Anno M. D. Lxxvij.

Admisiss in conspectum Ineernuncijs, & precibus illorum auditis, Regia Maiestas in hanc fermè sententiam respondit.

Nihil à vobis vel æqui vel iusti postulātū est, quod nō etiam clemēter cōcesserimus, vt ex omnibus priorib. actionibus apparet. Quemadmodum autem Ciuitas illa se in præsens hoc & extremum discriminē cum Reipub. detrimento, incōmodo Regni, nostræ etiam dignitatis diminutione precipitau erit; id palām est omnibusq; notissimum. Quæ vero tantæ calamitatis sit caussa non intelligimus, p̄sertim cum inclytum hoc Polonia Regnum non hostiliter aut vi, sed singulari Dei beneficio vnanimi omniū cōsensu pacatè occupauerimus, & ab omnibus Regni Ordinib. ita excepti simus. Ciuitati isti soli quid obstiterit quod debiti officij memor non fuerit, debitamq; fidem præ ceteris omnibus detrectauerit, non videmus, Nam quod de Priuilegiorum & iurium cōfirmatione p̄tenditur, scimus q̄ Bidgostie tractata sint, quorū etiam Ciuitas meminisse potest. Sin vero Ciuitati ea in re non satisfactum (quod nō censemus) certè ista non sunt iusta & legitima media, quib. iura & Priuilegia solent conseruari: velle scilicet ea à Regibus armata manu extorquere.

Præ-

Prædecessores vestri ea Priuilegia non vi aut armis, sed obsequijs & benemeritis, ab Antecessorib. nostris D. Polonia Regibus impetrarūt, ita & vos ea conseruare debuistis, non ea ratione, vt factum est, tranquillum hoc Regnum, pacatamq; Prouinciā turbare, tantoq; afficere damno. Quid autem ea re effectum, & in quas difficultates & angustias Ciuitas coniecta sit, illi experiuntur, qui adhuc suorum sanguine quasi madesacti præsentem calamitatem deplorant. Magisq; experientur, si in hoc proposito perstiterint suiq; officij memores non fuerint. Cum quibus ista sit vobis contentio, animo bene perpendite, Contra eos arma sumpstistis, quibus cum Prædecessores vestri vixerunt coniunctissimi, à quibus ea Ciuitas pluribus beneficijs ornata, & ad florentissimum illum statum, in quo fuit, elata fuit. Quanto autem hæc fiant cōmodo, præsens hic tristis Reipub. status testatur, per quem non solum florētissima hæc Prouincia: sed ipsa quoque Ciuitas, quæ non immerito Regni ornamenta dici possunt, depopulationibus deuastantur & euertuntur.

Cum tamen Ciuitas illa non possit à quoq; tantis beneficijs q̃ ab inclyto hoc Polonia Regno affici, cui si cōiuncta fuerit, præter alia plurima cōmoda, & propugnaculum Regni munitissimum dici poterit. Vti enim difficile vobis foret Lubecam Ciuitatem maritimam, resistente toto Imperio Romano, superare: Sic certè longè difficili⁹ Ciuitatē Gedanensem quis inuitis Polonis capiet. Sin verò
disiuncta

disiuncta & separata à Regno fuerit, desolata iacebit, nec à Dano vel alio quoq̃ ita seruari & ornari poterit, quemadmodum nos eam ornare & beneficijs Regijs officere cōstitueramus, nisi ipsa contra propria cōmoda laborasset, sibiq̃ in ea re obstitisset.

Per Legatos nostros, quo animo in Ciuitatē simus, nuper significauimus, gratiam nostram Regiam obtulimus, quam & nunc, modò respueritis, deferimus. Quàm graue imò & impossibile, vobis futurum sit bellum hōc, eiusq̃ onera contra amplissimum Poloniæ Regnum sustinere, quisq̃, modò ne ratione careat, intelligit, Et si negocium hoc ad extrema deuenire sinetis, Aut Ciuitas amplissimo hoc Regno potietur, & nos ante eam (quod Deum Opt. Max. non concessurum speramus) succumbemus, Aut ea tandem ad officium debitum & subiectionē redigetur. Licet enim Ciuitati iam de rebus omnibus necessarijs, etiam ad quinque vel sex annos satis prospectum fuerit (quod tamen non credimus.) Tamē ea omnia successu temporis diminuētur, Euenietq̃ illud imperat: Responsum Atheniensib. datum. Cui cum ab Atheniensib. nunciatum esset, se adhuc ad decem annos & annonam et necessaria vitæ habere, Respondit vndecimo tamen anno vos capiam. Itaq̃ monemus & pro officio nostro paternè hortamur vt resipiscatis, & ab hoc proposito desistatis, quod si feceritis, de gratia nostra Regia non est quod amplius dubitetis

Hic Internuncij Regiæ Mti, pro clementissima illa
sue mentis declaratione humilmas egerunt gratias, Ciu-
tatem multis rationibus excusando, quod ea omnia, quæ
hactenus gesta sunt, non alio quam conseruādorū Pri-
uilegiōrum suorum & iurium proposito facta sint, Mti
Reg. ab aduersarijs nostris aliud persuasum esse: subie-
ctissimè supplicantes, vt S. R. Mtās Ciuitatis innocentia
clementissimè attendere, eamq; in gratiam & protectionē
Regiam benignissimè suscipere dignetur.

Ad ea Maiestas Regia respondit.

Miramur sanè, cur de gratia nostra & clementia
adeò dubitetis, quam tamen toties in hisce tracta-
tionibus experti estis, & per vos tantum steterit, quo mi-
nus negocium istud ad diu optatum finem perductum sit.
Quod culpam illius rei in quosdam Senatores confertis,
re ipsa aliud experimur, dum manifestè apparet, quò acti-
ones vestræ directæ sint. Quamuis enim, vt Principem et
Regem decet, Senatorum vota præsertim in tantis nego-
cijs libenter audiamus, Tamen ne existimetis nos ita ex il-
lorum pendere arbitrio, vt alicui ex priuatis affectionibus
damnum vel detrimentum inferre patiamur. Quare vt
resipiscatis, & quid vestri sit officij, diligenter perpenda-
tis, sedulò monemus.

Rursum per Internuncios varia de Aduersariorū
pristinis conatibus adiecta sunt, humilima cum supplica-
tione,

tionē, vt S. R. Mtās ea nō alio q̄ pro summa Ciuitatis defensione dicta clementissimē interpretari, & voluntatem suā propensionis erga Ciuitatē ita declarare benignissimē dignaretur, vt eius innatam et ab omnibus prædicatā clementiam & Regiam gratiam, cum omnibus alyis inchyti Regni Poloniae membrīs & nos in conseruatione lurium & Priuilegiorum nostrorum experiri possemus.

Sacra Regia Mtās respondit.

GRatiā nostram certò sperare debetis, modò id, quod subditos decet feceritis, eoq̄ redieritis, quò præter officium vestrū digressi estis, hoc est: Si Ciuitatē ad pristinā tranquillitatem restitueritis, arma deposueritis, & militē dimiseritis, & quod Ciuis est officium, debitam subiectionem & fidem professi fueritis, Hoc si feceritis, præsentibus hiscē difficultatibus liberabimini, & gratiam nostrā indubitatē experiemini. Et hoc est finale nostrum responsum. Et quamuis hīc per Internuncios humilimē iterum supplicatum est, vt S. R. Mtās, attento hoc tam difficili Ciuitatis statu, eandem benigniore animo & tolerabilioribus conditionibus clementissimē in gratiam R. suscipere dignaretur: Tamen in pristina sententia perstitit. Et sic per Internuncios pro concessa audientia humilimæ sunt ad eā gratia, simulq̄ scriptum superius recensitum quo innocentia Ciuitatis latius demonstratur, obtulerunt. Quo accepto, & salutata Mtē Regia, discessum est.

Literæ Sereniss: Regiæ Maiestatis, Salui
conductus loco nostris Internuncijs ad
responsum finale mittendum datæ.

Stephanus DEI Gratia Rex Poloniae,
Magnus Dux Lithuaniae, Russiæ Prussię
Masouiae Samogitiæ &c. Transylua-
niæque Princeps.

Significamus tenore præsentium quorum interest vni-
uersis & singulis, Quia ad intercessionem consiliari-
orum nostrorum damus Ciuitati Gedanensi facultatem ac
Saluum conductum nuncios ad nos mittendi cum finali
responso de pacata reddenda Ciuitate, milite dimittendo,
subiectione facienda iuxta declarationem voluntatis no-
stræ illi per legatos nostros factam, ac in spem certam gra-
tiæ nostræ, ita vt illis per eosdem legatos nostros & nos-
ipso declaratum est, Ita vt tuto & libere venire ac redire
possint, idq; ad vigesimam octauam diem mensis præsentis
inclusiue, Intra quod tempus obseruari etiam volumus vt
milites nostri in suis munitionibus & fossis qui sunt in
propinquo vrbis se contineant: Et similiter etiam Geda-
nenses in suis mœnibus, ac ex nostris munitionib. in urbem,
& ex vrbe in munitiones nostras à iaculationibus absti-
neatur. Quamobrè id ad vniuersorum nostrorum officia-
lium:

lium subditorū ac militum noticiam deducimus, vt hunc
nostrum Saluum conductum præfatis nuncijs quoscunq;
miserint conseruent. Pro gratia nostra & sub pœnis in
violatores Salui conductus nostri sancitis. Datum in Ca-
stris ad Gedanum die xxvj. mensis Iunij Anno Domi-
ni 1577. Regni vero nostri anno Secundo.
Stephanus Rex.

Literæ Senatus ad Magnificum Domi-
num Ioannem Zborouium.

Magnifice Generose ac plurimum gratiose Domine,
Magnificam Dom. vestram latere nolumus, nos ex
Internunciorum nostrorum relatione et tenore summissi-
marum literarum securitatis satis superq; cognouisse, quæ
sit Maiestatis Regiæ sententia & voluntas, et quid à no-
bis præstari cupiat. Cum vero rerum nostrarum vsus ex-
poscere videatur, vt Mti ipsius Reg. per Internuncios no-
stros ad ea omnia respondeamus, quod cras, Deo benè iu-
uante, circa horam decimam, Internuncijs loco consueto
suscipiendis, futurum confidimus: Mag. & Gen. Dom.
vestram maiorem in modum rogamus, vt voluntatē Mti
Regiæ, num ea hora Internuncios nostros audire benigni-
ssimè velit, perscrutari, & id nobis per præsentem tu-
bicinem haud grauatè significare dignetur. Et cum hodie
quoque præter spem & voluntatem nostram atque ipsas
securitatis literas vtrinque maioribus ex tormentis deto-

tonatum sit, Nos facti illius rationes à tormentorum nostrorum præfectis exegimus, qui narrant, cateruam quãdam Maiestatis R. peditum, aciem in ipsorum conspectu sub ipsis quasi tormentis, proposito vexillo, explicasse, eoq; se permotos fuisse, ipsos tormentis propellere & submouere, ita vt non existimemus, id factum præter voluntatem nostram admissum Internuncijs nostris periculo futurum esse, Atque eapropter rogamus, vt nobis declarationẽ aliq̃, vel nouas potius publicæ fidei literas mittere velit, præsertim cum videamus, inducias non ad eum quo conueniebat modum, ab illa parte obseruari, cum Hungari hodie qui Haiduci vulgo appellantur Scapham ex Motla fluuio extraxerint, & eam suis vsibus destinare velint. Quod vt illis Magnifica Dom. vestra interdicat maximoperè rogamus, ne inde alicuius turbæ occasio proueniat. Et nos eam diligentiam studium atque laborem perpetuo promereri conabimur. Datum die xxvj.

Iunij Anno 1577.

Stephanus DEI Gratia Rex Poloniæ,
Magnus Dux Lithuanix, Rursiẽ Prussię
Masouiæ Samogitiæ &c. Transyluaniæque Princeps.

Signifi.

Significamus tenore presentium, quorum interest
vniuersis. Quia cum hesternā die à militibus Geda-
nensium contra conditiones Salui conductus eiaculario
coëpta esset, idque Gedanenses insijs ipsis factum demon-
strassent, ne quæ dubitatio inde illis oriatur, de Saluo cō-
ductu nunciorum mittēdorum eis ad hodiernum diem in-
clusiue concessio, hanc nos pro clementia nostra & ad in-
tercessionem certorum Consiliariorum nostrorum tollen-
dum declarandumq; putauimus, Saluum cōductum illum
firmum manere debere, habereq; illos à nobis plenam &
omnimodam securitatem, nuncios ad nos mittendi die ho-
dierna cum finali responso, de pacata reddenda Ciuitate,
milite dimittendo, subiectione faciēda, iuxta declarationē
voluntatis nostræ illis per Legatos nostros factam ac in
ssēm certam gratiæ nostræ, ita vt illis per eosdem legatos
nostros, & nos ipsos declaratum est, ita vt tuto & libere
venire ac redire possint, idq; die hodierna inclusiue. Intra
quod tempus obseruari etiam volumus, vt milites nostri
in suis munitionibus & fossis qui sunt in propinquo vr-
bis se contineant, & similiter etiam Gedanē in suis mœ-
nys, ac ex nostris munitionibus in urbem & ex vrbe in
munitiones nostras à iaculationibus absteineatur. Quam-
obrem id ad vniuersorum nostrorum Officialium subdi-
torum ac militum notitiā deducimus, vt hunc nostrum
Saluum conductum præfatis nuncijs quoscunque mise-
rint conferuent.

Pro

Pro gratia nostra & sub pœnis in violatores Salui con-
ductus sancitis. Datū in Castris ad Gedanum die xxviii.
mensis Iunij Anno Dñj 1577. Regni nostri anno 2.
Stephanus Rex.

DIE itaque Iunij vigesima octaua, ydem qui antea
fuerant Internuncij, cum sequentibus mandatis, in
castra denuò mittuntur.

Instructio eorum quæ Sereniss: Mñ Re-
giæ Ciuitatis Gedaneñ Internuncij Stre-
nui, Spectabiles, Clarissimi ac Famati
Dñj & viri Ioannes Proit Eques auratus
& Proconsul, Ioachimus Eler Consul,
Henricus Lemke I. V. Doctor & Syn-
dicus, Hieronymus Fick Scabinus, &
Ciriacus à Vechteld è Centumuiorum
numero, debita cum obseruantia expo-
nere debebunt.

Post debitam declarationem, fidei, obedientiæ & sub-
iectionis nostræ, Sereniss: Reg. Mñ D. Internuncij
nostri demississimis verbis exponent, quod Internuncij,
qui non ita pridem, ea quæ à nobis in mandatis habuerūt
Mñ Regiæ debita cum venerationis obseruatiā proposue-
runt, Ciuitatis Ordinib. & reliquis omnib. quorū quoque
modo

modo interest fideliter explicauerint, quod postea quoque ex
securitatis ad nos transmissis literis plenius intelleximus,
quid nuper actum, quomodo Mtās R. eos non tantum ad
priuatum colloquium clementissimè admiserit, sed Regiā
quoque suam gratiam omnibus huius Ciuitatis incolis be-
nignissimè offerre dignata fuerit, quo nomine Sereniss:
Mtū R. Dom. Internuncij nostri humillimis verbis im-
mortales agent gratias, Et submissè ac supplicibus precib.
iterum rogabunt, dignetur Sereniss: R. Mtās nostri &
cōmunis Ciuitatis clementissimam habere rationem, & ea
remedia benignissimè admittere & adhibere, quib. fune-
stum hoc bellum & cōmunis Terrarum calamitas è medio
tolli, & Mtū Reg. omnes Ciuitatis incole, bona cum gra-
tia, sublatis omnibus & singulis quæ hactenus exortæ
sunt offensis, reconciliari possint, Ac quemadmodum Se-
reniss: Mtēm R. singulari quadam clemētia erga has Ter-
ras & hanc præcipuè Ciuitatem tanquam singulare Reg-
ni ornamentum permotam esse intelleximus, vt eius exci-
dium & interitum præcauere potius, q̃ causam & ansam
eius aliq̃ p̃bere velit, ita D. Internuncij quoq̃ p̃sentes, in
quas pròb dolor incidim⁹ difficultates & incōmoda deplo-
rabunt, et nihil magis nos à Deo īmortali expetere dicent
q̃ vt quātocius bona cum Mtīs R. gratia penitus sopiātur
& complanētur. Ostendent ante hac quoq̃ temporibus D.
Antecessorū ratione Iurium et Priuilegiorū controuersiā
non semel exortā esse, sed eam ob causam bellum Ciuitati
nunq̃ illatum fuisse, quēadmodum nunc cum totius Pro-

P

uincie

nīcia malo fiat. Imperiū auspicante D. Sigismundo Au-
gusto Rege laudabilis memoria, de iuriū & Priuilegiōrū
indemnitate & cōseruatione in quartum vsq; annū aēlū,
& iuramenti etiam prāstationē tantisper dilatam fuisse,
sed propterea non tantum armis non decertatum esse, sed
ne suspitionē quidem aliquam de fide et subiectione nostra
incidisse, cum ita nos semper cum Maioribus nostris gesse-
rimus, ne aliq; de nobis suspicandi ansam eo nomine vnq;
praberemus, Quemadmodum & hoc tempore ne minimū
quidē indicium alicui⁹ secessionis aut perfidiæ nos p̄buisse
scimus, vt arma propterea nobis intētari debuerint, sicuti
cum harum Terrarum & huius Ciuitatis exitio fermē fa-
ciū est, cum subiectionē nunq; detrectauerimus neq; nunc
etiā detrectemus, multo vero minus aliorum Principū au-
xilia implorauerimus, vel secessionem ab vniōe cōmunis
Reipub. parare constituerimus, Eamq; ob Causam D. In-
ternuncij nostri demississimis verbis rogabunt et obse-
crabunt, ne nos Mtās R. armis amplius psequi, sed ea potius
remedia adhibere clemētissimē dignetur, quibus in grām
Mtīs R. suscepti fidelīū clientū ac subditorū numero ha-
beamur, qui suam obedientiā & subiectionē Mtī eius R.
ita p̄bare cōstituerint, ne de illorū fide & integritate vllō
vnq; tempore vel minimū dubitare possit, modo nos penes
Priuilegia, iura, & antiquas benē receptas cōsuetudines,
abolitis quæ in cōtrarium irrepserunt grauaminibus, con-
seruare clemētissimē dignetur, quod vt benignissimē faci-
at D. Internūcij diligētissimis verbis humillimē rogabūt.

Ad

Ad propositas deinde conditiones, vt per Internun-
cios nostros finaliter respondeamus, ac in primis de pacata
reddenda Ciuitate & milite dimittēdo D. Internuncij di-
cent, nos iam pridem ab eo tempore quo Internuncios no-
stros Thoraniū ablegauimus, in animo habuisse, vt mili-
tem mitteremus, & nos eo onere liberaremus, nisi nobis
eum retinendi occasio, assiduīs rapinis, incendijs, & alijs
hostilitatis generibus, prae ipsis quasi foribus data fuisset,
quēadmodū adhuc quoq; indies magis magisq; pròh dolor,
videmus, Quae occasio si iamdiu oblata fuisset, nihil gra-
tius nobis accidere potuisset quam ijs sumptibus carere &
pristino tranquillitatis statu perfrui, quēadmodum in ea
quoq; sentētia etiānum p̄sistimus, Atq; ea ppter D. Inter-
nuncij nostri demississimis verbis supplicabunt, vt eā no-
bis spem suae gratiae Sereniss: M. R. clementissimè facere
dignetur, vt miles ea q̄ fieri poterit opportunitate ex Pro-
uincia abducatur, & nostro n̄ie vicissim recipient & fidē
ac honorē obstringēt, nos quāprimum eo metu liberati fu-
erimus, et liberum Priuilegiorū ac libertatum vsum obti-
nuerimus. oēm duros operā, vt bonos & honestos viros
deceat, vt quāprimum per aeris & tēporis rationes licuerit,
militem absq; aliqua mora mittamus & Ciuitatē pacatam
reddamus, Militem enim hoc ipso momēto mittere rem esse
planè impossibilē ipsa S. R. M. pro singulari sua prudē-
tia ac sapientia melius, q̄ nos ipsi, nouit, quid ad eam rem
cōmodè p̄ficiendam requiratur et multifariā p̄tineat intel-
ligit. Neesse enī est vt pecunia cogatur, rationes conferā-
tur, tempus stipēdijs assignatum expedietur &c. neq; exi-
stimam⁹ M. R. nos ad impossibilia, quorum ipso iure nulla
est obligatio, adaacturam esse.

Et

Et licet Mtās R. suum militem abducatur & in alium locū
trausserat, nostro non per omnia misso, cum id ob supra
dictas causas tam subito fieri nequeat, nihil tamen ea in
re erit periculi vel damni, cum nihil per fraudem aut ma-
litiam agere constituerimus, neque militem initio quēq̃
ledendi sed nostri tantū defendendi gratia cōscripserim⁹.

Similem quoque subiectionis nostræ faciendæ esse
rationē D. Internuncij dicent, & nihil nos tam cupiuisse
antehac et nunc etiam cupere, quam ut de subiectione no-
stra certi esse possim⁹, nec in nobis quidq̃ desiderari passu-
ros esse, modo Sacra R. Mtās ex singulari gratia & inge-
nerata Regia clementia proscriptionis Decretum, & om-
nes quoquo modo contractas offensas tam publicē quam
priuatim tollere & auferre, & nos de libero Religionis
Priuelegiorum libertatum & consuetudinum vsu, abro-
gatis quæ in contrarium irrepsere grauaminibus, tutos
reddere clementissimē dignetur. Et cum Sereniss R. Mtās
sue gratiæ & clemētiæ optimam spem nobis tam per In-
ternuncios quam etiam transmissas securitatis literas fa-
cere dignata fuerit, D. Internuncij demississimē supplica-
bunt, ut saltem ante iuramenti præstationem nobis Re-
uersalibus suis literis id cautum esse velit, ut ubi iusiurā-
dum præstiterimus, & subiectionē fecerimus, nobis Au-
gustanæ Confessionis Priuelegiorum & libertatum vsum
liberum esse debere, ne de earum cōseruatione dubium ali-
quod habeat, Cum absque ea cautione impossibile sit uni-
uersos

aerfos Ciuitatis incolas, qui nihil magis quam liberū Religionis & Priuilegiorum vsum expetunt, ad faciendam subiectionem & præstandum iuramentum perducere. Nihil dubitantes quin Sacra R. Mtās ea in re nobis gratiam & clementiam suam Regiam benignissimè declaratura sit, vt Deo benè iuuante, per eam cautionem omne quod hætenus controuersum & dubium quoquo modo fuit, è medio tollatur, & toti Prouincie ac Ciuitati quam optime consulatur.

Induciarum etiam nomine, quas nobis Serenissima R. Mtās ad responsum per Internuncios adferendum clementissimè concedere dignata est, D. Internuncij humillimis verbis permagnas & immortales agent gratias. Cum vero laterna cum portu, cuius nobis non minor quam Ciuitatis ratio habēda est, exclusa prorsus fuerit, D. Internuncij demississimè supplicabunt, dignetur Sereniss: R. Mtās Priuilegiorū nostrorū & per omnia clementissimā rationem habere, & liberum nauigationis vsum minimè prohibere, Quin potius Ernesto VVeiero interdiceret, vt ab omni hostilitate aduersus nos abstineat, Alioquin parauam de nostrorum Priuilegiorum conseruatione spem superfuturam, sed hæc cogitatio sensus afficiet, cum hīc inducie sint, ibi vero absq; aliqua intermissione premamur, non eandem Priuilegiorum & tranquillitatis haberi rationem, non vbiq; pacis rationes integras esse. Atq; eam ab causam iterum atque iterum demississimis verbis supplicabunt,

P 3.

plicabunt, ac submissè rogabunt, vt ea demum remedia
adhibere Sac. R. Mt̃s clementiss: dignetur, quibus om-
nes offensæ & difficultates prorsus tollantur, & pax &
trāquillitas publica per Dei gratiam quam primum resti-
tuantur. In quorum omnium fidem &c. Sigillum quo
omnes Ordines vti consueuerunt appressum est. Datum
Gedani die xxviij. mensis Iunij Anno Dñj 1577.

AD ea Magnificus Dominus Procācellarius his fere
verbis respondit. Quæ Sacræ Regiæ Mt̃s sit vo-
luntas ex Internuncijs & oratione Regiæ Mt̃s percipere
potuistis. Licitando nihil proficietis. Conditiones accipere
non ferre debetis. Nisi Ciuitatem pacatam reddideritis,
Militem demiseritis, Iuramentum præstiteritis, & portas
aperueritis, nihil spirandum est vobis, Et S. Reg. Mt̃em
eam oportet inire rationem, quæ dignitati Regiæ Reipub
præsentiq; negotio conueniat.

Ex quibus cum Ordines intelligerēt in priori pro-
posito perseuerari, quod tale erat, vt Ciuitas in gratiam
R. Mt̃s sese dederet, neque constabat qualis isthæc gratia
futura esset, Priuilegiorum enim ac libertatum indemni-
tati adeò non prospiciebatur, vt in dubium apertè reuoca-
rentur, visum fuit ad R. Mt̃em denuò literas mittere,
quarum exēplum paulò post sequitur. Etenim si deinceps
eodem quo iam antea modo, Ciuitas hostilia pati cogeretur,
nihil minus, q̃ R. Mt̃s gratiam, sperandum videbatur:
Quinimò

Quinimò manifestè apparebat, à perpetuis aduersarijs nostris hoc saltem vnum agi, vt quibus animis iam ab exordio rerum harum à cōmunionē Ciuitatem expulerunt, nec membri iure vel loco dignari voluerunt, isdem etiam Maiorum nostrorum existimatione, Priuilegijs & libertatibus spoliarent, ac hostili machinatione funditus tandem fortunis omnibus euerterent. Quibus si non meliora Ciuitati essent expectanda, nō rebantur Ordines sibi vitio verti posse, nedum ad rebellionis vel perfidiæ crimen trahi, Si per pensis rerum omnium difficultatibus, & periculis extremis, alia sequi consilia cogerentur, quæ, tranquillo Regni & Prouinciæ totius statu, saluis etiam iuribus suis aliàs defugere maluissent.

Literæ ad Maiestatem Regiam per-
scriptæ tales erant.

Serenissime Potentissimeq. Rex ac Domine Domine
clementissime. Sereniss: Mti vestræ fidelissima sub-
iectionis nostræ obsequia animis vt debemus paratissimis
submissè deferentes, omnia gloriosissima gubernationis
incrementa humillimè comprecamur. Serenissime Rex ac
clementissime Domine, Cum Serenissima Regia Maie-
stas vestra non ita pridem à nobis per Internuncios no-
stros finale Responsum exegerit, num constitutum habe-
remus iusiurandum dare, militem mittere, & pacatā Ci-
uitatem reddere, & nobis nihil potius vnquam fuisset;
quam

quam pacem & tranquillitatem publicam retinere, summis
adnixi sumus viribus, ut ita sententiam nostram dicere-
mus, ne Sac. M^{te} R. offenderemus, sed ut omnia illa
quæ hætenus fuerunt dubia atque controuersa, per DEI
gratiam, & M^{ti}s vestræ ingenitæ benignitatis indulgen-
tiam tandem sopirentur & cōplanarentur: Eamq̃ ob rem
eam esse nostram sententiam humillimè ostendimus, quod
fidelitatis iuramētum præstare cuperemus, modo proseri-
ptionis Decretum, cum reliquis quæ hætenus intercesse-
runt offensis, tollerentur, et nobis de libero Religionis iu-
rium, Priuilegiorum, libertatum & antiquarum benè
receptarum consuetudinum vsu idoneè caueretur.

Simili ratione de secundo diximus, nos nihil ma-
gis in votis habere, quam ut prima quaq̃ data opportuni-
tate Ciuitatem pacatam redderemus, & militem mittere-
mus, modo præsens belli terror auferretur, et nobis id per
temporis & calculi rationes facere omninò esset integrum.
Atque certam spem conceperamus eorum & à M^{te} vestra
Regia & Dominis Consiliarijs eam rationem habitum iri,
qua, recuperata M^{ti}s vestræ gratia atque clementia, om-
nes & singulæ offensæ & armorum hic strepitus tollerē-
tur, & pax atque tranquillitas per omnia, Deo inprimis
iuuante, restituerentur.

Verum præter omnem spem & expectationem, nō
sine ingenti omnium nostrum dolore accidit, quod per In-
ternuncios nostros id responsi nobis allatū sit. Licitando
nihil

nihil nos profecturos, & nullam spem superesse, nisi absq[ue] mora iusiurandum dāremus, pacata reddita Ciuitate militem mitteremus, & portas Ciuitatis panderemus. Quam autem nobis sit possibile fidelitatis iuramentum pręstare, anteq[ue] proscriptionis Decretum cum reliquis offensis tollatur, & nobis de iuriū, Priuilegiōrum, & libertatū vsu sufficienter caueatur, ipsa Sacra R. Mtās vestra pro singulari sua Regia prudentia facillē intelligit. Priuilegia maiores nostri non are aliquo, sed sanguine suo redemerunt, quę non ita nostra sunt, vt ea pro libitu nostro negligere & proycere possimus, sed quemadmodū nobis maiores nostri eorum vsū ad fideles manus tradiderunt, ita & nobis ex iureiurando nostro omni ope & operā eniti conuenit, vt eorum liberum vsū & participationem similiter posteris nostris tradamus, nisi velimus vt omnia dira & maledicta in nos congerant, quod in libertate positi, Priuilegiōrum & libertatū decentem rationem nō habuerimus, sed ipsis perpetuum seruitutis iugum imposuerimus.

Licet quōque contra Mtēm vestram non cupimus, neque ei vllas conditiones pręscribere, sed humillimē saltem rogamus, vt penes ea conseruemur, quę Maioribus nostris non à quoq[ue] data vel donata sunt, sed quę ipsi secū ad inclytum Polonię Regnum vltro ac sua sponte, maximo cum Terrarū omnium emolumento, attulerunt, in quorū etiā libero vsu nobiscum suis posteris longē supra

Q

hominum

hominum memoriam fuerunt, quæq; ipsis ab omnibus D.
Antecessoribus Regibus Poloniae absque aliqua cuncta-
tione confirmata sunt.

Si quapiam in re vel errasse, vel officij nostri me-
tas transcendisse à Mtē vestra R. existimari possemus, vt
propterea eorum vsus & confirmatio nobis negari debe-
at, quod neutiquam tamen factum esse putamus, nos certē
in rebus ijs omnibus quæ quoquo modo ad recōciliandum
animum Mtis vestrae pertinere potuerunt, in nobis nihil
desiderari passi sumus, Nam Internuncios nostros ad pu-
blica Thorunen Comitia ablegauimus, vt quatenus sine
Ciuitatis infamia & ignominia labe fieri posset, in om-
nium Statuum & Ordinum totius Regni ac reliquarum
Prouinciarum presentia & conspectu humillimè depre-
carentur, qua in sententia etiamnum persistimus. Simili
ratione Mtī vestra Reg. fermè omnes facultates nostras
vtpote ducenta florenorum millia humillimo studio obtu-
limus, in nullum alium finem, quam vt Mtēm vestram
placare & omnibus enatis difficultatibus supremam tan-
dem manum imponeremus.

Coram ipso Deo nos conscientia nostra consola-
tur, quod eam ansam nunquam prabuerimus, qua nobis
Priuilegiorum & libertatum nostrarum vsus negari vel
interdici debeat, cum à cōmunionē cōmunis Reipub. Reg-
ni Poloniae secessionē parare, vel rationes nostras ab eius
rationibus seiungere, multò vero minus Mtēm vestrā Re-
ledere.

ledere nunquam in animum induxerimus. Ad ea omnia
que præter spem & expectationem nostrā acciderunt, no-
bis satis causæ, satis irritamentorum datum est: ita ut nō
videamus cuius rei p̄cipuē insimulari possimus, nisi quod
electioni M̄tis Casaræ, propter bonum publicum, aliquā-
to diutius quam ceteri insistere coacti fuerimus, & quod
liberum Priuilegiorum nostrorum vsum humillimo stu-
dio petierimus. Quod antebac quoq; factum esse memini-
mus, præsertim temporibus D. Sigismundi Augusti Re-
gis, quibus de Priuilegiorum, iurium & libertatū nostra-
rum rationibus in quartum vsque annum actum, & iu-
ramenti etiam præstatio tantisper dilata, sed propterea de
fide & subiectione nostra nō dubitatum, neque armis de-
certatum fuit, quēadmodum nunc, pròb dolor, præter me-
ritum nostrum, cum harum Terrarum & huius Ciuitatis
calamitate atq; exitio fieri videmus. Sed eam adhuc spem
in singulari clementia ac mansuetudine Sac. R. M̄tis ve-
stræ ponemus et defigemus, futurum ut nos hoc belli ter-
rore quam primum liberet, & fidelium subditorum ac cli-
entum numero, cum conseruatione iurium ac Priuilegio-
rum nostrorum, habeat.

Ad militis missionem & pacatam reddendam Cui-
tatem quod attinet, id quoque, quēadmodum antebac per
Internuncios nostros ostendimus, facere in animo habe-
mus, modo p̄sens armorū strepitus auferatur, & id nobis
per temporis & calculi rationes facere omninò liceat.

Neq. videmus quid amplius eo nomine polliceri possimus, cum necessum sit, vt tempus vniuscuiusq. stipendio constitutum præstolemur, æs ad eam rem apprimè necessariū colligamus, & rationes ex integro conferamus. Id vbi per supradictas rationes fieri poterit, nihil habebimus potius aut antiqui⁹, q̃ vt militem prima opportunitate data mit-
tamus, & Ciuitatem eo onere liberemus. Neq. quidq̃ erit ea in re periculi, cum subiectionem nostram, saluis iurib. & Priuilegijs nostris Sac. Mti vestræ R. humillimè defe-
ramus, & fidelitatis iuramentum, rebus omnibus contro-
uersis ritè compositis, præstare cupiamus. Certò sperantes, Mtiem vestram R. nos ad impossibilia, quorum ipso iure nulla est obligatio minimè addacturā, sed nobis suæ Re-
gie gratiæ atque clementiæ certam spem benignissimè fa-
eluram esse.

Quod etiam portas Ciuitatis pandere, & Mtiem ve-
stram R. cum suo milite vehementer exacerbato, intro-
mittere iubemur, id nō speramus Sac. Mtiem vestram R.
strictè à nobis postulaturam, cum inter id & vt nos arbi-
trio Mtiis vestræ R. permittamus, nullam videamus dif-
ferentiam. Atq. inde nihil aliud colligere possumus, quam
vt non tantum iura, Priuilegia & libertates nostras, sed
etiam cum vxoribus et liberis omnes fortunas nostras ex-
tremo periculo exponamus, Cuius rei diuersum prorsus
sensum, & ex relatione Internunciorum nostrorum, &
summissis securitatis literis humillimè percepimus, q̃ certā
spem.

spem gratiæ Regalis nobis facere iuebant. Si itaque certa
spes gratiæ nobis offertur, cur non etiam Priuilegiorū &
iurium confirmatio illius gratiæ certum argumentum atq;
inditum? Sed nihil dubitabimus, M^{te}m vestram R. ea
re minimè offensam iri, quod iurium Priuilegiorum,
coniugum, liberorum atque omnium deniq; fortunarum
nostrarum equam rationem habeamus, Quin humillimè
confidimus M^{te}m vestram R. ea in re nobis suam gratiā
clementissimè facturam, & eas rationes benignissimè ini-
turam esse, quibus omnes enatæ difficultates cum hoc belli
terrore auferantur, & nobis in gratiam M^{ti}s vestræ su-
sceptis, proscriptionis Decretum, cum omnibus & singu-
lis offensis atque incōmodis, per Dei gratiam, tollantur,
sopiantur atque complanentur: Quod vt M^{tas} R. clemē-
tissimè faciat, iterum ac iterum demississimis precibus hu-
millimè rogamus, Et nos ita quoque comparabimus, vt et
M^{tas} R. & omnes mortales sentiant, nos nihil aliud quā
cōmunem tranquillitatem quæsiuisse, & fidelium subdi-
torum officio perfungi voluisse. Nihil ambigentes, quin
Sacra M^{tas} vestra R. certam spem suæ gratiæ & clemen-
tiæ tacitis nostris votis clemētissimè additura sit, ne cogi-
tationes nostras aliò quam ad debitam fidem & subiectionem
nostram M^{ti} vestræ R. humillimè præstandam
conuertere cogamur. Cui nos etiam atque etiam summa
animorū demissione reuerenter & quam possumus humil-
limo studio cōmendamus. Deum ardentissimis votis præ-

cantes, velit Sac. Mtēm vestram Regiam ad nominis sui
diuinam gloriā, Reipublicæ salutem, & omnium nostro-
rum Mtis vestræ fidelium subditorum consolationem, q̃
diutissimè seruare incolumem, & optatissimis accessioni-
bus florentissimam. Datum Gedani die viij. mensis Iulij
Anno Dominj M. D. Lxxvij.

Serenissimæ R. Mtis vestræ
fideles & humillimi
subditi

Proconsul, Consules, Scabini,
Centumviri & tota cōmunitas
Regiæ Ciuitatis Gedanens.

Ad has literas Responsum allatum est aliquorum
Senatorum & officialium tale quale sequitur.

Responsum Senatorum ac Officialium
Regni Poloniæ, Magni Ducatus Litua-
niæ, Rursiæ, Prussiae &c. ad literas à Pro-
consulibus, Consulibus, Scabinis, Cen-
tumviris ac Communitate Ciuitatis Ge-
danensis ad Sac. Reg. Mtēm missas.

Allate sunt heri ad Sac. Reg. Mtēm, Dominū no-
strum clemētiss: vestræ literæ viij. die Iulij scriptæ.
Miramur vos identidem ea scribere, ad quæ iam non se-
mel vobis responsum est. Quid postremò etsi læsa toties
Repub. læsa Mtē sua, à vobis Sereniss: Rex voluerit,
abunde

abunde vobis per Legatos declarauit. Ac quod ad ipsius
elementiā, in tantis vestris criminibus, erga vos orbi Ter-
rarum demonstrandam attineat, promisit saluos vos, cō-
iuges, liberos, fortunas vestras fore, salua etiam iura, ac
rationes augēdarum vestrarū facultatū, ac Iurisdicundi-
e. Hoc solum prouiso, ne Ciuitas in posterum statu illius, vt
nunc, opera aliquorum turbato, ad eandem insolentiā &
ingratiitudinē erga Regnum demonstrandā adduci possit.
De Religiōe causari vos nihil necesse est, cum de ea semp
vobis caueatur. Confirmatio etiam Iurium, quæ, vt scribi-
tis, à Maioribus vestris vobis per manus tradita sint, &
in quorū vsu vobiscum vltra memoriā hominum fuerit,
vobis non negabatur. Quid igitur causamini, eius obtinē-
de grā vos arma sumpsisse? Aut num ea à fidelib. subdi-
tis Regni armis fuit extorquenda? Armis ne à Maioribus
vestris Iura & Priuilegia extorta, nō fide, obsequio eme-
rita sunt? D. Maximiliani Cæsaris et Sereniss. Regis ele-
ctionē quod attinet, in eo vos omnium Ordinū ac Terrarū
Regni, & ipsius Prussie consensum sequi oportuit. Sepa-
ratim huic tantum Ciuitati sibi Regem creare non licuit,
Verum cum D. Maximilianus iam fatis cōcessisset, memo-
ria repetite, q̄ etiam pōt multa hostiliter erga Mtē R. et
Regnum admiseritis. Pro criminib. autē tam hisce q̄ prior-
ibus, quomodo R. M. et Regno etiānum satisfaciatis res-
putate. Ne militem quidē dimittere, aut pacatā reddere Ci-
uitatē vultis, nisi longo post īteruallo, vt vobis denuò sta-
tim, si velleis, liberius delusa R. M. ac Repub. spe pacan-
de eius, ac exauētorādi militis insolescere liceat. Addi-

Additis præterea Regiæ M^ti portas vos non aperturos, An hoc in Priuilegijs vestris vsquã reperitur? reperitur de lautijs in vrbe regi & aulæ præbendis, non de Rege excludendo, An in consuetudine fuit? Nemo Regum Poloniae iam ab initio, qui voluit, Gedanũ non est ingressus, & honorificè exceptus.

Cum Sereniss: Rex caueat salutem vestram ac vestrorum & fortunam, nonnè aliæ rationes, ne vobis à quo priuatim vis aut damna inferantur, reperirentur à Maiestate Regia? An non aliundè q̃ ex indignitate Regiæ M^tis, contra & vestra & oĩa diuina ac humana Iura, & cõtra morem Maiorum petẽtur? Quibus vero damnatis, salus, fortuna, Iura earum augendarum, Iurisdictio conseruatur, Quiq̃ ad iusiurandum accersuntur, an non illis tacitè promittitur obliteratio sententiæ læsæ M^tis, & non etiam apparet suis modis cõuinientibus Iuri publico Regni, dum ad Iusiurandum accederitis, eam sententiam tollendam esse necessario, vt si nõ vobis, certè Regno p̃spiceretur. Desinite igitur verbis & Regiam M^tem & nos ducere, cum vestra mentes longè diuersa sint, cum longè diuersa moliamini. Quando vos verbis & studijs & facietis, errore cognito, ad officiũ redire profitebimini, certã spem de grã R. M^tis, de nostris studijs in petẽdo pro vobis concipere poteritis, Tractando & verbis ludendo nihil efficietis. Datum in Castris ad Gedanum die xiiij. mensis Iulij Anno Dñj M. D. Lxxvij.

Ad

AD eas literas, quæ nomine quorundam Senatorum ac Officialium, qui tum in castris ad urbem fuerunt, id enim & inscriptio, et quindecim Sigilla adpressa, quanquam nullius nomen subsignatum esset, demonstrabant, editæ sunt, & præter expectationem omnem ferme reconciliandæ pacis spem præcidere videbantur, Ordines necessario adducti sunt Civitatis rationes, uti par est, explicare.

AC primum quod illi scribunt, mirari se nos identidem ea scribere, ad quæ iam non semel nobis responsum sit: certè nos itidem non miramur modò, sed vehementer etiam dolemus, quod sæpius eadem & æquissima & iustissima petendo, non equi non iusti quicquam crebris precibus impetrare potuerimus. Quid iam inde ab initio toties à nobis humillimo studio petitum sit, multæ literæ nostræ, multæ legationes, multæ supplicationes abundè testantur. Nimirum ut saluo Religionis usu, libertates, Iura & Privilegia sarta tecta nobis essent, ut quicquid ex electionis dissidio fuisset ortum, nemini periculo vel fraudi foret, ut gravamina contra ius fasque irrogata abolerentur. Quæ cum meram æquitatem cõtineant & alijs itidem præstita sint, haud improbè videri possunt, etiam à nobis (hoc præsertim dubio rerum statu) fuisse præcipuis votis desiderata.

Quid iam postremò Legati Regiæ Mæi attulerint,

R

non

non sine dolore cōmemoramus. Verbis quidem gratiā Regiam & clementiam summam, reipsa autem Priuilegiorum & libertatis adeptionem. Vt iam taceamus, minas ab ipso cōmunis humanitatis sensu vehementer alienas, quas ex Legatis vnus, multis audientibus, protulit, vrbe capta non solum infantes à cæde futuros haud immunes: sed nec illos quidem, quos adhuc ipsa natura à viuentium iniurijs grāuida matris claustro protegeret. Quatenus hæc conueniant cum illorum promissione, qui saluos nosmet, coniuges, liberos ac fortunas ex Regia clementia fore scribunt, quis non intelligit? Nostri, coniugum, liberorum ac fortunarum cura non immeritò magna nobis est, eritq; quamdiu Deus volet. Priuilegiorum autem, & à Maioribus acceptæ libertatis è certè maior, quod his posterorū etiam causa vel maximè sit prospiciendum. Læsa vero Regiæ Mētis è minus conscij nobis sumus, quod eius clementiam humillimis potius obsequijs demereri, quam vllò grauiori dicto vel facto lædere, semper in animum induximus.

Addunt etiam Iura nostra salua nobis futura. Quid Iurium appellatione significet, apparet ex alijs alibi clarioribus argumentis. De Priuilegiorum autem & libertatum indemnitate, quorum causa nunc potissimum agitur, nullo in toto isthoc responso mentionem fieri, non potest nobis non esse magnoperè suspectum. Nam de rationibus augendarum facultatum quod subijcitur, quale tandem

tandem esse videri potest, emporio iam pridem peculiarib.
literis translato, & cōmercys cum summo Ciuitatis detri-
mento, cōtra maiorum morem, inter exteros cōmunicatis?
Vt taceamus quantæ pecuniarū summæ, præter maximas
alias impensas, placationis nomine fuerint à nobis postu-
latæ, quæ penè facultates omnes excedunt. At profectò ni-
bil minus quam de rationibus facultatum nostrarum au-
gendis cogitatum fuit, cum non ita pridem molibus in Vi-
stulam cōiectis, de flumine penitus auertendo, & vsu na-
uigationis eripiendo, consilia videmus suscepta, quo pacto
non portus solum noster inutilis erit, sed mercium deflui-
tatio plerisque Regni incolis planè pernitiōsa. Quam vero
Iurisdicundi rationem saluam Ciuitati futuram pollicē-
tur, ipsa verba satis ostendunt, quibus inquirunt: hoc so-
lum prouisum iri, ne Ciuitas in posterum, statu illius, vt
nunc, opera aliquorū turbato, ad eandem insolentiam
& ingratitudinem erga Regnum demonstrādā adduci
possit. Quibus in verbis primum vetus illud iterari denuò
videmus, vt in aliquorum operam rejciatur, quod omniū
consensu pro publico Ciuitatis cōmodo, pro tuendis Priui-
legijs & libertatibus publicis gestum fuit. Ex hoc funda-
mento processit illa, de qua sæpius alias dicimus, iam fer-
mè decennalis Cōmissio: hinc aliquorum ex magistratu
calamitates: hinc illa distractio Ciuium, vt ij qui Regiæ
Mētis partes fouerent, extra Ciuitatem intra certum tem-
pus euocarentur. Nec aliud fermè grauius telum vnq̃ ab

R 2 aduersarijs

aduersarijs vsurpatum meminimus ad euertendam Ciuitatis libertatem, quam dissensionis inter Magistratum et ceteros Ciuēs concitanda studium. Nec quicquid ad eam rem aliud maiorem vim habiturum semper existimarunt, quam ut totius cuiusque rei culpa in paucos translata, populus in partem iret à Magistratu diuersam. Deinde quod prouidendum aiunt, ne Ciuitas in posterum ad eandem insolentiam & ingratitudinem erga Regnum adduci possit, in eo certè non modò non obscure ostendunt, quid de Ciuitatis statu deinceps sperandum sit, quantum in illis est: sed etiam iniuria non mediocri nos omnes afficiunt. Insolentiam enim vocant, quod libertates & Priuilegia nostra salua & illibata nobis esse cupimus, proque tuendis illis laborem nullum refugimus. Enimuero si Priuilegiorum & libertatis defendendæ studiū ad insolentiæ vitium trahendum sit, vix quisque erit ex omnibus statibus & Ordinibus totius Regni, qui crimen hoc effugere possit. Ingratitudinem verò Maiorem nostrorum merita, quorum opera potissimum Prussia Regno accessit, per se, nobis etiam tacentibus, satis diluunt. In cuius accessione initio, cum illustres sit cæterorum Prouinciæ statuum memoria, Ciuitatis huius operam egregiè nauatam, Annales publici silentio minime prætereunt. Ac ut nihil aliud magnificè de Maioribus nostris dicamus, illud saltem historiæ loquuntur, nisi ab vltima obsidione Marienburgensi Ciuitas hæc stipendium præsidarijs militibus confecisset, Diuo Casimiro

miro de retinenda Prussia fuisse periclitandum. Quàm fidelem operam eodem bello ceteris in rebus præstiterint, Privilegiorum diplomata, & plures eiusdem Casimiri litteræ satis superq̃ testantur. Per centum & viginti tres annos nullum obsequij debitum genus, nullum humilitatis studium, erga Sereniss: Reges & Regnum scimus prætermisum. Neque nosmet in hunc vsque diem cōmeritos confidimus, vt ingratitudinis notam iure nobis pertimescendam existimemus. Vicißim autem non immeritò conquerimur, successu temporis libertates interim & Proutiæ totius & nostras varijs modis imminutas, iura manifestè violata, Privilegia vt plurimum eversa fuisse. Quæ cum alibi prolixius recensita sint, nunc illud vnicum non sine mœrore summo recordamur, quod ad Diuum Maximilianum Imperatorem augustissimæ recordationis anno superiori missi Legati, qui Regnum eius Maiestati deferrent, inter cætera postulasse dicuntur, vt in tribus maioribus Prusiæ Ciuitatibus, exemplo minorum, Capitanei constituerentur. An non apertè hoc aduersatur Privilegio, quo cautum est, ne intra quinque milliaria in cōfinio Ciuitatis, arcem seruitutis iudicium extruere liceret? Quo certè pacto non videmus, quatenus vel libertatis ratio nobis constare possit, vel Privilegiorum securitas. Cōfirmationem deinceps Iurium (Nam de Religione, cuius liber nobis vsus iam concessus est, nihil amplius sinistrè causamur) non negatam nobis referunt. Eius rei præcipuum

R iij

argumentum

argumentum est, quod exemplum Confirmationis in la-
tissima forma transmissum ad nos fuerit, In quo quid nō
iniuria desideremus, alibi copiosius explicauimus. Iura-
mentum certè Regium, nouo more introducendum, quo sal-
tem ijs Priuilegijs prospicitur, quæ Iuribus vtriusq; gen-
tis Polonica scilicet ac Lithuanica non sunt contraria,
nobis cordi & cautioni fuisse, quis iure tandem improba-
bit? Præsertim cum nec cæteri quidem harum Terrarum
Status eius Iuramenti declarationem, qua Iurib. illorum
speciatim caueretur, literis publicis impetrare potuerint.
Nec est quod tantoperè confirmationē Iurium nobis obla-
tam prædicent, cum aliæ simul conditiones adiectæ fuerint,
nec honestæ nobis, nec omnino per rerum naturam possi-
biles, vt his non impletis, ne Priuilegiorum quidem cōfir-
matio fuerit expectanda. Grauaamina verò palàm Priui-
legijs irrogata, cum non aboleantur, quem vsum habebūt
Priuilegia? Res vtique planè sunt contrariæ Priuilegia
& grauaamina, his non emendatis, illis frui nullo modo
possumus. Nec certè censuram vel decreta Comitiorum,
in ijs dijudicandis, sine summo Iuris nostri præiudicio,
credimus admitti, quandoquidem Maiores etiam nostri,
paulò superioribus annis noluerint de statu & libertati-
bus suis iudicio contendere cum quoquam, nec eorum subi-
re cognitionem, quorum superioritatem non agnoscerent,
Solum enim Regem & Dominum, et vnum libertatis ac
Iurium tutorē habebant, alios indices vel arbitros vel in-
tei pretes

terpretes Priuilegiorum suorum ferre non tenebantur. Ac
Diuus Sigismundus inter eiusmodi controuersias, in pu-
blicis consilijs non semel dixit: Prutenos suos esse subditos,
eorum se non minorem, quàm cæterorum Ordinum Regni cu-
ram habere, iura & Priuilegia eorum salua & illibata
se per omnia velle, iuberequ. Proinde cum Maiores nostri
sue libertatis obtinendæ gratia, sexdecim annos cōtinuos
pro Mte Regni Poloniae bellum suis sumptibus gesserint,
& deinceps Sereniss: Regibus fidem & obsequium sum-
ma ope perpetuò præstiterint, vnde illorum merita Sere-
nissimorum Regum liberalitas in Priuilegijs indulgendis
secuta est, nos etiam nihil contra fidem admittimus, cum
saluo obsequio Regiæ Mti debito, libertates et Priuilegia
nostra, Maiorum fortuna ac virtute parta, pro virili tue-
mur: præsertim cum nec literas saltem Reuersales, quib.
de Iurium indemnitate nobis idoneè caueretur, hæcenus
vllis precib. consequi potuerimus. Quod ad electionis Re-
giæ diuersitatem attinet, nunquàm à Reipub: consensu nos se-
iunximus, Iurium saltē cautionē desiderauimus. Nec pro-
fectò quicquid est amplius in hac vniuersa causa, quod in no-
bis reprehendere iure possint, nisi quod diutius quàm alij, con-
stantius etiam fortasse Diui Maximiliani partes secuti si-
mus. Eius rei quas causas habuerimus, alibi copiosius ostē-
sum est. Post Coronationem autem Reg. Mtis, post aduē-
tum eiusdem in Prussiam, nihil aliud vnquàm petiuimus,
quam quod illi ipsi, qui nos incusant, quēlibet Principem
subditis suis ex officio Regio debere palàm assueuerant:
Veruntamen

Veruntamen his obiter prætermiſſis, memoria nos repetere iubent in eo reſponſo, q̃ etiam poſt, cum Diuus Maximilianus iam fatiſ conceſſiſſet, multa hoſtiliter erga Maieſtatem Regiam et Regnum admiferimus. At verò prius bona cum illorum gratia nobis repetere liceat, quam præcipitanter, dum in viuis adhuc eſſet Pientiſſimus Imperator, harum rerum ergò, nobiſcum actum fuerit, ex quo fonte cætera, de quibus nunc maximè laboramus, omnia defluerunt.

Menſe Septembri ſuperioris anni venerant huc Legati, poſtulantes à nobiſ Iuramentum, quod Principi deberemus. Non detrectauimus officium facere, modò Iurium & Priuilegiorum indemnitas rectè præſtaretur. Non prætendimus nos partes Cæſaræ Maieſtatiſ adhuc tueri: ſed conſenſum vniuerſi Regni ſecuturos diſertè profeſſi ſumus: Legati ne quidem reſponſum noſtrum acceptare voluerunt, quod ad Regiam Mtiem, eo, quo ſcriptum erat modo, referrent. Mox literæ Citationiſ editæ, quibus læſæ Mtiſ & Rebellioniſ crimen, verbis ad ſummam ignominiam pertinetibus, nobiſ impingebatur. Ante diem edicti cedentem direptiones pagorum capte ſunt, & arma protinus illata. Vix dum nobiſ in tanta tamq̃ ſubita rerum perturbatione, quid faciendum eſſet, circumſpicientibus, Proſcriptioniſ decretum, indiſta etiamnum cauſa tam feſtinanter promulgatur, vt penè prius irruptionem & eadem in minori Inſula factam audiremus, quam nos proſcriptos

Scriptos certò cognouissemus. Si tum viuo Cesare, neq̃ re
transacta, pertinacius communi consensui restituissemus,
fidei potius in Cesarem, vtiq̃ Regem solenniter electū ni-
mis propensa, q̃ vllius rebellionis vitio tribuendum fuis-
set: Verum cum expressè partes eius desereremus, & ad
Regni cōsensum cōmunem accederemus, quid erat causæ,
cur Proscriptionis decreto nos à Regni corpore, tanq̃ inu-
tile membrum, tam festinanter, vix intercedente quinque
dierum spacio, non auditos, nedum conuictos absunderet,
& omnium iniurijs exponeret? Ab eo tempore cum om-
nia hostilia indies magis ac magis experiremur, cum cæ-
des, incendia, rapinæ, deuastationes circa Urbem non se-
cus ac in hostico fierent, interim Internuncij nostri ne iu-
re quidem gentium frui possent, Vrbs demum & portus
arctiori obsidione cingerentur, ac per multos dies tormen-
torum fulminib. oppugnarētur, et aequissimis quibuscunq̃
petitionib. planè reiectis, cædes & excidium nobis omni-
bus, liberis, coniugibus apertè proponerētur, quid mirum
est nos de tuenda Ciuitate, de conseruandis tot hominum
millibus, de propulsando patriæ excidio iam ceruicib. im-
minente, naturali saltem modo cogitasse, nec hostes intra
portas recipiendos existimasse? At hoc in Priuilegijs no-
stris nunq̃ aiunt reperiri. Verum hoc est. Nunq̃ enim Se-
reniss. Reges, qui Priuilegia nobis dederunt, impellentib.
saltem aduersarijs, ad Urbem oppugnandam accesserunt.
Neque nobis vnq̃ aliud fuisset propositum q̃ Reg. Mtem,
S quandocunq̃

quandocumq; Ciuitatem ingrederetur, honorificentissimè excipere, præbitisq; lautis fidem & obsequium æquè ac Serenissimis Antecessoribus humillimo studio præstare, nisi iam antea Ciuitatis rationibus nondum omnino cognitis, aduersariorum impulsu, palàm pro hostibus habiti & aperto bello petiti fuissimus.

Quæ vero sequuntur in eo responso verba, quod cum caueatur saluti & fortunis nostris, alias quoque rationes reperiri potuisse, ne nobis à quo priuatim vis vel damna inferrentur. Non intelligimus qualis sit isthæc cautio fortunarum & salutis, cum de Priuilegijs & libertatibus, sine quibus vitam & fortunas nihil moramur, ne verbo quidem cautum sit. Atqui nunc in eum statum res deuenerunt, is nunc est vtrunque animorum habitus, vt non immeritò & Priuilegiorum cautionem, & damnorum ac offensionum abolitionem certam & expressam tam publicè quam priuatim desideremus. Hanc non aliunde quam à Regiæ Mæis perpetua clementia petendam existimauius, neque cum eius indignitate, vel Iurium quorumuis aut morum abusu coniungendam. Quod autem subycitur, damnatis salutem, fortunas, iura earum augendarum & iurisdictionem conseruari, non sanè magnam salutis spem ostendit. Damnatum quempià dici, qui nunquam in iure sit auditus vel conuictus vehemèter iniquū putamus. Quibus autem quasi damnatis salus & fortunæ ex mera fortè gratia relinquuntur, eos non
fidei

fidei solum existimatione laborare didicimus, sed etiam Iurisdictione, Priuilegijs & libertatibus isthoc responso penitus priuari manifestè videmus. Parum igitur refert, obliterationem sententiæ M^{ti}s tacitè promitti, vel suis (nescimus quibus) modis abrogari, præsertim quod in-
quiunt, vt hoc modo, si non nobis, certè Regno prospiciatur. Quo nihil magis appositè dici posse videtur, vel ad confessionem perduellionis à nobis exprimendam, vel seruitutem vtraque manu suscipiendam. Sanè libertatem à Maioribus acceptam deferere duram: tanti vero sceleris edere confessionem, etiam ignominiosum est. Consequitur ergo verbis quidem eius responsi, gratiam, salutem, fortunarum abundantiam promitti, reipsa periculum fame, existimationis & libertatis manifestè proponi. De fide nostra profectò nihil illis dubitandum erat, quam tot rerum argumētis comprobata etiā nunc nō ignorant: Vtinam idem illis animus fuisset, in conseruandis Iuribus & libertatibus nostris, qua cōditione Maiores nostri ad Regnum accesserunt, qui nobis semper fuit, & adhuc est, ad fidem Regiæ M^{ti} syncerè præstandam, & obsequium omnibus inclyti Regni Senatoribus cōtestandum, nunquam in has calamitates, quarum adhuc finis non apparet, deuenissemus.

Ex his omnes mortales intelligunt, quam spem rerum componendarum ex eo responso, quo de loquimur, animis concipere potuerimus. Neq; certè persuadere nobis

possumus communi Dominorum Senatorum calculo
isthæc fieri, sed, quod certè comperimus, paucorum potius
consilio, in summam nostri inuidiam, excogitari. Tan-
tum abest, vt ex voluntate Sacræ Reg. Mis ea proficisci
credamus. Nobis vti nihil vnquam magis curæ fuit, quã
æquis & tollerabilibus rationibus pacem recuperari, nec
ideo quidq̃ in fide, in officio, in facultatibus & equitate
positum detrectauimus: Ita salua Regiæ Mis dignitate,
libertates, iura, Priuilegia nostra salua nobis vt relinque-
rentur, summa cum equitate debitoq̃ subiectionis studio
supplicauimus, neq̃ nunc aliud supplicamus. Enimuerò si
iampridem proscripti, absentes damnati, à Regni cõmu-
nitione palàm repulsi, nos ad alia consilia conuertissemus,
iure nemo nos, vt opinamur, reprehēderet. At cum armis
hostiliter oppugnati simus, cum extrema nobis, liberis, cõ-
iugibus & fortunis intenta fuerint, fidem ne nunc quidẽ
mutamus, eundem, quem semper habuimus, animum con-
iunctionis cum inclyto Regno, more Maiorum amplectẽ-
dæ constanter retinemus, digni modò censeamur, qui salu-
is iuribus & libertatibus, eodem loco, quo nostri Maio-
res, habeantur. Quod si ne nunc quidem aquissemis precia-
bus nostris locus relinquitur, quid tandem faciendum sit,
Necessitas ipsa rerum omnium magistra, for tasse viam
inueniet. Rebus enim vtcunque in impedito loco harenti-
bus; etiamsi in hominibus parum opis videatur, de diuina
tamen auxilio desperare nefas est.

Quare

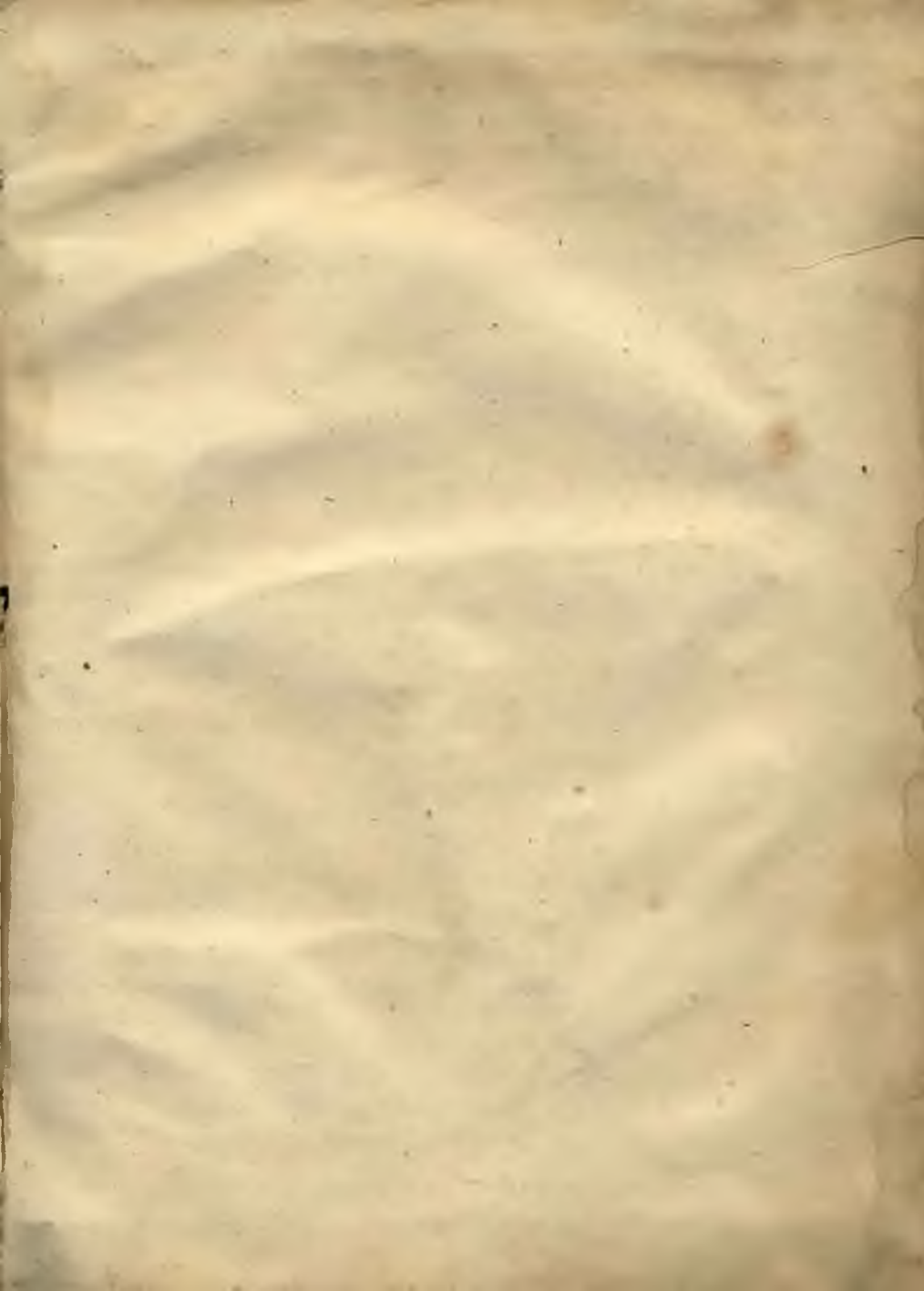
QVare cum omnes & singuli cuiuscunque Status ac conditionis homines videant, nos hactenus in nobis nihil desiderari passos fuisse, iterum ac iterum deuotissimis precibus, demissè, diligenter ac reuerenter oramus & obtestamur, dignentur auctoritatem & operam suam interponere, vt res hæc satis iam, pròh dolor, perturbatæ ad pacificum tandem statum reducantur, & omnes enatæ difficultates bonis & æquis cōditionibus sopiantur & complanentur. Dominos vero Regni Senatores et officiales etiam atque etiam perquam reuerenter hortamur & diligentissimis precibus oramus, vt & nobis & totius Regni tranquillitati quam optimè benignissimeq; consulant, & animum Regiæ Maiestatis ad Regni potius hostes oppugnandos quam subditos conterendos reuocent, neque pati-

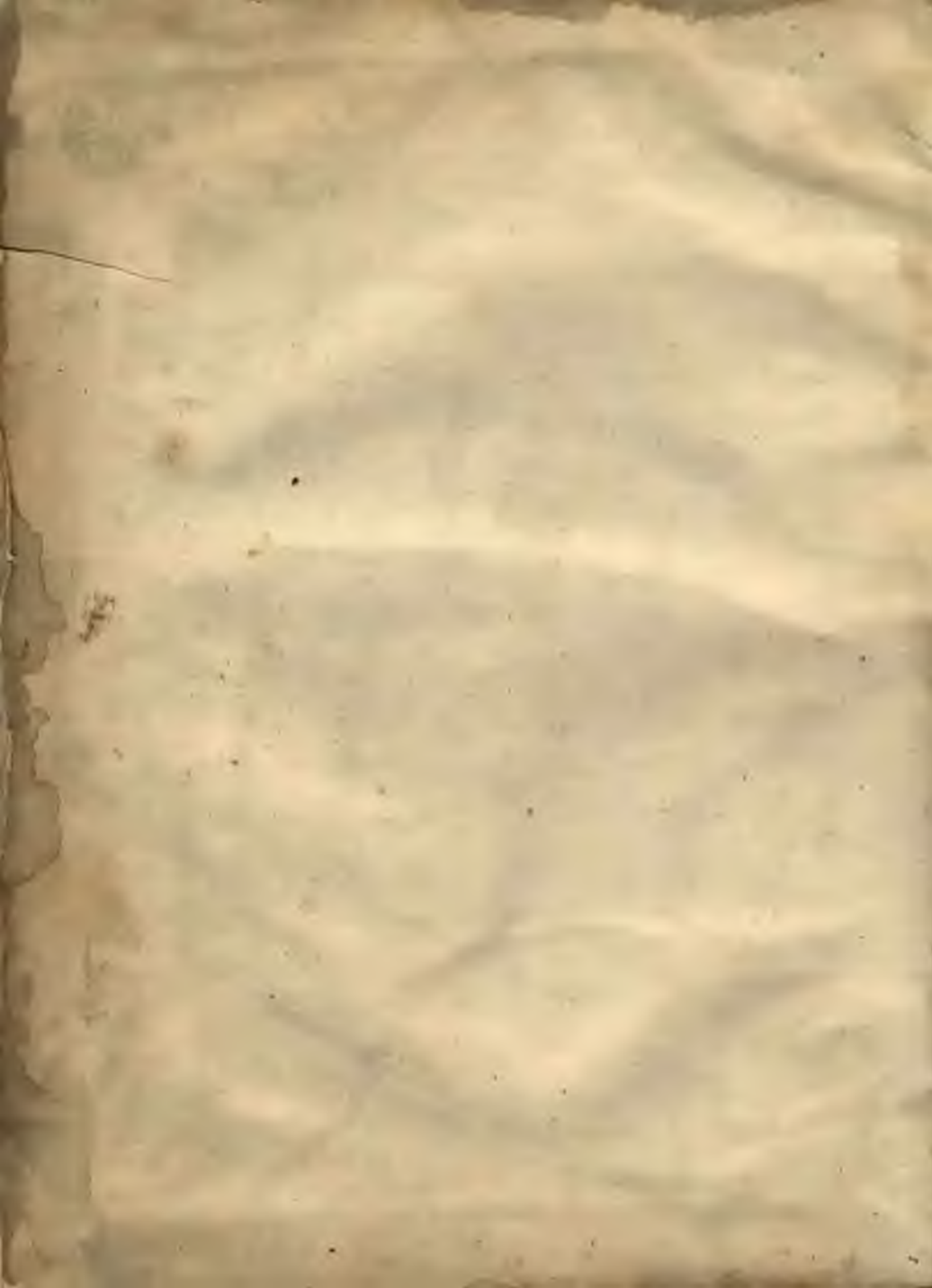
antur vt paucorum arbitrio vel consilijs
membrum hoc, nunquam de Regno
malè meritum, ad nihilum redigatur,
DEVS faxit vr omnibus animorum of-
fensionibus reconciliatis, bonaque cum
gratia, sincera fide rebus compositis, pax
certa perpetuaque nobis & omnibus
Regni incolis quamprimum restitu-
atur. Datum Gedani mense Augu-
sto, Anno à Christo nato supra
Millesimum, Quingentesi-
mum, Septuagesimo
Septimo.

**SIT PAX ET VERITAS IN DIE-
BUS MEIS.**

600—

Śląska Biblioteka Publiczna

222594

I

Pl.

Min. Ośw. 507a — PZWS C850 X. 49

